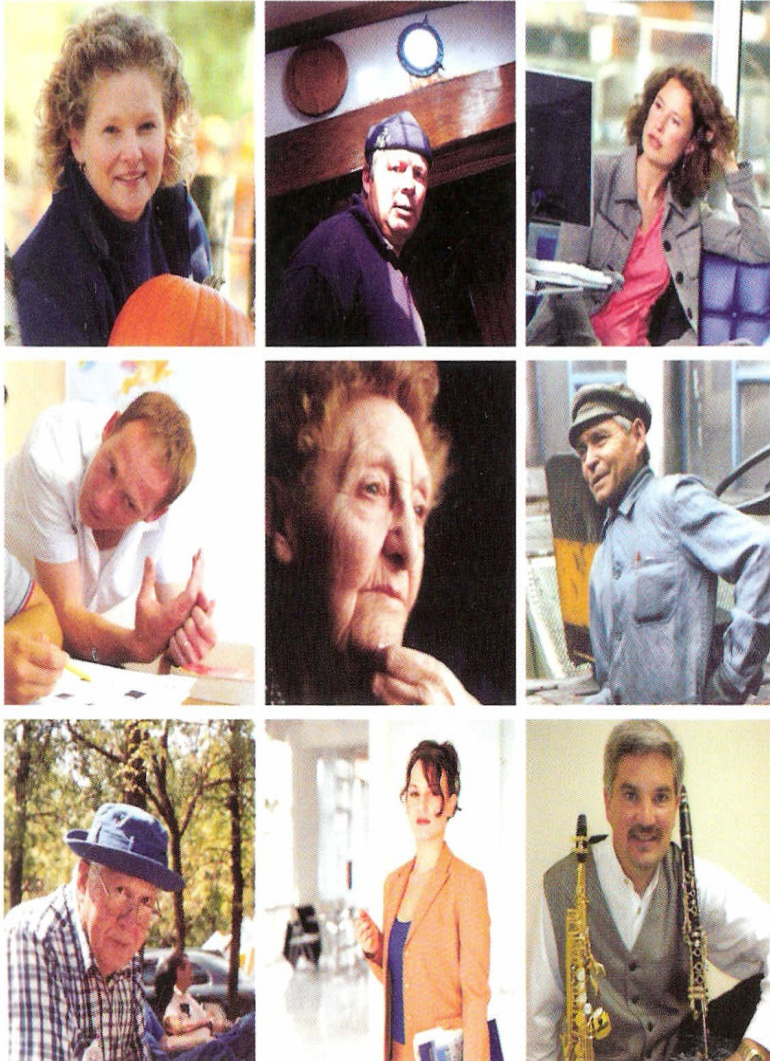

Sociologie Antropologie

Robert Atkinson

POVESTEA VIETII

Interviul

**Collegium
POLIROM**

Robert Atkinson este profesor asociat la University of Southern Maine și director al Center for the Study of Lives din cadrul aceleiași universități. Este autorul lucrării *The Gift of Stories: Practical and Spiritual Applications of Autobiography, Life Stories, and Personal Myth* (Greenwood Press, 1995) și coautor al volumelor *The Teenage World:*

Adolescent Self-Image in Ten Countries (Plenum, 1988) și *Celebrating the Lives of Students: The Life Stories of Five Maine Teenagers* (University of Southern Maine, Center for the Study of Lives, 1990). A semnat numeroase articole având ca principale arii de interes autobiografia și povestea vieții. Cu ajutorul studenților săi, a realizat o arhivă cu peste 300 de povești ale vieții la Center for the Study of Lives.

Cuprins

1.Contextul și aplicațiile poveștii vieții	4
Poveștile în context	4
Povestea vietii în context științific	5
Ce este povestea vietii	8
Funcțiile clasice ale poveștilor	9
Utilizarea în cercetare a poveștilor vietii	10
Generarea datelor dintr-o poveste a vietii	15
Arta și știința interviului de tip povestea vietii	16
2..... Planificarea interviului	18
Potentialele beneficii ale împărtășirii poveștii vietii.....	20
Indicații privind realizarea interviului	21
Morala poveștii	27
3.Realizarea interviului	29
Obținerea informațiilor dorite	29
Întrebări posibile	30
4.Interpretarea interviului	38
Transcrierea	38
Interpretarea	40
5.Concluzii	50
<i>Anexa A: Model de formular de consimțământ</i>	<i>52</i>
<i>Anexa B: Pagina de gardă</i>	<i>53</i>
<i>Anexa C: Exemplu de poveste a vietii</i>	<i>54</i>
<i>Bibliografie</i>	<i>62</i>

1. Contextul și aplicațiile poveștii vieții

Povestitul este o formă fundamentală de comunicare interumană ce poate avea o funcție esențială în viața noastră. Adesea, gândim și vorbim sub formă de poveste și dăm sens vieții noastre prin intermediul povestirilor. A spune o poveste, în majoritatea situațiilor întâlnite în viața de zi cu zi, înseamnă a expune sub formă narativă evenimente, experiențe sau întâmplări. Putem povesti astfel de lucruri deoarece știm ce s-a întâmplat și simpla cunoaștere a unui eveniment ne permite și ne inspiră să povestim despre el.

În general, când povestim ceva din viața noastră, aprofundăm autocunoașterea deoarece descoperim semnificații tot mai profunde ale vieții prin intermediul procesului de reflectare și exprimare orală a evenimentelor, experiențelor și sentimentelor trăite. Întotdeauna se întâmplă astfel și poate tocmai de aceea simțim nevoia de a conferi sens, inteligibilitate și coerență vieții noastre. A spune povestea vieții noastre este un lucru atât de firesc, încât nu suntem, în general, conștienți de importanța acestui fapt.

Oferim în capitolele 2 și 3 sugestii precise și instrucțiuni privind procesul de pregătire și desfășurare a interviului de tip povestea vieții, așa cum sunt folosite de Center for the Study of Lives. Capitolul 4 abordează problema specială a transcrierii interviului, dar și aspecte legate de interpretare, în principal cele de natură teoretică și procedurală, și de extragere a semnificațiilor din relatările la persoana întâi.

Această introducere va stabili contextul, definiția și aplicațiile povestirii vieții așa cum sunt înțelese și folosite de Center for the Study of Lives. Deși este, în primul rând, o abordare psihologică, de tip studiu asupra vieților, vom lua în considerare utilizarea sa pentru scopuri și cercetări mai variate pentru a ilustra gama largă de aplicații a interviului de tip povestea vieții. Așa cum este descrisă aici, povestirea vieții oferă un model care poate să fie aplicat în multe discipline ori să răspundă multor nevoi de cercetare, în domenii variind de la sociologie la antropologie, lingvistică și literatură. Povestea vieții e asemenea unui instrument care are oricât de multe aplicații îi poate găsi cineva.

Poate că aspectul care distinge cel mai mult abordarea prezentată aici de altele este acela că expunerea povestirii vieții e păstrată în forma originală, cu cuvintele povestitorului. Produsul final este în întregime o relatare la persoana întâi, din care cercetătorul lipsește cât mai mult posibil. Aceasta face din povestirea vieții nu numai un document primar creat prin colaborarea cercetătorului și a respondentului, ci și un instrument secundar de studiu pentru alți cercetători care folosesc povestirea pentru informații narrative sau date specifice.

Povestirea vieții, așa cum este descrisă aici, ia de obicei forma unei scurte autobiografii, cu o persoană care o ghidează pe cealaltă pe parcursul relatării propriei povești cu cuvintele sale, deși în unele cazuri poate deveni o autobiografic asistată standard. Cei mai mulți cercetători ar trebui să fie capabili să identifice în acest tip de documente un anumit număr de informații, indiferent de aria de cercetare și de subiectele pe care le studiază. Narațiunile la persoana întâi au, față de alte abordări, avantajul dublei utilizări. Unele dintre aceste posibile utilizări primare și secundare vor fi analizate în continuare. Dar mai întâi câteva cuvinte despre rolul și funcțiile tradiționale ale povestirilor ne vor furniza o perspectivă utilă asupra acestui subiect.

Poveștile în context

În comunitățile tradiționale, poveștile jucau un rol central în viața oamenilor. Elementele perene ale vieții erau transmise prin intermediul povestirilor. Povestirile spuse din generație în generație transmiteau valori durabile și învățăminte despre viețile trăite profund. Povestirile tradiționale au urmat un pattern etern și universal. Acest pattern are multe versiuni și poate fi reprezentat ca naștere-moarte-renaștere, separare-inițiere-întoarcere sau, mai simplu, început-dezordine-rezoluție. Este un fel de schiță sau formă inițială, în cadrul căreia povestea comunică un echilibru existent între niște forțe opuse. Patternul constituie de fapt baza intrigii poveștii și nu doar îl ajută pe narator să-și amintească elementele povestirii, ci menține și relatarea pe cursul dorit. Patternul de bază al conflictului urmat de pace sau al crizei urmate de victorie este un mijloc prin care poveștile ne amintesc continuu că dificultățile pot fi depășite.

Astăzi, poveștile pe care le spunem despre propria viață sunt ghidate de același pattern și aceleași

elemente durabile. Evenimentele vieții noastre par să fie formate din începuturi, conflicte și deznodăminte, cu multe repetiții ale acestui pattern. Viețile noastre și povestirile despre ele se desfășoară astfel conform unei scheme psihologice înnăscute, la fel cum dezvoltarea biologică este guvernată de genom, o schemă genetică încorporată speciei. Viața noastră constă într-o serie de evenimente și circumstanțe care sunt extrase dintr-un izvor de experiențe arhetipale comun tuturor ființelor umane. De fiecare dată când povestim ceva despre viața noastră ce urmează acest pattern sau reflectă un arhetip ori model universal, înțelegem mai bine traiectoria psihologică pe care ne situăm când învățăm ceva nou despre noi înșine. În procesul de relatare a poveștilor vieții, împărtășim adevăruri personale importante, așa cum le înțelegem noi și, făcând acest lucru, creăm legături vitale cu cei cu care comunicăm. A spune sau a asculta o povestire a vieții este o trăire puternică. Părem să recunoaștem mai mult acum că fiecare are de spus o poveste sau chiar mai multe despre viața sa și că acestea sunt, într-adevăr, importante.

Povestea vieții în context științific

Povestirea vieții ca formă narativă a evoluat din istoria orală, istoria vieții și alte abordări etnografice și empirice. Este o metodă de cercetare calitativă care permite colectarea unor informații despre esența subiectivă a întregii vieți a unei persoane. Debutează printr-un interviu înregistrat, este transcrisă și se finalizează printr-o poveste fluentă, redată doar cu cuvintele persoanei care o narează. Aceasta folosește o metodologie ce este transferabilă între discipline și de la un cercetător la altul. Interviuul de acest tip este singura metodă de a privi viața în ansamblu și de a efectua un studiu în profunzime al vieții indivizilor. El a devenit un element central al noului subdomeniu al studierii narrative a vieților (Cohler, 1988; Josselson, Lieblich, 1993) datorită aplicațiilor sale interdisciplinare în înțelegerea vieților în detaliu și a modului cum joacă indivizii diferite roluri în societate (Cohler, 1993 ; Gergen, Gergen, 1993).

Folosirea narațiunii autobiografice în cercetarea științifică se consideră că a început în psihologie odată cu interpretarea psihoanalitică a studiilor de caz individuale de către Freud (1910/1957, 1911/1958), deși acestea erau bazate pe documente secundare. Freud a utilizat aceste relatări, inițial, pentru aplicarea teoriei sale psihoanalitice la vieți individuale. Gordon Allport (1942) a folosit documente personale pentru a studia dezvoltarea personalității indivizilor, concentrându-se asupra documentelor primare, inclusiv narațiuni, având în vedere, de asemenea, problema fidelității și a validității interpretării bazate pe asemenea materiale. Această metodă a atins maturitate în studiile lui Erikson (1958, respectiv 1969) asupra lui Luther și Gandhi. Erikson (1975) a folosit, de asemenea, istoria vieții pentru a cerceta cum au influențat momentele istorice viețile indivizilor.

Henry Murray (1938, 1955) a fost printre primii care au studiat viețile indivizilor folosindu-se de narațiuni autobiografice în special pentru a înțelege dezvoltarea personalității. Interesul recent al specialiștilor din domeniul psihologiei personalității, al științelor sociale și din alte discipline față de povestiri reflectă atenția tot mai mare acordată narațiunii ca mijloc pentru o mai bună înțelegere a vieții persoanelor în societate. Sarbin (1986) folosește narațiunea, pe care o consideră drept "metaforă-rădăcină" și o plasează în mijlocul procesului de autoformare, pentru înțelegerea experienței umane, în timp ce Bruner (1986) o privește ca pe un mijloc important de descoperire a modului în care ne "construim" viața. Studiul narativ asupra vieților, așa cum este prezentat în seria anuală editată de Josselson și Lieblich (Josselson, 1996; Josselson, Lieblich, 1993, 1995; Lieblich, Josselson, 1994, 1997), are ca scop ajungerea la o mai bună înțelegere teoretică a narațiunilor autobiografice individuale prin studii de profunzime, examinări metodologice și explorări teoretice.

Istoria vieții a fost, mult timp, metoda fundamentală a studiilor de teren din antropologie. Așa cum subliniază Spradley (1979), unele istorii ale vieții sunt în mare parte prelucrate de etnografi (în mod frecvent, doar 60 % din descriere este expusă folosind limbajul și propriile cuvinte ale naratorului), în timp ce altele sunt prezentate în aceeași formă în care au fost înregistrate. Istoria vieții și povestea vieții sunt

foarte similare în ceea ce privește aspectele pe care le abordează și la care se referă, dar informațiile specifice căutate și rezultatele finale pot fi foarte diferite. În folclor, sintagma *povestirea vieții* (Ives, 1986; Titon, 1980) este folosită mai mult decât *istoria vieții* în antropologie, concentrându-se, de obicei, asupra modului în care interviuatul se vede pe sine capăstrător al tradiției, în timp ce forma finală poate varia de la descrierea cercetătorului a ceea ce s-a spus, s-a făcut ori s-a sugerat până la o naratiune la persoana întâi. Povestea vieții, așa cum este definită aici, e cât mai apropiată de relatarea în întregime cu cuvintele informatorului-povestitor.

Asadar, povestirea vieții este în mare măsură o abordare interdisciplinară, folosită pentru înțelegerea nu numai a unei singure vieți de-a lungul timpului, ci și a modului în care viețile individuale interacționează cu societatea. Pot exista numeroase motive pentru studierea vieților indivizilor, toate putând beneficia de pe urma abordării povestirii vieții.

Interesul meu față de abordarea povestirii vieții a debutat acum 30 ani cu un studiu de folclor, când am realizat un interviu cu un păstrător al tradiției mai în vârstă, care mi-a spus povestea vieții sale. Odată cu cel de-al doilea masterat în consiliere psihologică, am început să înțeleg puterea povestirii și repovestirii, a compunerii și recompunerii relatărilor, a remodelării și reîncadrării povestirii cuiva și în special a aprofundării și extinderii acesteia. Doctoratul în dezvoltarea umană interculturală mi-a stimulat acest interes prin folosirea interviului de tip povestea vieții pentru a cerceta modul în care valorile culturale și tradițiile influențează dezvoltarea pe parcursul ciclului vieții.

Am simțit că este important, în încercarea de a înțelege pozițiile altora în viață sau descrierea lor și a relațiilor cu ceilalți, să las să li se audă vocile, să-i las să vorbească în primul rând pentru și despre ei înșiși. Dacă vrem să cunoaștem perspectiva și experiența unice ale unui individ, nu există o modalitate mai bună decât propria voce a persoanei. Astfel, am îmbrățișat povestirile spuse cu propriile cuvinte ale naratorului.

Mă interesează, de asemenea, ca oamenii să-și spună povestea de pe o poziție favorabilă, care le permite să-și vada viața ca întreg, să o privească subiectiv de-a lungul timpului, fie că există o coerență internă, fie o discontinuitate, fie ambele situații. La urma urmei, perspective subiectivă este cea care ne spune ce trebuie să căutăm pe parcursul eforturilor noastre de cercetare. Aceasta constituie

realitatea lumii povestitorului așa cum o vede el, fiind primul interpret al poveștilor spuse. Prin construcția personală a realității și prin povestirea acesteia, noi, în calitate de cercetători, învățăm ce să le cerem subiecților noștri. Aceasta este noutate a "noii etnografii" (Holstein, Gubrium, 1995).

De la înființarea Center for Study of Lives la University of Southern Maine în 1988, am încercat să combin toate aceste interese nu numai pentru a construi punți interdisciplinare, ci și pentru a forma o arhivă de povestiri ale vieții, pentru a le oferi cercetătorilor cu interese și obiective diverse o bază de date unică. În prezent aceasta numără peste 300 de interviuri și este în continuă dezvoltare. Cele mai multe povești ale vieții din arhivă au fost culese de studenții mei în cadrul unor proiecte, a căror finalitate era ca aceștia să învețe cât mai mult posibil despre modul cum vede o persoană propria evoluție în timp și pe parcursul ciclului vieții. Poveștile vieții din arhivă le sunt accesibile tuturor cercetătorilor pentru analize secundare și pot fi căutate după teme sau categoriile de pe pagina de gardă (vezi anexa B). A durat mult până să se poată folosi povestirile vieții din arhivă, dar un index cu subiectele povestirilor urmează să fie disponibil și online.

Cred că în fiecare povestire putem identifica o valoare și o bogăție unice ale fiecărei vieți, dar și multe elemente, motive și aspecte comune pe care le reflectă toate povestirile și pe care, într-adevăr, le împărtășim cu toții în calitatea noastră de ființe umane, dincolo de diferențele dintre noi. Poveștile vieții pot servi, evident, ca principal mijloc de înțelegere a structurilor vieților individuale.

O manieră în care am folosit povestirile vieții a fost identificarea temelor importante care apar în relatăriile indivizilor. Acestea ar putea să explice coerența, modul cum și motivele pentru care se leagă elementele povestirii, deși conține și discontinuități. Temele vieții pot, de asemenea, să arunce lumină asupra unei anumite traiectorii developmentale pe care a urmat-o viața, subliniind influențele și relațiile importante. Interviurile cu un grup restrâns de persoane vârstnice care mi-au spus povestea vieții au permis nu doar o privire de ansamblu asupra vieții ca întreg, ci și explorarea modului în care temele continuității, scopurile, angajamentele și semnificațiile au fost exprimate în relatăriile lor, luând în considerare influențele majore ale dezvoltării (Atkinson, 1985).

Într-un studiu în desfășurare, am realizat scurte interviuri, între o oră și trei ore, cu 25 de persoane în vârstă, păstrători ai tradiției, cu toții decorați ca Prieteni ai Tradiției Naționale de către National Endowment

for the Arts. Relatarile lor se pot constitui în importante și incitante narațiuni la persoana întâi și texte care pot fi citite în diverse scopuri; acestea reflectă, în principal, modul cum vede povestitorul rolul tradiției în viața sa. Capitole explicative separate vor aborda aspecte cum ar fi: ce contează cu adevărat în viața povestitorului, procesul de a fi un păstrător al tradiției în comunitatea sa, de ce valorile tradiționale sunt conservate în condiții dificile și modul în care cultura modelează viața individului (Atkinson, 1997).

Aceasta este esența abordării de tip povestea vieții, descrisă în detaliu în capitolele 2 și 3. Reprezintă o utilizare particulară a unui model general, un instrument care poate avea numeroase aplicații în funcție de interesele de cercetare specifice. Există multe alte maniere de a folosi interviul de tip povestea vieții, atât teoretic, cât și practic, dintre care unele vor fi analizate în capitolul 4.

Putem afirma astăzi că poveștile au câștigat respect și au fost acceptate în multe cercuri academice. Psihologii recunosc valoarea narațiunilor personale în înțelegerea dezvoltării psihologice și a personalității (McAdams, 1993; Runyan, 1982). Antropologii folosesc istoria vieții sau studiul de caz individual ca principală unitate de analiză pentru măsurarea similarităților și a diferențelor culturale (Langness, Frank, 1981; Spradley, 1979). Sociologii folosesc povestirile vieții pentru a înțelege și a defini relațiile sociale, apartenența la grup și interacțiunile din cadrul acestuia (Bertaux, 1981; Unde, 1993). În educație, povestirea vieții a fost folosită ca o nouă manieră de cunoaștere și învățare (Witherell, Noddings, 1991). Cercetătorii din domeniul literar și profesorii de engleză folosesc autobiografiile în timpul orelor și în propriile studii ca texte prin intermediul cărora să analizeze probleme legate de design, stil, conținut, teme literare și adevăruri personale (Olney, 1980). Istoricii descoperă, prin folosirea istoriei orale, că povestirile vieții reprezintă o sursă importantă pentru descifrarea istoriei locale (Allen, Montell, 1981).

În plus față de numeroasele scopuri ale cercetării pentru care poate fi folosită povestea vieții, dintre care unele vor fi analizate într-o altă secțiune, tendința de a utiliza acest instrument, în care se spune propria poveste cu propriile cuvinte, este una de acceptare a adevărului personal văzut dintr-un punct de vedere subiectiv și a validității narațiunii. În mod normal, o astfel de relatare include aspecte ale vieții și experiențe pe care vrem să le transmitem altora, elemente pe care am ajuns să le înțelegem și să le percepem ca fiind esența întregii noastre experiențe. Ea subliniază cele mai importante influențe, experiențe, circumstanțe, probleme, teme și lecții ale vieții. Relatarea poveștii vieții, în sine, poate fi deopotrivă o experiență valoroasă pentru persoana care o spune și un efort de cercetare încununat de succes pentru cel care culege datele.

Această tendință este promovată de Jerome Bruner (1986, 1987, 1990, 1991), psihologul cognitivist care a demonstrat că semnificația (și realitatea) personală este construită de fapt în timpul povestirii, că experiențele noastre iau forma poveștilor pe care le spunem despre ele și că povestirile reprezintă modul nostru propriu de a organiza, a interpreta și a da semnificație experiențelor proprii, menținând continuitatea între acestea. De asemenea, gerontologul James Birren (Birren, Birren, 1995) folosește de mult autobiografia ghidată (o variație a formei povestirii vieții: narațiunea autobiografică scrisă de cel care a experimentat-o) ca material pentru cercetări din domeniul psihologiei și științelor sociale. El a descoperit că aceste autobiografii îi pot furniza cercetătorului numeroase informații despre modul cum au fost trăite viețile, cum au fost interpretate evenimentele în diferite etape ale vieții și în diferite epoci istorice și cum folosește cineva strategii de adaptare pentru a reconcilia și a rezolva conflictele trecutului.

Ce este povestea vieții

Viața unui individ și rolul jucat de aceasta în comunitate sunt cel mai bine înțelese prin intermediul povestirii. Devenim pe deplin conștienți de propria noastră viață prin procesul de expunere a acesteia sub formă de poveste. Povestind, recunoaștem semnificațiile și le creăm un context. Povestirile constituie un drept al nostru înnăscut, permițându-ne să fim auziți, recunoscuți și acceptați de ceilalți. Poveștile fac din

implicit explicit, din ascuns vizibil, ordonează dezordinea și limpezesc confuziile.

O poveste a vieții este o relatare pe care o persoană decide să o facă despre viața pe care a trăit-o, narată cât mai complet și mai sincer posibil, atât cât își amintește și în funcție de ceea ce vrea ca alții să afle - de regulă, ca rezultat al unui interviu dirijat de altcineva.

Povestea vieții este esența a ceea ce i s-a întâmplat unei persoane. Ea poate acoperi perioada de la naștere până la momentul actual sau aspecte care nu s-au desfășurat în prezența acesteia și care scapă cunoașterii sale. Relatarea include evenimentele importante, experiențele și trăirile avute de-a lungul vieții.

Între povestea vieții și istoria vieții deosebirea e minoră. De regulă, sunt denumiri diferite ale aceluiași lucru. Diferența dintre povestea vieții și istoria orală ține, de obicei, de elementele pe care se pune accent și de intenție. Istoria orală se focalizează, cel mai adesea, pe un anumit aspect al vieții unei persoane, cum ar fi munca sau un rol special jucat în viața comunității. Accentul cade cel mai adesea pe comunitate sau pe ceea ce își amintește o persoană despre un anumit eveniment, o problemă, o perioadă sau un loc anume. Când un interviu verbal se concentrează asupra întregii vieți a persoanei, avem de-a face cu o poveste a vieții sau o istorie a vieții.

O poveste a vieții poate lua o formă concretă, metaforică, poetică sau orice altă formă creativă de expresie. Important este ca povestea să fie spusă într-o manieră, o formă și un stil care să fie cele mai comode pentru narator. Indiferent de forma pe care o ia, o astfel de narațiune aduce întotdeauna ordine și semnificație în viața povestită, atât pentru narator, cât și pentru ascultător. Este o modalitate de a înțelege mai, bine trecutul și prezentul și de a lăsa o moștenire personală pentru viitor.

Povestea vieții este nararea cât mai completă a întregii experiențe de viață a unei persoane, cu sublinierea celor mai importante aspecte.

O poveste a vieții ne oferă o perspectivă a modului în care o persoană experimentează și înțelege viața, în special cea proprie, de-a lungul timpului.

O poveste a vieții e spusă în multe feluri. De fapt, noi le spunem permanent celorlalți cine suntem și ce interese avem. În timpul activităților zilnice și în fiecare etapă a vieții, le împărtășim fragmente din noi înșine celor cu care intrăm în contact. Indiferent dacă este un joc solitar, social ori dramatic al copilăriei, un rit de trecere al adolescenței, o nuntă sau un banchet cu ocazia pensionării, întotdeauna relatăm, cu cuvintele proprii, episoade și capitole din povestea vieții noastre, așa cum le trăim și le reținem prin acțiunile, creațiile și comportamentele noastre zilnice. Prin fiecare acțiune a noastră aducem în prezent o parte a trecutului nostru personal și colectiv. Amintirile, experiențele și valorile colective sunt conservate prin povestire sau prin punerea lor într-o formă care ar putea dura mai mult decât noi înșine. Într-un interviu, persoana intervievată este povestitor, narator al poveștii, iar cercetătorul e ghidul, cel care direcționează acest proces. Cei doi colaborează, compunând și construind o poveste de care naratorul să fie mulțumit.

În calitatea sa de colaborator într-un proces cu final deschis, cercetătorul-ghid nu are niciodată un control real al povestirii spuse. Procesul poate să nu decurgă întotdeauna atât de lin cum ne-am dori. Cei cărora li se cere să-și spună povestea pot să fie concisi, să nu aibă emoții și să nu înfrumusețeze deloc relatarea vieții lor. Astfel, pot rezulta scurte enumerări ale unor evenimente concrete care au avut loc. În unele situații, se pot face mai multe pentru a-l ajuta pe narator să dezvolte o povestire mai completă, bazată pe trăirea personală, așa cum se arată în capitolul 3 ; în alte cazuri, nu vom putea obține mai mult.

Alteori, ni se spune o poveste inventată, fabricată, imaginată. Dacă se întâmplă acest lucru, nu este necesar să alergăm imediat după un detector de minciuni. Se poate ca acest gen de povestire să servească, de asemenea, intereselor noastre de cercetare. Am putea să ne întrebăm și să interpretăm de ce s-a ales o poveste fabricată și cu ce l-a ajutat aceasta pe narator. De asemenea, așa cum vom arăta în capitolul 4, putem să realizăm coroborări ale poveștilor ori să aplicăm indicatori ai consistenței interne. E posibil ca, indiferent de povestea pe care o obținem, să o putem folosi pentru realizarea scopurilor cercetării noastre, ea oferindu-ne o interpretare utilă. Nu pierdeți din vedere faptul că rolul poveștii vieții este de a le oferi oamenilor ocazia de a-și spune povestea așa cum vor ei. Coerența și sinceritatea pot fi, dacă e necesar, componente ale procesului de colaborare, dar totul depinde de cât de doritor sau dispus este naratorul să fie ghidat în relatarea unei povestiri adevărate, dacă acest lucru nu e precizat de la bun început.

Funcțiile clasice ale poveștilor

Miturile și basmele populare au servit, în mod tradițional, patru funcții clasice: să ne pună de acord (a) cu noi înșine, (b) cu cei din jurul nostru, (c) cu misterele vieții și (d) cu universul înconjurător (Campbell, 1970). O mitologie activă conține simboluri, motive și arhetipuri care ne vorbesc la un nivel profund uman și care reverberază dincolo de nivelul personal, spre un nivel colectiv. Puterea acestora ne conectează cu cele mai profunde părți ale sufletului nostru. Povestirile sacre sau tradiționale ating o axă a vieții pe care o regăsim cu toții în interiorul nostru. Poveștile vieții pot servi, de asemenea, acestor patru funcții clasice, întrucât contin teme și motivele perene pe care le găsim în orice mitologie activă. Aceste funcții sunt deservite de poveștile vieții în patru domenii diferite.

Funcția psihologică

Poveștile, prin elementele și motivele lor profund umane, ne pot ghida, etapă cu etapă, pe întreg parcursul vieții. Ele incurajează revelarea sinelui și ne ajută să ne concentrăm și să ne integrăm, prin obținerea unei mai bune înțelegeri a experiențelor noastre, a sentimentelor pe care le avem referitor la ele și a semnificației lor pentru noi. Poveștile pun ordine în experiențele noastre și ne ajută să ne percepem viața subiectiv și obiectiv, în același timp.

Funcția socială

Poveștile pot să ne afirme, să ne valideze și să ne susțină experiența în relație cu cei din jurul nostru. Ele întăresc normele unei ordini morale, modelează individul în funcție de cerințele societății și ne ajută să înțelegem elementele comune și diferențele dintre noi și ceilalți. Povestirile contribuie la crearea unor legături, prin întărirea sentimentelor comunitare, ajutându-ne să înțelegem ordinea din jurul nostru. Ele ne clarifică și ne mențin locul în cadrul ordinii sociale.

Funcția mistico-religioasă

Poveștile ne pot aduce față în față cu misterele fundamentale ale vieții. Ele trezesc sentimente de venerație, uimire, umilință, respect și recunoștință prin înțelegerea misterelor din jurul nostru. Aceste sentimente ne ajută să participăm la misterul existenței. Povestirile ne duc dincolo de aici și acum, dincolo de existența noastră zilnică, permițându-ne să intrăm pe tărâmul spiritului, în domeniul sacralului. Prin intermediul povestirilor intrăm în contact cu divinitatea. Poveștile ne conectează cu înălțimile și cu abisurile vieții.

Funcția cosmologico-filosofică

În sfârșit, poveștile pot reda o cosmologie, o imagine interpretativă completă a universului în acord cu nivelul de cunoaștere al epocii, o viziune asupra lumii ce conferă sens proceselor naturale ale universului în care trăim. Povestirile ne ajută să înțelegem universul din care facem parte, modul cum ne putem adapta la el și ne furnizează o imagine mai precisă a posibilului nostru rol în lume. Imaginea asupra lumii oferită de povestiri se poate fundamenta pe înțelepciunea tradițională sau pe ultimele descoperiri ale științei ori, chiar mai bine, pe ambele.

Utilizarea în cercetare a poveștilor vieții

Povestea vieții este, în mod inerent, interdisciplinară; utilizarea sa în arii de cercetare multiple pune în paralel cele patru funcții ale povestirilor sacre. Spunându-și povestea vieții, cineva se poate cunoaște mai bine decât înainte pe sine, pe alții, misterul vieții și universul în care trăiește. Povestea vieții îi poate oferi cercetătorului o mai bună înțelegere a modului în care naratorul se vede pe sine în relație cu aceste

elemente.

Când povestim în mod deliberat despre cele mai importante experiențe ale noastre de-a lungul vieții, comunicându-ne impresiile și sentimentele legate de ele, și povestea va purta în ea forța miturilor active atât pentru povestitor, cât și pentru cercetător. Când diferite elemente ale unei vieți sunt puse împreună, în mod conștient, sub forma unui întreg, obținem un document plin de semnificații. Propriile noastre imagini autobiografice care rezultă pe parcursul relatării povestirii pot trece dincolo de sine, spre domeniul colectiv, permițând povestirilor vieții să îndeplinească toate cele patru funcții ale mitologiilor active.

Utilizarea în psihologie

Întregul proces de dezvoltare psihologică se focalizează în jurul unei dialectici de tip conflict-rezoluție, schimbare-dezvoltare. Rememorarea, modelarea și împărtășirea poveștii vieții, care este alcătuită din valorile, credințele și aspirațiile cuiva, dar și din evenimentele și experiențele trăite, nu constituie doar o sarcină dezvoltamentală. Povestea însăși poate reprezenta un text valoros pentru a învăța din experiența altor persoane. Pe măsură ce povestitorul se confruntă în mod repetat cu eventuale conflicte din trecut, prin relatarea acestora, anumite experiențe și sentimente pot deveni mai clare, ajutându-l pe cercetător să înțeleagă mai bine ce fel de om este povestitorul. Există numeroase domenii în cadrul psihologiei pentru care povestirea vieții poate reprezenta un instrument de cercetare util.

Sinele

Povestea vieții poate fi cel mai eficient mijloc de a înțelege modul în care evoluează sinele de-a lungul timpului sau măcar de a avea o perspectivă subiectivă asupra acestui aspect. În termenii narațiunii, sinele este definit ca o povestire în desfășurare sau o interpretare creativă. Trebuie însă menținută o anumită vigilență în interpretarea datelor. Cercetătorul examinează procesul de autodezvăluire, interpretează datele cu foarte mare atenție și caută posibilele inconsecvențe ale povestirii pentru a obține informațiile necesare și a înțelege sinele în calitatea sa de creator de semnificații cu un rol stabilit în societate, în cultură și istorie (Freeman, 1992).

Dezvoltarea identității

Deoarece o poveste a vieții nu constituie însăși experiența de viață, ci doar o reprezentare a ei, am putea afirma că aceasta este o modalitate de a ne organiza experiența, de a ne transforma și a ne verifica identitatea (McRae, 1994; Ochberg, 1994). Actul de a relata o narațiune autobiografică ar putea fi foarte bine mijlocul prin care o viață este pusă cap la cap pentru întâia oară sau e expusă cursiv, pentru a fi privită ca un întreg plin de semnificație. Pentru unii oameni, faptul de a-și spune povestea poate echivala cu o autodemascare. Poate fi un mod de a-și asuma, o dată pentru totdeauna, toate valorile și atitudinile pe care le-a acumulat de-a lungul vieții de la familia lor sau de oriunde altundeva. A relata o poveste a vieții în maniera în care cineva o vede poate fi unul dintre cele mai emfatiche răspunsuri la întrebarea "Cine sunt eu?". Pentru unele persoane, relatarea povestirii vieții face ca atât imaginea de sine, cât și stima de sine să câștige în claritate și putere; pentru alții, povestea pe care o spun poate răspunde doar parțial sau temporar acestei întrebări complexe. Una dintre utilitățile narațiunii autobiografice pentru cercetător ar fi determinarea relației existente între poveste și persoana care o spune. Ne spune povestea cine este cu adevărat persoana? Simțim că există o concordanță a experiențelor relatate în povestire? Cum este definită identitatea, ce statusuri identitare sunt prezentate aici, au acestea coerență internă și externă, se potrivesc acestea cu modelele teoretice de formare a identității (Erickson, 1950/1963; Kroger, 1993; Marcia, 1966; Widdershoven, 1993)?

Consiliere și terapie

Probabil una dintre cele mai importante utilizări ale povestirii vieții este în scop terapeutic. Deși nu e relatată în scop terapeutic, povestea vieții poate ajuta o persoană să-și clarifice ori să înțeleagă ceva care

poate nu era la fel de limpede înainte de a fi povestit. De fapt, psihoterapia este cunoscută drept "vindecarea prin discuții". Aceasta presupune relatarea poveștii noastre unei persoane care are pregătirea necesară pentru a ne ajuta să înțelegem, să interpretăm și să învățăm din experiențele noastre mai mult decât am fi capabili să o facem singuri. Însuși procesul de relatare a poveștii noastre în mod clar, direct și sincer poate fi asemenea unei terapii, în funcție de circumstanțele care ne-au determinat să facem acest lucru.

Sinceritatea radicală reprezintă o abordare nouă a unei noțiuni mai vechi ("adevărul te va elibera" - Blanton, 1996). Aceasta înseamnă a îndrăzni să spui adevărul, trecând peste minciuni și mecanisme de apărare, pentru a răzbate spre un tărâm al transparenței și deschiderii față de tine însuși și față de ceilalți ca modalitate de a învinge stresul și problemele emoționale.

Când abordarea narativă este folosită de terapeuți, consilieri sau alte persoane care oferă ajutor specializat ca mijloc de a-i ghida pe clienți să surprindă detalii ale vieții lor ce s-ar putea dovedi utile pentru înțelegerea patternurilor de profunzime, a problemelor, conflictelor sau dilemelor cu care se confruntă aceste persoane, lucru care se întâmplă aproape întotdeauna în terapie, are loc un proces de "povestire" ori "reinvestire" sau ambele simultan (White, Epston, 1990). Implicațiile acestui proces în plan terapeutic și în planul cercetării sunt relativ extinse. A-ți povesti și a-ți reovesti viața cuiva oferă ocazia de a crea relații noi, dintre care unele pot oferi un sentiment de eliberare. Cercetătorul ar putea examina procesul și textul povestirii căutând posibile idei și noi interpretări, pentru a determina în ce măsură rememorarea unor evenimente timpurii ale vieții și reflectarea asupra lor, prin intermediul povestirii, au ajutat, poate, la clarificarea acestor aspecte sau au adăugat sentimentul unei mai mari integrități vieții povestitorului.

Studiul narativ al vietilor

Viata este studiată ca întreg sau doar în ceea ce privește anumite fragmente semnificative. În ambele situații, o naratiune personală e cea mai utilă abordare pentru a obține o perspectivă subiectivă asupra problemei luate în considerare și a o înțelege. Poveștile vieții urmează o tendință firească de aranjare a evenimentelor și circumstanțelor vieții într-o manieră care le dă o ordine coerentă (Cohler, 1988). Ca modalitate de creare a semnificațiilor, de identificare a influențelor vieții și de interpretare a experiențelor trăite, probabil că nu există o metodă mai bună decât relatarea subiectivă a povestirii vieții. Aceasta îl ajută pe cercetător să înțeleagă viața din punctul de vedere al celui care o trăiește. Lucrările din domeniul studiului narativ al vietilor, care abordează această metodă și încearcă să răspundă unor întrebări legate de modul în care creăm semnificația vieții noastre prin intermediul povestirilor, ar trebui să fie indispensabile oricărui cercetător ce folosește povestea vieții (Josselson, 1996; Josselson, Lieblich, 1993, 1995; Lieblich, Josselson, 1994, 1997).

Utilizarea în sociologie

Poveștile vieții îl pot ajuta pe cercetător să devină mai conștient de diversitatea rolurilor și a standardelor posibile care există în cadrul comunităților umane. Ele pot să explice ori să confirme o experiență prin contextul moral, etic sau social al unei situații date. Poveștile vieții pot ilustra cum este să evoluezi într-o lume aflată în schimbare. Ele îi pot oferi cercetătorului informații despre realitatea socială exterioară relatării, dar descrisă de aceasta (Bertaux, 1981), precum și despre povestea însăși drept construcție socială (Rosenthal, 1993).

O poveste a vieții îl poate ajuta pe cercetător să definească locul individului în cadrul ordinii sociale și procesul prin care se realizează această ordine. Ea ajută la explicarea felului în care indivizii înțeleg evenimentele și mișcările sociale, cauzele politice care au stat la baza acestora ori modul cum percep membrii unui grup, ai unei generații sau cohorte sociale anumite evenimente ori acțiuni. O povestire explică și modul în care perceperea, trăirea sau interpretarea de către indivizi a evenimentelor sociale este legată de dezvoltarea lor individuală (Stewart, 1994).

Aplicații sociolingvistice

Poveștile vieții pot fi, de asemenea, utilizate pentru a explica și a defini relațiile și apartenența la un grup, în

special cu referire la limbajul folosit în acest scop. Relatările indivizilor despre viața lor conțin unități discursive, grade de coerență și o structură lingvistică generală, toate fiind utile pentru stabilirea relației dintre limbaj și practicile sociale, dintre sine și ceilalți și crearea identității sociale (Linde, 1993 ; Mkhonza, 1995).

Utilizarea mistico-religioasă

A spune o poveste a vieții poate fi un act de transcendență a planului personal și pătrundere pe tărâmul sacralului. Indiferent în ce direcție se îndreaptă naratorul plecând de la întrebările deschise și indiferent de ceea ce se accentuează cel mai mult, într-o poveste a vieții vor fi subliniate aspectele cele mai semnificative din punct de vedere personal pentru narator. Toate aceste informații sunt importante pentru cercetător, furnizând indicii referitoare la cele mai importante eforturi și victorii ale oamenilor, cele mai profunde valori, căutările, eventualele eșecuri și reveniri. Poveștile vieții ne înfățișează religia și spiritualitatea ca pe o experiență trăită. Cercetătorii pot manifesta empatie față de experiența altora, receptând-o în termenii naratorului și punându-i apoi întrebări empatiche specifice, cum ar fi: ce credințe sau viziuni asupra lumii sunt exprimate în povestire? Este planul transcendent explicit? În ce fel comunitatea joacă vreun rol în cadrul acestei vieți trăite profund? În ce fel putem compara această autobiografie spirituală cu viețile liderilor spirituali clasici (Comstock, 1995)?

Cercetătorii interesați de întreaga viață sau de anumite părți ale acesteia vor găsi în astfel de povestiri ceea ce este cel mai valoros pentru o persoană. Ceea ce includ oamenii într-o povestire a vieții ne spune cine sunt ei în esență. A spune o poveste a vieții este ca și cum ai spune o poveste sacră. Analiza unei narațiuni autobiografice poate să indice care sunt lucrurile cele mai importante ale vieții. Ea ne poate învăța ce rol au conflictele în viață și cum sunt exprimate adevărul personal și interesele supreme.

Prin studierea poveștilor vieții, cercetătorii pot să afle lucruri noi despre dilemele, conflictele și triumfurile umane, dar și să aprecieze mai mult modul cum sunt însușite, modelate, păstrate, experimentate și înțelese valorile și credințele de-a lungul timpului.

Cercetătorii ar putea analiza modul în care povestirile vieții surprind teme universale și perene ce par să-I conecteze pe povestitor, indiferent de epocă și cultură, cu familia, prietenii și cei din jur; de asemenea, cum ar putea el să aibă un sentiment de venerație față de propria viață și toate aspectele sale și cum influențează experiențele-limită sau cele spirituale aceste sentimente.

Antropologie și folclor

Împreună cu studiile de religie, aceste două discipline abordează, într-o manieră clară, probleme referitoare la credințe, valori, obiceiuri, tradiții sacre și sensuri ale vieții.

De regulă, antropologii utilizează poveștile vieții pentru a obține semnificațiile culturale împărtășite ale individului, viziunea unui membru al comunității asupra acesteia și dinamica schimbărilor culturale (Geertz, 1973; Langness, Frank, 1981). Folcloriștii știu, de asemenea, că poveștile vieții depozitează învățăturile, credințele, obiceiurile și practicile tradiționale și pot răspunde multor întrebări despre procesul de conservare a tradițiilor și despre rolul acestora în viața indivizilor care le transmit mai departe (Ives, 1986; Titon, 1980).

Utilizarea cosmologico-filosofică

A relata o povestire a vieții poate fi chiar un act de ordonare a propriului univers. Putem exprima astfel modul cum vedem lumea și universul, precum și rolul și locul nostru în cadrul acestora. Întrucât ne prezintă o imagine a lumii și universului, viziunea particulară ce transpare din povestire poate avea o mare valoare

pentru cercetător. Știința și religia, faptele și credința se pot îmbina într-o povestire a vieții pentru a rezulta o perspectivă personală asupra modului cum se armonizează o viață cu toate celelalte din univers. O poveste a vieții ar putea, de asemenea, să prezinte o perspectivă asupra modului în care o persoană ar dori să arate o lume ideală. Când cercetătorul obține o astfel de relatare a unei vieți care exprimă emoția de a fi parte din acest univers, o putem considera un document important.

Primele noastre informații științifice asupra universului au început ca o poveste, care s-a schimbat și a evoluat de multe ori, dar este încă într-o continuă evoluție, cu fiecare povestire spusă de cineva. Este foarte probabil ca fiecare poveste a vieții să conțină o viziune personală asupra lumii, o filosofie personală, un sistem de valori propriu, o parere personală despre ideologiile politice, o parere despre ceea ce este corect din punct de vedere moral, dacă nu și politic, despre modul în care trebuie trăită viața etc. Pentru cercetătorii din acest domeniu poate fi de interes să afle: cum se trăiește astăzi, cum sunt relatate poveștile vieții, dacă se potrivesc acestea cu ceea ce știm despre univers, cu viziunea noastră mai nouă sau mai actuală despre lume. Povestirile pe care le spun oamenii astăzi au sens în lumea în care trăim? O relatare personală poate avea o "densitate" caracterizată prin legături de-a lungul timpului, intenții și o atitudine față de viață, care include o viziune sau o interpretare particulară a ceea ce reprezintă viața și realitatea pentru o persoană (Brockelman, 1985).

Utilizarea modelului interviului de tip povestea vieții pentru aplicații de cercetare specifice

Iată câteva idei care compară cele patru funcții clasice ale miturilor și povestirilor tradiționale, ilustrând modul cum poveștile vieții ar putea fi abordate și utilizate de cercetători.

Există un număr nelimitat de aplicații ale poveștii vieții ca instrument de cercetare. În orice domeniu, însăși povestea vieții ar putea servi ca element central pentru o cercetare publicată. Ca exemplu la care ne referim pe tot parcursul lucrării noastre, fragmente ale poveștii vieții ar putea fi folosite ca date în scopul analizei și interpretării sau pentru a ilustra orice argument teoretic. Indicațiile oferite în capitolul 3 pentru realizarea interviului pot fi adaptate pentru a ne focaliza pe oricare problemă ori subiect al cercetării.

Dacă aveți o agendă care solicită informații focalizate din unul sau mai multe domenii, mai întâi aruncați o privire asupra întrebărilor sugerate în capitolul 3 și decideți care dintre secțiunile acestuia ar putea servi ca punct de plecare pentru proiect. Apoi, acestea pot fi folosite pentru a dezvolta un set suplimentar de întrebări care va răspunde mai detaliat nevoilor dumneavoastră de cercetare. Așa cum au descoperit majoritatea cercetătorilor, este bine nu doar să obținem mai multe date decât putem folosi efectiv, ci și să avem o gamă mai largă de informații ca bază pentru înțelegerea contextului oricărui obiectiv specific de cercetare. Acest lucru se poate realiza folosind întrebări din cât mai multe categorii prezentate în capitolul 3, care vor furniza această bază solidă, indiferent de scopul proiectului. Povestea vieții poate fi folosită în cadrul disciplinelor deja menționate, precum și pentru multe alte probleme esențiale. Câteva exemple suplimentare vor ilustra acest lucru.

Educație

Întreaga problematică privind ceea ce trebuie predat și ceea ce trebuie învățat este reconsiderată în educație. În căutarea unor noi abordări ale cunoașterii și învățării, narațiunii i se oferă un rol central. Relatările personale, în special poveștile vieții celor direct implicați ca practicanți în domeniu, le pot arăta profesorilor, furnizorilor de servicii sociale și altor cercetători cum și-au găsit aceste persoane echilibrul prin sarcinile alese. Poveștile pe care le spun oamenii despre viața lor sunt văzute ca principal instrument de predare și promovare a anumitor profesii. Acestea ilustrează în mod clar înțâietatea, atât în viața indivizilor, cât și în practica educațională, a căutării sensului vieții, a rolului grijii pentru oameni și arată cât de important este pentru cercetătorul-profesor (din orice disciplină) să ia în serios această căutare, viziune și acest scop personal. În această abordare nouă a cunoașterii relațiile personale sunt utile, printre altele, pentru: oportunitatea unor relații mai profunde cu ceilalți; puncte de plecare pentru acțiuni etice; idei noi; judecăți

bazate pe compasiune; crearea și împărtășirea unor cunoștințe și semnificații care pot ghida practicile profesionale; o viziune extinsă asupra responsabilității profesioniștilor; înțelegerea identității morale; ilustrarea posibilităților de acțiune și trăire umane (Witherell, Noddings, 1991).

Se pare că utilizarea de către profesori a poveștilor vieții ar putea servi foarte bine ca model și pentru practicienii și cercetătorii din orice altă disciplină științifică sau profesie. Povestea unui profesor (sau a unui analist politic, fizician, ministru) ar putea să concentreze majoritatea întrebărilor din categoria celor ce vizează cariera, dar și să includă întrebări referitoare la dinamica familiei, educația școlară, caracteristici și valori și mai ales întrebări care identifică influențele asupra opțiunilor profesionale. Sistemele personale de semnificații și opțiunea pentru o profesie sau o viziune asupra lumii există într-un context social, istoric și cultural.

Gerontologie

Poveștile vieții sunt esențiale în dezvoltarea umană, interacțiunea generațiilor și integritatea persoanelor spre sfârșitul vieții. Este unanim recunoscut faptul că un obiectiv principal de dezvoltare pentru persoanele în vârstă îl constituie trecerea în revistă a propriei vieți (Butler, 1963). Într-adevăr, acesta este procesul prin care vârstnicii își transmit altora povestea vieții, cu experiențele, lecțiile, înțelepciunea, instrucțiunile și speranțele sale, proces esențial atât pentru individ, cât și pentru comunitate. Când acest lucru ia forma unei treceri în revistă conștiente, ghidate a vieții sau a unei povestiri a vieții spre finalul său, acest lucru poate avea o valoare semnificativă atât pentru persoana în vârstă, cât și pentru cercetător.

Într-o comunitate tradițională, între copilărie și maturitate există un sistem de generare și regenerare. Comunitatea depinde de virtuțile fundamentale ale bătrânilor, păstrători ai tradiției, pentru a răspunde nevoilor viitoarei generații. Integritatea personală este ancorată în și depinde de participarea activă la succesiunea generațiilor. Mai ales bătrânii comunității erau cei care purtau povara acestei responsabilități prin transmiterea valorilor și a înțelepciunii lor prin intermediul povestirilor. Aceasta este maniera în care ei își duceau la îndeplinire rolul, menținând legătura cu trecutul, exprimând un angajament față de prezent și clarificând sensul vieții pentru viitor.

Acesta era rolul bătrânilor în comunitate cu mult înainte ca Butler (1963) să descrie procesul de "retrospectivă a vieții", la care s-a referit ca la o "funcție a bătrânilor".

Abia în secolul XX am început să recunoaștem că legătura dintre bunăstarea psihologică și conservarea culturală constă în acest proces natural de amintire sau retrospectivă a vieții, prin care bătrânii își fac bilanțul vieții și ajung să-și clarifice tot ce a fost bine, ce ar fi putut fi mai bine și ceea ce contează în continuare cel mai mult.

Ca urmare a studiilor ulterioare asupra accentului pus de Butler pe retrospectiva vieții ca o componentă firească a îmbătrânirii și ca exemplu de "memorie involuntară", alți cercetători au descoperit că rememorarea deliberată este un mijloc important de unificare a sinelui. În această secvență sunt reluate procese cum ar fi reunirea membrilor ori a figurilor aparținând istoriei vieții cuiva sau sinelui anterior și reapar persoanele semnificative care fac parte din această istorie (Myerhoff, 1992).

Când retrospectiva vieții este făcută cu intenție, și nu e o alternare pasivă, fragmentată de imagini din trecut, diferența este uriașă, iar rezultatul poate aduce schimbări în viață, chiar și la vârste înaintate. Adevărata funcție a retrospectivei, care include și o reflectare profundă și interpretarea a ceea ce rezultă, este să le permită bătrânilor să precizeze lucrul cu cea mai mare semnificație în viața lor. A spune o povestire a vieții, la orice vârstă și oricât ani reflecta asupra ei, este o experiență similară. Ambele situații duc la clarificarea intereselor fundamentale (Erikson, 1964; Tillich, 1957) înainte de a fi prea târziu.

Astăzi, deoarece comunitățile se destramă sau, cel puțin, devin mai dispersate, separate și mobile, este chiar mai important ca povestirile vieții să devină o componentă centrală a practicii gerontologice. Poveștile vieților persoanelor vârstnice le pot oferi cercetătorii lor multe informații semnificative despre cursul vieții, succesiunea generațiilor, modul în care înțelegem bătrânețea și rolul povestirilor de-a lungul vieții și găsirea unor metode de a îmbunătăți calitatea vieții (Birren, Kenyon, Ruth, Schroots, Svensson, 1995).

Pentru a echilibra bazele de date în funcție de care se elaborează, de atâta vreme, teoriile, trebuie înregistrate mai multe povești ale vieții femeilor și membrilor unor grupuri diverse din punct de vedere cultural. Vocilor feminine trebuie să li se ofere ocazia de a se face auzite, analizate și să se teoretizeze pe marginea lor, cel puțin pentru a vedea dacă ar putea exista un echivalent feminin al monomitului *, astfel încât cercetătorii să fie capabili să determine mai eficient similaritățile și diferențele dintre experiențele masculine și cele feminine și să caute o sinteză care ar dezvolta opțiunile povestirilor vieții pentru toți subiecții și din care să beneficieze ambele sexe (Gergen, Gergen, 1993). Există o arie largă de aplicații și utilizări ale cunoașterii narative în relație cu problematicile de gender (vezi în special Helle, 1991; Liebllich, Josselson, 1994). Din motive similare, deoarece modul în care noi spunem povestirile este mediat de cultura noastră (Josselson, 1995), e nevoie să ascultăm povești ale vieții unor indivizi aparținând acestor grupuri subreprezentate pentru a ne ajuta să stabilim un echilibru în literatură și să extindem opțiunile la nivel cultural ale tuturor oamenilor. Povestirile relatate de homosexuali și lesbiene ar contribui, de asemenea, la o înțelegere mai completă a aspectelor legate de schimbare în viața oamenilor (Ben-Ari, 1995; Boxer, Cohler, 1988).

* Denumit adesea și "călătoria eroului", monomitul se referă la călătoriile sau căutările ciclice întreprinse de eroii mitici (n.t.).

Generarea datelor dintr-o poveste a vieții

Rolul unei povești a vieții e, în primul rând, să pună la un loc elementele esențiale, evenimentele și credințele din viața unei persoane, să le integreze într-un tot, să le ofere semnificație, să învețe din ele, să educe tânăra generație și să le reamintească tuturor celorlalți membri ai comunității care este cel mai important lucru în viață. Când e spusă în această manieră, o povestire a vieții prezintă sub formă narativă nu numai o serie de evenimente care sunt importante pentru povestitor, ci și o narațiune structurată, ilustrând cine a devenit povestitorul, cum au fost înfruntate diferite situații, arătând dacă este vorba despre o dramă, o comedie, o tragedie, o aventură sau o combinație, a acestor structuri ale intrigii. O astfel de intrigă este esențială pentru ordonarea evenimentelor și a circumstanțelor vieții și pentru a putea extrage semnificația acestora (Ochberg, 1994). Fiecare povestire a vieții urmează același pattern care există în toate relatările sau descrierile sacre - început, conflict și rezolvare. Structura vieții este, de fapt, ceea ce-i oferă identitate, semnificație și finalitate.

Specialiștii studiază de mult relatările personale pentru a înțelege mai bine diferite aspecte ale experienței umane și funcțiile integratoare ale povestirii vieții. A spune povestea vieții implică de obicei cel puțin adresarea unora dintre întrebările eterne asupra dezvoltării umane: ce face ca o anumită tranziție să aibă loc? Cum este personalitatea matură? A existat vreo formă de ghidare pe parcursul vieții? Există vreo temă unificatoare a vieții? Cum e menținut sentimentul continuității în fața schimbării?

Interviul de tip povestea vieții oferă o abordare și o metodă care pot face din înregistrarea și studierea relatărilor personale un efort de cercetare constant. Folosind abordarea descrisă în capitolele 2 și 3, oricine este interesat să învețe din povestirile personale va identifica multe aspecte valoroase pentru cercetare. Chase (1995) sugerează să căutăm poveștile ascunse în narațiunile autobiografice - acele elemente care ne pot spune mai multe despre individ, teme sau aspecte specifice aflate în relație cu problematici mai ample, precum genul, clasa socială și cultura, precum și dacă există anumite patternuri care reies din poveste sau dacă genul, clasa și cultura reprezintă elemente de bază ale relatării.

Ceea ce poate fi de maxim interes într-o poveste a vieții este modul cum se percep oamenii pe ei înșiși și cum vor ca alții să-i perceapă. Relatările acestea ne furnizează o înregistrare clară și ordonată a adevărilor personale, care, în consecință, constau. atât în "fapte", cât și în "ficțiuni". Aceasta este tot ce putem pretinde de la o poveste a vieții. Ea reprezintă o înregistrare directă, sub forma unei explicații sau justificări personale, spusă adesea într-o manieră care ne mișcă profund, a ceea ce oamenii au făcut cu viața lor.

Prin descrierea experiențelor-cheie ale unei vieți conflictive, momente de tranziție, realizări -, obținem mai mult decât fapte sau ficțiuni, vom obține definiții personale a ceea ce înseamnă să fii prins într-un conflict

moral, să învingi ori să pierzi și vom afla cum se simte persoana care asistă la dezvoltarea propriului destin. Relatând o poveste a vieții, ne facem o idee clară asupra cauzelor și a modului cum sunt conectate între ele diferitele elemente ale vieții și asupra a ceea ce dă sens vieții unei persoane. Nu există, poate, o modalitate mai reușită de a răspunde întrebărilor legate de modul în care oamenii au reușit să fie ceea ce sunt decât povestea vieții lor. Povestirile vieții sunt esențiale pentru a înțelege mai bine viața umană, în special viața individului în relație cu cei din jur, pentru a ști ce este cel mai important pentru oameni și pentru a vedea cum sunt legate generațiile între ele.

Relatarea vieții poate dezvălui semnificații mai importante decât ne-am imaginat. A povesti necesită o reflectare asupra evenimentelor și experiențelor la care naratorul nu s-a gândit până atunci prea bine. Cei ce își povestesc viața formulează gânduri și sentimente care s-ar putea să fi fost cenzurate anterior. Cercetătorii care folosesc povestirile vieții vor realiza că fiecare dintre acestea este plină de semnificații, de elemente personale prețuite profund, valide, valoroase, legate între ele - și amuzante.

Arta și știința interviului de tip povestea vieții

Deși se poate aplica o metodologie de cercetare destul de uniformă și se obțin multe date importante printr-o povestire a vieții (obiectivitatea demersului), este posibil ca realizarea unui astfel de interviu să implice, în mare măsură, subiectivitatea și chiar norocul. Același cercetător, bazându-se pe un set de variabile, ar putea să folosească diferite întrebări în cazul diferitor respondenți și să obțină totuși povestiri complete ale vieții acestora. Diferiți cercetători ar putea folosi întrebări diferite, în funcție de interesul particular al proiectelor lor. În esență, o poveste a vieții este un șablon care va fi aplicat în mod diferit în situații, circumstanțe sau contexte diverse.

Există peste 200 de întrebări enumerate în capitolul 3 care pot fi folosite pentru a obține povestea vieții. Aceste întrebări nu sunt oferite spre a fi utilizate în totalitate sau ca structură globală prestabilită. Ele sunt doar sugestii, cele mai multe potrivite pentru fiecare situație, urmând să fie alese de cercetător. Există situații când un număr redus de întrebări ar putea fi folosite efectiv, iar alteori chiar câteva zeci; și, în fiecare caz" este foarte probabil să alegeți un set diferit de întrebări. Secretul realizării celui mai bun interviu constă în flexibilitate și în capacitatea de a ne adapta la diferite circumstanțe. Ar putea exista cazuri în care se pun mai multe întrebări ce nu sunt în listă, dacă experiența vieții cuiva e cel mai bine exprimată sau înțeleasă într-un context total diferit decât sferile obișnuite ale vieții.

Poziția asumată aici este că interviul de tip povestea vieții poate fi *abordat științific*, dar e *realizat*, în primul rând, ca un act artistic. Deși există o structură (un set de întrebări sau părți ale acestuia) care poate fi folosită, fiecare cercetător o va utiliza într-o manieră proprie. Deși teoriile ar putea fi aplicate în grade diferite de-a lungul procesului, atât interviul, cât și interpretarea lui sunt foarte subiective. Mai mult chiar, la fel cum există artiști mai mult sau mai puțin buni, există și cercetători mai mult sau mai puțin buni. Derularea interviului, indiferent dacă este sau nu structurat, va fi o variabilă importantă, ca și povestitorul. Faptul că acesta ne oferă semnificații personale profunde, amintiri și interpretări proprii face, de asemenea, ca relatarea unei povești a vieții să fie o artă.

Deoarece interviul de tip povestea vieții este în primul rând un demers artistic, el ar trebui *interpretat* ca atare. Are propriile standarde de fidelitate și validitate, diferite de cele ale metodelor de cercetare cantitative, așa cum se arată în capitolul 4. Cercetarea calitativă (incluzând și interviurile de tip povestea vieții) poate fi verificată după propriile criterii, dacă este caracterizată de fidelitate și validitate. Așa cum operele de artă au propriile standarde de apreciere, la fel se întâmplă și cu metodele de cercetare bazate în primul rând pe subiectivitate, flexibilitate și variabile umane inerente. În următoarele capitole va deveni mai clar faptul că o poveste a vieții este în primul rând un text, care trebuie citit, înțeles și interpretat în funcție de propria sa valoare și în propria sa manieră.

2. Planificarea interviului

Toți oamenii au de relatat câte o poveste sau mai multe despre viața lor. Tot ce se întâmplă ia forma unei povești. Fiecare eveniment, situație și experiență, dacă ne gândim la ele, au un început, un cuprins și o încheiere, care conduce spre un alt început și așa mai departe. Lucrurile care ni se întâmplă pe parcursul vieții pot fi împărtășite altora doar sub formă de povestire, acest fapt conferindu-le și semnificație.

Cei mai mulți oameni sunt nerăbdători să-și povestească experiențele pe care le-au trăit deoarece ele reprezintă ceea ce cunosc ei cel mai bine și ceea ce-i preocupă cel mai mult. Ascultând povestea vieții cuiva, suntem impresionați de maniera în care ne atinge sau ne mișcă și ne conectează la ceva cu care și noi suntem familiarizați în mod direct. Suntem adesea uimiți de puterea povestirilor. Această putere seamănă mult cu *orenda*, forța magică din povestirile tradiționale, care transformă transmiterea poveștii vieții către altă persoană într-un fel de efort spiritual, la fel cum sunt scrierile autobiografice, deoarece indivizii ajung la

esența a ceea ce sunt ei înșiși, expunând ceea ce este cel mai important pentru ei. Prin povestea vieții aceștia își transmit adevărurile lor personale.

O experiență similară cu povestirea vieții sau scrierea autobiografiei este interviuarea cuiva care-și relatează viața. A asista pe cineva în efortul personal sacru al relatării propriei vieți poate fi una dintre cele mai plăcute și mai pline de satisfacții experiențe interpersonale în care am putea fi implicați și o manieră de a le oferi putere altora, ghidându-i spre o înțelegere mai profundă a vieții lor.

Am realizat primul interviu de tip povestea vieții acum 30 de ani pentru o teză de masterat în folclor. Am petrecut multe weekenduri minunate alături de Harry Siemsen, fermier și cântăreț din Munții Catskill, stând cu el la masa din bucătăria sa și înregistrându-i povestirile și cântecele. Am fost foarte mișcat de dorința sa de a-și împărtăși viața unei persoane străine și de cât de bine am reușit să-I cunosc în cadrul acestui proces. Conexiunea profundă, personală pe care am stabilit-o cu el și cu mulți alții pe care i-am interviuat de atunci a avut o mare însemnătate pentru mine de-a lungul anilor.

Este imposibil de anticipat cum va fi un interviu de tip povestea vieții, nu atât în ceea ce privește modul în care este realizat, cât forța experienței în sine. Am constatat același lucru și în cazul studenților mei, care, de mai multe ori, au arătat cât de plină de semnificație a fost pentru ei realizarea interviului, în special cu cineva apropiat, cum ar fi părinții sau partenerul de viață. Doar asistarea la povestirea vieții cuiva, ascultarea atentă, înțelegerea și acceptarea, fără a judeca, ne pot transforma.

O doamnă ce tocmai finalizase un interviu de tip povestea vieții cu tatăl său afirma: "Nu aș fi putut să mă pregătesc pentru impactul emoțional pe care această experiență l-a avut asupra mea". Ea a fost realmente copleșită de ceea ce a aflat despre tatăl său și, mai târziu, a spus că i-au rămas foarte multe "reziduuri emoționale" de pe urma acestei experiențe. Citind transcrierea interviului, cred că am înțeles ce voia să spună. Povestea surprindea toate detaliile copilăriei sale în perioada Marii Crize, când a fost crescut în sărăcie de o mamă singură cu patru copii și a suferit constant de dezrădăcinare; a fost martor al ororilor de pe linia frontului în al doilea război mondial și s-a zbatut pentru a intra în câmpul muncii în perioada de după război având doar școală primară.

Ca reacție la povestea vieții tatălui său, ea a scris:

Chiar înainte de a intra la liceu, mă plimbam cu tata prin cartier și mi-a mărturisit ceva care îmi vine în minte astăzi. Spunea: "Într-o zi s-ar putea să-ți fie rușine cu mine". Se referea la faptul că nu avea educație superioară și la mijloacele de trai modeste pe care ni le putea oferi. M-am simțit ciudat și nu am spus prea multe. Ei bine, nu mi-a fost niciodată rușine cu el; de fapt, a avut întotdeauna ceva la înălțimea căruia simțeam că nu pot să mă ridic, corectitudinea și bunătatea lui în relațiile cu oamenii, atitudinea pozitivă față de - provocările vieții, capacitatea de a munci din greu și încrederea în forțele proprii. Iată cum stau lucrurile cu părinții și copiii, fiecare având poate o impresie greșită despre celălalt.

Auzind povestea completă a vieții tatălui său, nu numai că și-a schimbat părerea imprecisă despre el, ci acest lucru le-a permis amândurora să intre pe tărâmul lui "a fost odată". Acesta e locul în care totul devine veșnic - și sacru. Aceasta nu mai reprezenta doar povestea lui, ci a unei generații și chiar mai mult decât atât. Ea l-a înțeles mai bine și și-a amintit unele dintre virtuțile sale, dobândind astfel un sentiment de respect și o apreciere mai profundă pentru omul care era tatăl său.

O altă femeie care și-a interviuat, de asemenea, tatăl și a avut o experiență similară scria ulterior:

A fost o experiență minunată pentru amândoi să stau cu tatăl meu trei ore și să ascult povestea vieții sale. Relația noastră nu a implicat împărtășirea sentimentelor și a celor mai profunde gânduri. Întotdeauna am simțit că mă iubește, deși rareori și-a manifestat dragostea prin vorbe sau comportament. Experiența interviului, care a început puțin stânjenitor pentru amândoi, a sfârșit prin a fi un moment cu totul special. Era ca și cum am fi fost scoși din lumile noastre și puși în aceeași cameră. Desigur, mi-ar fi plăcut să aflu mai multe despre ce a simțit el față de diferite evenimente ale vieții, dar știu că mi-a împărtășit mai multe în acea zi decât în întreaga mea viață. La sfârșitul celor trei ore ne-am îmbrățișat. I-am spus că îl iubesc și că sunt bucuroasă că este tatăl meu. El mi-a spus că mă iubește și că e bucuros că sunt fiica lui. Ochii noștri s-au umplut de lacrimi și acel moment special s-a sfârșit, deși efectele acestor clipe petrecute împreună vor rămâne permanent în amintirea amândurora. Prin poarta sufletului său, închisă brusc când avea vârsta de 13 ani, s-a produs o fisură și mi s-a permis să arunc o privire înăuntru și să-mi cunosc tatăl cu adevărat din interior. Îi sunt recunoscătoare pentru aceasta.

Ca abordare sau metodă de înțelegere a vieții indivizilor și de a te conecta cu experiența acestora, nimic nu egalează, poate, interviul de tip povestea vieții. Povestirea propriei vieti revelează trăirile interioare mai mult decât ar putea să-o facă orice altă abordare. Este posibil ca nu reconstrucția istorică să fie principalul interes al poveștii vieții, ci maniera în care indivizii se văd pe ei înșiși în acest moment al vieții și cum vor să fie percepuți de alții. O poveste a vieții ne oferă o gamă largă de calități și trăsături umane care ne fac pe toți să fim ascultați cu fascinație și amuzament.

A-i ajuta pe oameni să-și spună povestea vieții prin intermediul interviului și al înregistrării pe casetă poate fi o cale mai directă sau o manieră convenabilă de a obține același rezultat ca și autobiografia, dacă indivizii nu sunt obișnuiți cu scrisul sau au o inhibiție față de scriere. Transcrierea interviului poate fi folosită ca o schiță inițială de cineva care intenționează să meargă înapoi pe firul acesteia și să mai elimine, să adauge ori să revizuiască anumite aspecte.

Lungimea poveștii vieții poate varia considerabil. Uneori, anumite circumstanțe restrictive predomină și pot limita interviul la o oră sau mai puțin. Acest lucru nu este însă de dorit. Am fost nevoit să fac câteva interviuri în astfel de circumstanțe când respondentul era departe de casă și avea alte obligații în acel moment. A trebuit să-mi revizuiască abordarea obișnuită și să realizez interviul axându-mă în principal pe aspectele esențiale, principale din viața persoanei respective, încercând totuși să o fac să spună câte ceva din fiecare etapă a vieții. În astfel de situații, o modalitate de a aprofunda informațiile este să transcriem interviul și să-I trimitem persoanei pentru eventuale adăugiri. De regulă, adăugirile pot fi făcute pe e-mail, dacă ne aflăm la distanță, însă nici aceasta nu este o abordare dezirabilă.

Tipice interviului descris în această lucrare sunt cel puțin două sau trei interviuri cu persoana, de o oră ori o oră și jumătate fiecare. Chiar și acesta poate fi considerat un interviu scurt, dar este mai potrivit decât unul singur și putem învăța multe despre viața unei persoane în două sau trei părți ale unui interviu extins la peste trei ore. Aceasta este durata recomandată pentru orele de curs, deoarece oferă suficiente informații pentru a înțelege ceea ce căutăm pentru obiectivele cursului și, incluzând și durata transcrierii, e cam tot ce putem gestiona în intervalul restrictiv al unui curs.

În orice caz, unele interviuri de tip povestea vieții se extind până la câteva zeci de ore. Această durată a interviului sfârșește prin a-l transforma mai degrabă într-o autobiografie extinsă asistată. Am făcut un astfel de interviu foarte lung în scopul realizării autobiografiei unui toboșar african, Babatunde Olatunji. Interviurile s-au desfășurat de-a lungul unei perioade de trei ani, în funcție de cum am reușit să ne potrivim programele, să acordăm timp pentru transcriere și revizuirea fiecărei secțiuni sau a fiecărui capitol. Această durată se apropie mai mult de cerințele unor studii extinse bazate pe istoria vieții (Bertaux, 1981 ; Klockers, 1974). Pentru o poveste a vieții extinsă, apropiată ca profunzime și trăire de autobiografie, o astfel de serie de interviuri este recomandată. Când timpul nu e un factor esențial, pot ajunge două sau mai multe ședințe de interviu de trei-cinci ore.

Potențialele beneficii ale împărtășirii poveștii vieții

Unele persoane sunt dispuse să-și relateze povestea vieții la cel mai mic semn de interes din partea cuiva. Aceasta se poate întâmpla chiar și în cazul unei conversații uzuale. Alții trebuie să fie însă stimulați sau chiar împinși de la spate. Cred că majoritatea oamenilor chiar vor să-și împărtășească povestea vieții. De regulă, este nevoie de cineva care să asculte sau să manifeste interes pentru povestirea vieții lor, iar ei vor profita bucuroși de această ocazie.

Pentru cei care ezită să-și spună povestea vieții, fiind intimidați, stânjeniți, rușinați sau, pur și simplu, simțindu-se nesiguri în această situație, iată câteva dintre numeroasele beneficii care pot rezulta din împărtășirea povestirii proprii celor care sunt dispuși și capabili să reflecteze asupra conținutului și evoluției acesteia:

- se obține o perspectivă mai clară asupra experiențelor și trăirilor personale, cu o importantă semnificație în viața cuiva;
- se ajunge la un grad mai mare de autocunoaștere, o stimă și o imagine de sine mai ridicate;

- se împărtășesc cu alții experiențe și trăiri interioare;
 - a-ți povesti viața conduce la o stare de pace interioară, satisfacție și bucurie;
 - împărtășirea povestirii vieții este un element central într-un proces de recuperare, o modalitate de purificare, de descărcare a sufletului și de validare a experienței personale ;
 - împărtășirea poveștii vieții ajută la crearea comunității și ne poate arăta că avem mai multe în comun cu alții decât ne-am fi imaginat;
 - poveștile vieții îi ajută pe alții să aibă o imagine diferită sau mai clară asupra vieții lor și pot fi surse de inspirație care să-i ajute să schimbe ceva în viața lor;
 - ceilalți vor putea să ne cunoască și să ne înțeleagă mai bine, cum nu au făcut-o înainte;
- . putem să ne facem o idee mai bună despre modul în care am vrea să se termine povestea noastră ori să îi dăm un final fericit. Înțelegându-ne trecutul și prezentul, obținem o perspectivă mai clară a scopurilor noastre în viitor.

Aceasta nu înseamnă că toți vor recepta interviul de tip povestea vieții în același fel. Unii ar putea avea regrete legate de anumite aspecte ale vieții, iar pentru alții e posibil să fie chiar un proces dureros. Dar chiar și acest tip de reacție poate avea aspectele sale pozitive, care vor fi abordate în următoarea secțiune.

O poveste a vieții implică trei etape consecutive: a) *planificarea* (preinterviul) - pregătirea pentru interviu, înțelegerea beneficiilor povestirii vieții; b) *realizarea propriu-zisă a interviului* (interviul) - ghidarea persoanei care își relatează povestea vieții și înregistrarea audio sau video a acesteia; c) *transcrierea și interpretarea interviului* (postinterviul) eliminarea întrebărilor și a comentariilor intervievatorului (se vor păstra doar relatările povestitorului pentru a lua forma unei narațiuni continue, unitară, redată cu propriile cuvinte ale acestuia), trimiterea transcrierii persoanei respective pentru a o revedea și a o verifica în vederea unor eventuale schimbări pe care ar vrea să le facă și povestirea, reacția subiectivă față de viață sau interpretarea ori analiza concretă a acesteia.

În final vom obține o poveste a vieții cursivă, spusă cu cuvintele naratorului. Singura corectură necesară a textului ar fi eliminarea repetițiilor și a altor informații irelevante. Unele schimbări în ordinea expunerii pot conferi povestirii o claritate și o lizibilitate mai mari. Odată realizat acest lucru, conștientizăm cel mai mare avantaj al acestei abordări: povestitorul poate fi consultat în legătură cu forma finală a relatării. Îl putem întreba direct dacă felul în care sunt conectate faptele i se pare coerent sau nu. Oamenii care-și spun povestea trebuie să aibă, întotdeauna, ultimul cuvânt asupra formei scrise finale a acesteia înainte de a le fi prezentată și altora sau publicată.

Indicații privind realizarea interviului

În continuare sunt prezentate câteva sugestii precise care vă vor pregăti pentru a realiza dumneavoastră înșivă interviul.

Decideți pe cine vreți să intervievați

Alegerea persoanei pe care urmează să o intervievați depinde în primul rând de scopul cercetării în care folosiți povestea vieții. Un obiectiv de cercetare restrictiv vă poate limita considerabil opțiunile. În general, când vreți să aflați cum au trăit indivizii de-a lungul timpului sau cum au interacționat cu ceilalți, cei mai buni candidați pentru interviu pot fi acei oameni cu care interacționați zilnic. Poate fi un prieten sau cineva cu care v-ați întâlnit din întâmplare. Uneori cineva vă povestește despre o persoană interesantă pe care a întâlnit-o. Important este să vă focalizați pe cineva care vă intrigă, vă inspiră, vă fascinează și vă lasă fără cuvinte. Poate fi vorba despre persoane de diferite vârste, nu neapărat bătrâne. În unele cazuri, un adolescent

poate avea o poveste la fel de importantă și plină de semnificații ca și a unei persoane în vârstă. Bazați-vă alegerea, în primul rând, pe faptul că persoana respectivă atinge sau stabilește o legătură cu anumite episoade din viața dumneavoastră. Dacă există deja o conexiune puternică între dumneavoastră, este probabil să se întâmple același lucru și pentru alții. În repetate rânduri, studenții mei mi-au spus că interviurile cele mai înduioșătoare erau acelea realizate cu părinții lor. Se pot împărtăși mai multe într-un astfel de interviu decât într-o viață întreagă petrecută împreună.

A decide pe cine vreți să intervievați înseamnă a răspunde următoarelor întrebări: despre cine vreți să aflați mai multe? Cine a fost modelul dumneavoastră în viață? Cine știți că a răzbit în viață și a învățat lucruri importante din experiența sa particulară? Pe cine v-ar plăcea să cunoașteți mai bine? Viața cui este un mister pentru dumneavoastră? De cine sunteți fascinat în cea mai mare măsură?

Poate bunica dumneavoastră e cea mai probabilă alegere pentru interviu sau poate tatăl. Ori vecinul din capătul străzii, născut în Afganistan. Sau nepotul ori nepoata dumneavoastră, care pare să fi trăit în 17 ani mai mult decât majoritatea oamenilor într-o viață întreagă. Alegeți întotdeauna pentru interviuri persoanele care posedă anumite cunostințe, un grad de înțelepciune și un nivel de înțelegere a anumitor aspecte ale vieții care dumneavoastră va lipsesc. Pentru atingerea obiectivului general al realizării interviului, trebuie să nu uitați că fiecare are o poveste a vieții de relatat și că aceasta implică o aventură comună în care porniți amândoi. Există o mică diferență față de relația tipică subiect-cercetător. A obține povestea vieții înseamnă a afla povestea pe care individul își dorește cel mai mult să o spună despre viața sa. Mai mult decât formalismul sau aparența științifică, într-un interviu de tip povestea vieții contează să fiți uman, să empatizați, să fiți sensibil și înțelegător. Asigurați-vă că luați în calcul toate aceste aspecte împreună cu considerațiile etice din capitolul 3. Pentru sugestii suplimentare asupra recrutării persoanelor pentru interviu, vezi și Johnson (1990).

Explicați-vă scopul

Explicați-le oamenilor dinaintea care este scopul dumneavoastră. Spuneți-le dacă povestea servește doar obiectivelor dumneavoastră de cercetare sau le va folosi și lor și familiilor lor ori s-ar putea să fie publicat. Explicați-le că își pot păstra anonimatul, dacă vor, întrucât este opțiune a individului ca numele lui să fie menționat ori nu când folosiți interviul într-o cercetare. Este mai bine să aveți printre datele dumneavoastră o poveste a vieții anonimă decât nici una. Asigurați-vă că naratorul înțelege că are ultimul cuvânt în aprobarea oricărei transcrieri sau a altor utilizări ale poveștii vieții sale.

Întotdeauna trebuie să respectați dorințele celor pe care-i interviuăm. Se cere permisiunea de a realiza înregistrarea (audio sau video) și se menționează finalitatea înregistrării (în scop educațional, pentru arhivare sau pentru o cercetare). Cereți-le să semneze un formular prin care își exprimă acordul, în special atunci când caseta va fi păstrată într-o arhivă, cu specificarea că nu au nimic împotriva ca alte persoane să asculte interviul ori să citească transcrierea (vezi anexa A pentru un exemplu de astfel de formular). Dacă vreun respondent ar prefera să limiteze utilizarea interviului său, puteți aranja acest lucru spre satisfacția ambelor părți. Maleabilitatea față de dorințele respondenților, împreună cu atitudinea încurajatoare și înțelegătoare și sublinierea faptului că dumneavoastră și alții aveți de învățat din poveștile lor îi vor ajuta să scape de emoții și să fie pregătiți pentru procesul tulburător ce urmează. Cu cât veți fi mai convingător și mai entuziast, cu atât le va fi mai ușor oamenilor să dea curs cererii dumneavoastră.

Toate aceste aspecte se referă la inițierea unei relații, cum ar spune cei care lucrează pe teren, și stau la baza succesului interviului. Trebuie să fiți cât mai prietenos, mai sensibil și mai flexibil în toate situațiile cu care vă confrunțați în demersul dumneavoastră. Esențial în stabilirea acestei relații este să fiți capabil să găsiți un echilibru între a ghida și a lăsa interviul să curgă liber și să știți când e mai important să urmați direcția imprimată de cel care-și povestește viața.

Acordați-vă timp pentru pregătirea interviului

Gândiți-vă la ceea ce vreți să realizați. Puneți-vă ideile, întrebările și materialele (casetofonul, casetele) și încercați să aflați cât mai multe informații despre viața persoanei intervievate. Dacă știți că persoana are anumite experiențe de viață sau o anumită expertiză, ar fi o bună idee să cercetați acel domeniu și să vă familiarizați cu aspectele despre care v-ar putea vorbi. Cu cât îi veți da mai mult de înțeles persoanei că știți despre ce vorbește, cu atât va decurge mai ușor interviul. Pe baza a ceea ce cunoașteți despre povestitor și a ceea ce vreți să aflați, pregătiți setul de întrebări pentru interviu. Dintre sutele de întrebări sugerate în partea a doua a acestui capitol, selectați 30-50, care sunt cele mai relevante și pregătiți-vă să le folosiți numai când este nevoie pentru a continua interviul.

Asigurați-vă că știți să utilizați echipamentele de înregistrare și că acestea funcționează bine. Camerele video și reportofonele sunt destul de complexe și merită să vă rezervați timp, înainte de realizarea interviului, pentru a vă familiariza cu ele și a le verifica funcționarea. Echipamentele sunt aliații noștri; dacă le cunoaștem bine, nu ne vor face probleme. Există numeroase exemple în care interviuri valoroase s-au pierdut din cauza utilizării greșite a unor echipamente în perfectă stare de funcționare. După începerea interviului și când acesta decurge firesc, puteți uita de reportofon până ce veți schimba caseta.

Interviul va fi chiar mai reușit dacă le acordați timp și persoanelor intervievate să se pregătească. Acestea ar putea dori să-și reîmprospăteze amintirile și să-și organizeze ideile înainte de înregistrare. Ați putea chiar să le dați o mostră de șase-zece întrebări orientative pentru a se gândi la diferite etape ale vieții lor.

Fotografiile

Fotografiile și alte obiecte îi pot ajuta pe oameni să rememoreze povestiri și evenimente din viața lor. Fotografiile preferate îl ajută pe povestitor să privească înapoi, să comprime timpul și să readucă la viață imaginile alb-negru (sau color). De asemenea, ele pot facilita incursiuni ulterioare în evenimente și experiențele persoanelor. Familiile care au păstrat în albume fotografii din viața copiilor oferă comori minunate și surse de inspirație când acei copii vor rememora și își vor spune povestea vieții. Fotografiile pot fi folosite ca puncte de plecare pentru reamintirea unor povestiri minunate, dar de mult uitate.

Creați un cadru adecvat

Lucrurile ar putea decurge cel mai bine dacă veți alege un cadru relaxant, confortabil, cu care persoana intervievată este familiarizată. Cel mai potrivit e domiciliul persoanei. Un cadru neoficial, o încăpere liniștită, care încurajează sinceritatea, este probabil cel mai potrivit loc pentru realizarea interviului. E ca și cum am realiza interviul în locul cel mai apropiat de contextul natural în care s-au desfășurat evenimentele. Obiectivul nostru e textul povestirii de o persoană despre viața sa, însă contextul în care este narată poate fi la fel de important uneori.

Când am realizat primul meu interviu de tip povestea vieții, am avut noroc, deoarece Harry Siemsen știa exact unde voia să își spună povestea. S-a întâmplat acum 30 de ani, dar încă îmi amintesc că dintre toate locurile din vechea sa casă întortocheată de la fermă a ales să realizăm interviul în bucătărie, lângă soba cu lemne. Acesta era *locșorul lui* și a fost perfect pentru interviu. Fiecare dintre noi probabil că are propriul locșor unde se simte cel mai bine.

Crearea unei atmosfere și a unui context care îl ajută pe povestitor să se simtă în largul său e fundamentală pentru un interviu reușit. O abordare pe care o folosește Studs Terkel este implicarea persoanei în ceea ce se va întâmpla.

Chiar dacă vă cunoașteți perfect aparatura de înregistrare, ar putea fi de folos să-l faceți pe povestitor să se

simtă util, permițându-i să vă ajute la reglarea sau testarea reportofonului înainte de a începe efectiv interviul. Acesta va decurge cu atât mai bine cu cât povestitorul simte că este util și că participă activ la proces (Hofer, 1991). Ar putea fi util chiar să vă plimbați un pic prin jur, pentru a vă deconecta înainte de a începe.

După ce ați stabilit cea mai bună locație, înainte de a începe efectiv, înregistrați-vă propria introducere pe casetă, ceva de genul: "Astăzi este 1 iulie 1996 și începem interviul cu Jane Clark la domiciliul acesteia din Cornish, Maine. Mă numesc Robert Atkinson și înregistrăm caseta cu numărul 96.7a". Aceasta poate servi și ca o verificare finală a reportofonului înainte de a porni înregistrarea. Apoi, lipiți pe partea A a casetei o etichetă cu aceste informații și începeți interviul. Asigurați-vă că ați făcut același lucru și cu partea B a casetei și cu a doua casetă, dacă o veți folosi (Ives, 1974).

Inregistrați povestirea

Veți asista persoanele intervievate pentru a descoperi și a împărtăși acea bogăție și profunzime care fac ca viața lor să fie importantă pentru ele. Sentimentul comun că viața are un sens și un scop este ceea ce face povestea vieții importantă și interesantă pentru alții. Celor mai mulți oameni le face plăcere să vadă că cineva e interesat de relatarea lor. Pentru a vă asigura cursivitatea povestirii, cel mai important lucru este să vă simțiți în largul dumneavoastră și să *incercați să vă relaxați!*

De asemenea, trebuie să știți cum să dirijați interviul astfel încât răspunsurile la întrebările dumneavoastră să fie exprimate mai degrabă sub formă de poveste, nu de raport. Adevăratele idei sau mesaje care se intenționează - ori trebuie - să fie transmise prin intermediul narațiunilor autobiografice se desprind tocmai din povestire. Din povestea unei vieți aflăm, într-adevăr, cine este o persoană, care sunt semnificațiile și legăturile din viața sa. Există o diferență enormă între o povestire vie a vieții ilustrând un eveniment și un raport care enumeră și descrie ceea ce s-a întâmplat. A-i invita pe alții să-și spună povestea vieții lor înseamnă a-i încuraja să-și asume responsabilitatea pentru exprimarea și explicarea semnificațiilor din spatele întâmplărilor. Succesul ori eșecul acestui efort depinde de tipul întrebărilor folosite.

Folositi un interviu cu final deschis

Ați putea încerca să-I încurajați pe narator să urmeze "fluxul conștiinței" pentru a-și povesti viața. În realizarea interviului, aceasta ar echivala cu a-i permite povestitorului să-și expună, fără întrerupere și cât de mult dorește, ideile despre un anumit subiect sau o anumită etapă a vieții sale. Aceasta poate conduce la mai multe asocieri libere de idei și, în consecință, la răspunsuri mai profunde. Într-un interviu cu final deschis este bine să aveți pregătite anumite întrebări pentru a le folosi doar când e nevoie. După ce i-ați explicat persoanei specificul acestei abordări, ați putea începe prin a întreba ceva de genul: "De unde ați dori să începeți povestea vieții dumneavoastră?". Apoi, pe măsura derulării firului narativ, veți avea întotdeauna pregătite întrebările care să vă conducă spre abordarea altor aspecte. Dacă povestitorul tinde să divagheze prea mult și abordează aspecte care nu sunt foarte relevante pentru viața sa, veți încerca să o direcționați, cu blândețe și respect, spre ceea ce vă interesează. Dacă folosiți întrebări la care se poate răspunde prin *da* sau *nu*, va trebui să le completați cu întrebări de explicitare. Nu pierdeți din vedere faptul că într-un context adecvat puteți întreba aproape orice. Iar dacă veți percepe greșit contextul, o întrebare nepotrivită ar putea încheia definitiv discuția.

Ceea ce vrem cu adevărat e să aflăm semnificațiile din spatele evenimentelor. Uneori, a întreba direct ceea ce vrei să știi este cea mai bună abordare. "Ce înseamnă aceasta pentru tine?", "Cum te-a făcut să te simți acest lucru?". Acestea sunt genul de întrebări care conduc la cele mai bune povestiri. Întrebările simple și directe, concepute pentru a descoperi experiențele profunde ale persoanei, dau naștere celor mai bogate povestiri.

Este important să ne amintim, așa cum sublinia Studs Terkel, că întrebările predefinite pot ruina un interviu (Hofer, 1991). Dacă vă pregătiți întrebări și le urmați întocmai pe parcursul interviului, e foarte probabil ca răspunsurile să fie standardizate și să atingă doar aspectele de suprafață. Trebuie să știți când să vă depărtați

de ceea ce ati planificat și să intrați într-o conversație liberă, care va surprinde chiar mai mult decât vrea persoana să vă spună.

Un interviu nu e o conversatie

Un interviu nu este o conversatie, deși e asemănător. Interviul trebuie să fie informal și liber, asemenea unei conversații, însă numai povestitorul trebuie să vorbească. Dumneavoastră sunteți cel care ascultă. Cunoștințele și vocea dumneavoastră trebuie să rămână în fundal, furnizând doar sprijin și încurajându-l pe povestitor. Interviul ar trebui să aibă un început precis, asemenea ritualurilor care separă timpul sacru de cel profan. Interviul vă permite și să puneți întrebări mai detaliate decât într-o conversație obișnuită. Un interviu este conceput într-o manieră ce-i permite, pe de o parte, o mai mare profunzime și, pe de altă parte, explicarea lucrurilor evidente.

Fiti sensibil și flexibil

Cea mai bună tehnică este a fi cu adevărat interesat de ceea ce au de spus ceilalți oameni - și a arăta acest lucru! Analizați persoana din fața dumneavoastră, răspundeți-i la ceea ce are de spus și manifestați-vă sincer interesul și curiozitatea într-un mod cât mai firesc. Puteți încuraja foarte mult cealaltă persoană doar zâmbind și dând din cap. Când persoana interviuată știe că aveți cunoștințe similare referitor la un anumit subiect sau o anumită experiență, aceasta o va ajuta să se simtă solidară cu dumneavoastră, lucru care, în mod natural, duce la dezvăluirea mai multor aspecte decât în mod obișnuit.

Există situații în care exprimarea uimirii și a surprinderii față de o anumită remarcă poate conduce la explicarea în detaliu a unui episod al povestirii, care altfel ar fi fost omis ("Cum ai reușit să treci peste asta?"). Dacă persoana spune ceva care nu vă este clar, trebuie să-i cereți lămuriri ("Nu înțeleg"). Dacă nu înțelegeți dumneavoastră, probabil că nici alte persoane nu vor înțelege.

Rolul dumneavoastră s-ar putea schimba de la cel de conducător al interviului la cel de persoană care ascultă atunci când simțiți că nivelul emoției din vorbele povestitorului crește. Aceasta se va întâmpla dacă veți fi flexibil și îi veți permite persoanei să exprime aspectele cele mai emoționante ale vieții sale. E mai important să-I lăsați pe povestitor să exprime ceea ce este cel mai interesant pentru el, decât să îl întrerupeti ori să schimbați ideea. Trebuie să fiți destul de flexibil pentru a surprinde aspectele noi și interesante care apar și la care nu v-ați gândit. Dar nu uitați că uneori trebuie să-I întoarceți pe povestitor la firul narativ.

Fiti un bun ghid

Rolul dumneavoastră principal în cadrul unui interviu de tip povestea vieții e cel de ghid în această călătorie comună. Sarcina este clară, iar rolul dumneavoastră constă în a ști ce întrebări să puneți, cum să le folosiți și când. Uneori, întrebarea potrivită pusă la momentul potrivit poate avea ca rezultat o poveste complexă, minunată, care într-adevăr înfrumusețează narațiunea în ansamblu. Alteori, o întrebare diferită poate duce la obținerea unor răspunsuri de tipul *da* și *nu*. Prin urmare, este rolul dumneavoastră să întrețineți discuția cu întrebări de aprofundare și cu comentarii. Un ghid bun e atent la semnalele care îi arată când să pună o altă întrebare, când să solicite detalii despre ceea ce s-a spus deja sau ce s-a intenționat să se spună și când să treacă la o nouă temă de discuție. Există un punct în care celălalt vrea ca dumneavoastră să-i cereți precizări suplimentare despre ceea ce tocmai s-a spus. Povestitorii nu pot fi siguri dacă au vorbit destul despre o anumită temă sau dacă dumneavoastră sunteți suficient de interesat ca ei să o aprofundeze. În astfel de momente, va trebui să vă folosiți intuiția pentru a-i cere direct persoanei să continue ori nu. Un ghid bun este atent la momentele în care povestitorii au epuizat tot ce voiau să spună pe o anumită temă și conferă siguranță. Uneori, după ce povestitorul a terminat o idee, ar putea fi de ajutor să subliniați faptul că spusele sale au fost clare, pline de semnificații sau de învățăminte, dacă a fost într-adevăr așa.

Ascultati cu atentie

A fi cel mai bun ascultător e obiectivul dumneavoastră principal când realizați un interviu de tip povestea vieții. A asculta o altă persoană nu este nici simplu și nici un act pasiv. A asculta implică mult efort și

presupune concentrarea și focalizarea atenției. A asculta povestea vieții cuiva înseamnă a fi martor la ceea ce spune și a-ți păsa. Din diverse considerente, este posibil, atunci când cunoaștem persoana intervievată, să avem anumite prejudecăți. A fi un bun ascultător înseamnă, în acest caz, a pune între paranteze orice experiență anterioară, a-i acorda vorbitorului respectul deplin și a fi cât mai obiectiv posibil în realizarea interviului. A nu lăsa propria experiență și prejudecățile teoretice să influențeze modul cum ascultați poate fi o sarcină dificilă, dar face parte din responsabilitățile pe care le aveți față de persoanele pe care le intervevați. Aceasta este o parte esențială a ascultării, iar înțelegerea dumneavoastră va intra în joc după încheierea interviului și după ce ați ascultat caseta și ați citit transcrierea de mai multe ori; abia atunci, propria interpretare, personală și teoretică, devine parte a acestui proces. Dar a asculta nu înseamnă a interpreta.

Uneori, a asculta înseamnă mai mult decât a auzi ceea ce a spus cineva, atât cel care ascultă, cât și cel ce vorbește suferind transformări, iar primul intră în ciclul de generații al povestitorului. Când se întâmplă acest lucru este un moment de grație, un dar ce poate crește prin cultivarea sa de către cineva. Este un dar să-ți poți părăsi viața pentru un moment și a face o călătorie în viața altcuiva. Ceea ce se întâmplă în acest moment este realizarea unei conexiuni care sfidează orice explicații; e ca și cum ați încuraja dezvoltarea unui suflet care există dincolo de personalitatea cuiva (Myerhoff, 1992). Avantajul practic al acestei atenții intense este că le oferă celor care vorbesc sentimentul că sunt cu adevărat importanți, că tot ceea ce spun este important și că persoana care îi ascultă îi place cu adevărat.

A fi un bun ascultător atunci când cineva își spune povestea vieții este ca și cum am folosi o stație de emisie-recepție. Orice ai face, nu pot vorbi ambele persoane în același timp. Persoana care vorbește acționează un buton și cealaltă persoană *doar* ascultă. Știi că persoana cealaltă a terminat de vorbit când aceasta spune "Am încheiat transmisia". Apoi este rândul celui alt să vorbească. A vorbi folosind o stație de emisie-recepție înseamnă a folosi o formulă de consimțământ pe care toți cei care comunică prin acest mijloc o înțeleg. Această metodă poate deveni un fel de principiu spiritual când este înțeleasă, acceptată și se aderă strict la ea. Povestea unei vieți poate fi aproximativ la fel.

Cei care își relatează povestea vieții nu vor spune "Am încheiat transmisia" de fiecare dată când termină o idee, dar este evident când naratorul acționează butonul și dumneavoastră deveniți ascultătorul atent.

Ideea persoanelor care vorbesc câte una pe rând a functionat foarte bine în tradiția "bățului vorbitor" a amerindienilor. Un băț sacru, plasat în centrul unui cerc, este luat în mână de cel ce are ceva de spus și ținut până termină, timp în care toți ceilalți ascultă cu atenție și nu îl întrerup niciodată. Astfel i se arată respect vorbitorului. Când bățul este pus la loc, o altă persoană poate să-I ridice și să ia cuvântul. Persoana care spune povestea ar putea fi considerată ca ținând în mână bățul vorbitor.

Folosirea abilităților de ascultare cu maximă eficiență înseamnă a ști că povestitorul are ceva important de spus, că vrea ca dumneavoastră să fiți un ascultător interesat, activ și că aveți ceva foarte important de învățat de la el. Dacă sunteți un bun ascultător, povestitorul se simte important, ceea ce face posibilă o conexiune profundă care vă va permite să identificați sentimente și experiențe similare pe care le-ați putea împărtăși. A fi un bun ascultător înseamnă a avea o deschidere către înțelepciunea personală a povestitorului, indiferent în ce sens.

Dacă sunteți un bun ascultător, între dumneavoastră și cel care-și spune povestea se poate crea o legătură bazată pe încredere. Ascultarea cu atenție produce o legătură stabilă construită pe stâlpii gemeni ai încrederii și acceptării. Nu trebuie să emiteți nici un fel de judecăți. A fi un bun ascultător înseamnă a-ți păsa, a respecta și a onora viața și povestirile altor persoane. A fi un bun ascultător este atât o artă care se poate învăța, cât și un dar ce ți se poate oferi.

Emotiile vor apărea

Reactivarea diferitor amintiri va trezi nenumărate sentimente și emoții. Trebuie să fiți conștient de posibilitatea ca persoana intervievată să ajungă într-un punct în care să-i vină greu să-și amintească anumite lucruri. Ar putea chiar să se simtă pierdută, să îi fie rușine sau dor în timp ce își relatează povestea. De obicei, nu este necesar să încercați să evitați aceste momente din povestirea persoanei. Oamenii vă vor spune dacă nu vor să discute despre anumite aspecte. Dacă au lăsat să se înțeleagă că vor să omită anumite părți ale povestirii, veți nota aceasta în partea de interpretare a textului.

În general, veți fi de mai mare ajutor dacă sunteți atent și înțelegător și acceptați tot ceea ce li se întâmplă și le arătați acest lucru. Nu vă faceți griji dacă naratorul ia pauză. Un moment de tăcere și chiar întreruperea completă pentru câteva clipe pot fi necesare pentru reflecție, pentru a lăsa gândurile profunde să iasă la iveală. Este mai bine să așteptați decât să-i tulburați liniștea. De fapt, câteva momente de tăcere pot constitui un mijloc de a-i încuraja pe oameni să abordeze mai detaliat și mai profund o problemă sau chiar să-și exprime direct sentimentele și emoțiile.

Ar fi mai bine să puneți mai târziu întrebările dificile, cu încărcătură emoțională, după ce persoana s-a obișnuit deja cu ideea de a vorbi cu dumneavoastră despre viața sa, și nu la începutul interviului. Nu este niciodată recomandat să forțați o persoană să aprofundeze o problemă mai mult decât este pregătită să o facă. Respectați granițele prezentului impuse de narator și nu uitați să fiți înțelegător. Dacă veți considera potrivit și necesar pentru narator, după ce interviul se încheie, îl puteți asigura încă o dată de faptul că îl înțelegeți.

Fiți recunoscători

După fiecare ședință de interviuri, asigurați-vă că persoana respectivă știe ce dar prețios a oferit. Faceți-l pe narator să înțeleagă că le va fi de folos și altora; de asemenea, nu uitați să-i mulțumiți.

La finalul unei ședințe de interviuri, când mai urmează și altele, i-ați putea oferi persoanei intervievate caseta să o păstreze. Există două motive întemeiate pentru a face acest lucru: a) va ajuta la construirea unei relații de încredere între dumneavoastră; b) va crea un sentiment de confidențialitate și siguranță. Dacă îi veți cere persoanei respective să o păstreze până ce veți finaliza interviul, cu siguranță că nimeni nu va auzi caseta până când povestitorul nu se va simți în largul său. Veți accentua astfel ideea că înregistrările îi aparțin, în primul rând, povestitorului, că doar el poate să le ofere altora spre ascultare ori să le introducă într-o arhivă, când va fi pregătit. Acest lucru îi va oferi și ocazia de a reasculta caseta, dacă dorește. Dacă vă veți întoarce pentru o altă ședință, i-ați putea spune dinainte persoanei despre ce probleme și aspecte ale vieții sale plănuți să discutați data viitoare. După ce întregul interviu este finalizat, i-ați putea scrie câteva cuvinte de apreciere.

Morala poveștii

Încă de la început, se vor ridica anumite probleme etice și va trebui respectat un protocol standard de etică în derularea a interviului. Interviurile de tip povestea vieții constituie o specie aparte; veți intra într-o nouă relație sau într-o fază diferită a unei relații existente, care nu va mai fi la fel după interviu. Este un schimb care transformă totul în relația ta cu povestitorul, deoarece implică tipurile de experiențe, punctele de vedere și sentimentele cele mai personale. Etica realizării unui interviu de tip povestea vieții se referă la a fi corect, onest, clar și neprefăcut. Este o relație fondată pe responsabilitate morală, în principal datorită darului care vă e încredințat.

Veți dori să găsiți răspunsuri la întrebarea: "Care sunt implicațiile morale ale rolului meu într-un interviu de tip povestea vieții?". Și "Care sunt consecințele morale a ceea ce fac, ulterior, cu interviul?" Tot ceea ce faceți legat de interviu, începând cu ceea ce-i spuneți persoanei că faceți și de ce până la ce se întâmplă cu interviul și cine are acces la el, are implicații etice (Jackson, 1987).

Întrebarea privind cine e posesorul poveștii vieții pe care o înregistrați este, de asemenea, importantă, acest lucru nefiind neapărat de la sine înțeles. Aceasta e cheia răspunsurilor la întrebările anterioare. Nimeni nu posedă ceva ce nu este al său. Și totuși, cercetătorii au materiale pe care au pus copyright, deși ei le-au primit de la alții: cântece tradiționale, povești, obiceiuri și, uneori, chiar povestiri personale. Aceștia susțin că materialele aparțineau de domeniul public. Nu este și cazul poveștilor vieții. Acestea le aparțin, în mod clar, celor care le relatează. Rolul cercetătorului este de a proteja drepturile povestitorului. Tocmai de aceea povestea vieții e un parteneriat în toate sensurile. Este o relație unică între cercetător și povestitor, în care totul trebuie să fie foarte clar înțeles de la început, negociat, acceptat definitiv și respectat cu strictețe.

Cele mai bune indicații sunt acelea furnizate de asociațiile profesionale ale căror membri au de-a face, cel mai frecvent, cu subiecți umani în cercetările lor. Un set standard de principii etice, aplicabile pentru

povestea vieții, ar include cel puțin următoarele aspecte, așa cum sunt surprinse de Spradley (1979).

Țineți cont de povestitor, în primul rând; când se aleg respondenții, este de datoria cercetătorului să ia în considerare mai presus de toate interesele, drepturile și siguranța persoanei care-și spune povestea.

În al doilea rând, protejați drepturile povestitorului; este, de asemenea, obligația cercetătorului să treacă dincolo de aceste considerații pentru a se asigura că drepturile, interesele și sensibilitatea povestitorului sunt respectate. Aceasta înseamnă a privi cercetarea cu înțelegere, iar dacă vine vorba de publicare, înseamnă a-i da povestitorului ultimul cuvânt în ceea ce privește alegerea termenilor, modificările, eliminările sau adăugirile, precum și dreptul de a beneficia de cel puțin jumătate, dacă nu mai mult, din drepturile de autor. Sunt rare cazurile în care, dintr-o cercetare, decurg beneficii financiare, dar, când se publică povestea completă a vieții și există câștiguri financiare, principiul consecvenței trebuie aplicat la fel ca și în celelalte etape ale colaborării. Este ca și în cazul unei cărți editate care cuprinde capitole aparținându-le unor autori diferiți. Toate beneficiile sunt împărțite în mod egal între cei care au contribuit la carte. Astfel, nu se va putea vorbi despre vreo exploatare a povestitorului în beneficiul autorului. Este, de asemenea, dreptul povestitorului să spună anumite lucruri cu reportofonul închis, care nu apar pe casetă, și să citească orice rezumat al povestirii, ca și rapoarte scrise despre povestire.

În al treilea rând, stabiliți-vă clar obiectivele; scopurile, obiectivele și agenda interviului trebuie expuse integral și cu claritate încă de la început. Naratorii au dreptul să știe ce plănuți să faceți cu povestirile lor, iar dacă scopurile dumneavoastră se schimbă pe parcurs, anunțați-i despre acest lucru.

În al patrulea și ultimul rând, povestitorul are dreptul să rămână anonim; el va hotărî dacă numele său va însoți povestirea sau nu, dacă aceasta va fi inclusă într-o arhivă ori publicată. Membrii Center for the Study of Lives au convingerea că este mai bine să avem o poveste a vieții anonimă în arhivă decât să nu avem deloc. Responsabilitatea cercetătorului e să onoreze dorințele povestitorului. Dacă persoana acceptă să continue interviul, bazându-se pe înțelegerea reciprocă, aceasta constituie un consimțământ informat și poate fi scris sau verbal.

Mai mult chiar, este important să fie clar încă de la început faptul că participarea persoanei la interviu e voluntară, că poate să refuze să răspundă la orice întrebare dorește, să încheie interviul în orice moment și că va avea ultimul cuvânt asupra formei finale a transcrierii și a oricărei versiuni publicate a interviului (McCracken, 1988).

Iată un exemplu a ceea ce se întâmplă la Center for the Study of Lives referitor la aceste aspecte: cercetătorul (a) decide cui vrea să-i ia un interviu, (b) abordează persoana și-i spune că ar dori să o asiste în relatarea poveștii vieții sale, (c) menționează toate scopurile sau obiectivele pe care le are și, dacă este necesar, beneficiile ce ar putea decurge din interviu, (d) menționează că acesta va dura între două și patru ore, posibil mai mult, și se va derula în cel puțin două locații diferite și (e), dacă persoana dorește, povestea vieții sale poate deveni parte a arhivei Centrului, ceea ce ar necesita mai multe explicații. Odată înțelese scopul și implicațiile interviului, persoana interviuată ori va fi de acord și va cere informații suplimentare, ori va refuza. Dacă este de acord, se stabilesc locul și data începerii interviului. E de preferat ca, înainte de începerea interviului, cercetătorul să-i ceară persoanei respective să sernneze un formular prin care acceptă ca povestea sa să intre în arhivă. Acest formular poate fi semnat și la sfârșitul interviului. În formular mai poate fi specificat dacă interviul este realizat doar pentru scopul cercetării sau pentru uz personal, ca și modul cum va fi utilizată povestea vieții pe viitor.

Interviul se desfășoară în conformitate cu indicațiile specificate la începutul acestui capitol, casetele sunt tranScrise, iar o copie a documentului rezultat îi este oferită povestitorului pentru eventuale schimbări, pentru eliminarea unor pasaje, corecturi și adăugiri. Povestitorul încă are dreptul de a aproba oricând orice utilizare a materialului. Pentru o poveste care va intra în arhivă, aș face orice efort necesar ca să contactez persoana pentru orice eventuală cerere de publicare a unei părți din interviul său. Povestitorul este încă proprietarul materialului.

Cercetătorul este asemenea unei moașe ce ajută la derularea unui proces care a evoluat deja de la sine, dar care ar avea nevoie de un ajutor suplimentar în continuare. Moașa deține anumite instrumente speciale care pot menține cursul acestui proces, dar copilul îi aparține în continuare în foarte mare măsură persoanei ce i-a dat naștere.

Arhiva este asemenea unui depozit bancar dintr-un seif, ceva valoros păstrat acolo în siguranță, ce îi aparține celui care l-a pus acolo, nu băncii; această persoană spune băncii ce se va întâmpla cu obiectul

respectiv.

Chiar și așa, există numeroase ambiguități în derularea și interpretarea poveștii vieții și multe opțiuni și decizii individuale luate pentru fiecare caz în parte. Este important să avem o perspectivă etică asupra întregului proiect și să fim niște practicanți atenți când lucrăm cu persoane care ne-au oferit în dar povestea vieții lor.

3. Realizarea interviului

Abordarea bazată pe interviu pentru colectarea informațiilor este cât se poate de largă. Sociologii și antropologii, istoricii, analiștii politici, avocații, psihologii, psihiatrii, consilierii și asistenții sociali, educatorii și administratorii, medicii și asistentele medicale - toți folosesc interviul. Astăzi, în mass-media electronice suntem aproape copleșiți de folosirea interviurilor. Peste tot vedem talk-show-uri. Suntem, înainte de toate, specia vorbitoare. Interesant în folosirea interviurilor de majoritatea abordărilor este faptul că toate surprind cel puțin fragmente din povestea vieții persoanei care vorbește.

Metodele utilizate pentru a colecta date variază de la structurarea maximă și listele de întrebări standardizate la întrebări deschise și abordări conversaționale de tipul doar -pornește- reportofonul-și -cere- i -persoanei -să-vorbească, cum le numea Studs Terkel (1972). Fiecare are scopul său și este rezultatul discuției a două persoane. Deși ar putea părea că există o anumită doză de structurare în cele aproximativ două sute de întrebări oferite în continuare, voi explica în secțiunea următoare de ce prefer o abordare mai flexibilă, cu final deschis.

Nici o lucrare nu vă poate furniza toate informațiile pe care ar trebui să le luați în considerare pentru realizarea interviurilor de tip povestea vieții. Totuși, există suficiente indicații aici pentru a iniția un astfel de demers. Prima dumneavoastră experiență în acest sens vă va fi cel mai bun profesor, iar apoi veți învăța mai mult pe măsură ce veți realiza alte interviuri. În cazul în care considerați că aveți nevoie de mai multe detalii legate de alte aspecte ale interviurii, există numeroase resurse indicate aici și enumerate la bibliografie care pot fi consultate pentru mai multe informații.

Obținerea informațiilor dorite

În termenii specifici ai realizării interviului de tip povestea vieții, întrebarea majoră la care trebuie să răspundem este: care e cea mai bună modalitate de a obține informațiile dorite? Sau care este cea mai bună utilizare a întrebărilor într-un interviu? Și ce anume asigură obținerea unor răspunsuri autentice? Deoarece scopul principal al cercetătorului care realizează un astfel de interviu e acela de a-l ajuta pe respondent să creeze și să transmită propriile sensuri ale vieții sale prin povestirea a ceea ce s-a întâmplat, se recomandă folosirea unei abordări informale și obținerea unor răspunsuri deschise și comentarii de profunzime. Aceasta va ajuta la determinarea sentimentelor persoanei față de propriile experiențe și a reflecțiilor sale profunde asupra propriei vieți.

Atât cercetătorul, cât și persoana care-și spune povestea sunt așadar implicați într-un efort de construire a sensului ce transformă interviul într-un proces activ, inevitabil de colaborare. În calitatea sa de proces de construire a realității, interviul cultivă crearea semnificațiilor, dar și căutarea anumitor informații. Conștientizarea modului și înțelegerea cum se desfășoară procesul narativ pe parcursul interviului pot fi la fel de critice ca și conținutul anumitor întrebări (Holstein, Gubrium, 1995).

În consecință, cel mai eficient interviu va fi acela în care cercetătorul poate să se detașeze, să observe procesul ce se desfășoară, să stabilească în ce direcție ar fi cel mai bine să se îndrepte și să știe ce întrebări să pună, toate înainte ca acestea să se întâmple efectiv. A fi un bun ghid, care poate anticipa exact ce trebuie să se întâmple, reprezintă cheia succesului unui interviu. Întrebările care trebuie puse și care ne vor conduce la ceea ce vrem să știm despre povestitor trec în plan secund și nu necesită prea multe explicații. Partea dificilă a interviului este stilul personal sau mai degrabă interpersonal, care îl invită pe cel ce-și relatează povestea să facă acest lucru la un nivel profund, sensibil. Comparativ cu alte tipuri de interviu, în acesta cercetătorul este mult mai implicat personal, procesul putând include și un anumit grad de descoperire reciprocă. Implicarea poate însemna orice de la exprimarea oportună a sentimentelor și ideilor profunde și relevante pentru ceea ce tocmai s-a spus până la semnale mai puțin subtile, oferite prin intermediul expresiilor feței și al limbajului trupului. Toate aceste modalități de a comunica ce este și ce nu este important pentru dumneavoastră sunt importante pentru persoana care-și relatează povestirea.

Există multe tipuri de întrebări utilizabile într-o poveste a vieții, dintre care unele sunt mai eficiente decât

altele. Întrebările cel mai puțin utile sunt cele care cer răspunsuri de tip *da/nu*, adică monosilabice. Acest tip de întrebări, pe care le numim *închise*, pot compromite interviul dacă nu sunt urmate de întrebările "de ce?" și "cum?". Întrebările cu final deschis, descriptive, structurale și de contrast, care încurajează obținerea unor răspunsuri mai argumentate și mai dezvoltate, sunt de mai mare ajutor. O întrebare descriptivă va fi aceea care ne oferă un răspuns dezvoltat, de exemplu:

"Cum ai descrie copilăria ta?". O întrebare structurală obține informații despre organizarea cunoștințelor sau a activităților, cum ar fi: "Spune-mi câteva lucruri pe care le-ai făcut când erai copil". O întrebare de contrast evocă dimensiuni ale interpretării, cum ar fi: "Ce a fost diferit în copilăria ta față de adolescență?" (Spradley, 1979). Fiecare dintre aceste tipuri de întrebări conduce la niveluri diferite ale răspunsurilor. Este recomandabil să vă asigurați că întrebările folosite includ mai multe tipuri de întrebări, dacă nu toate.

Cele mai utile întrebări vor fi acelea care îl ghidează pe povestitor spre nivelul trăirilor personale. Acesta este punctul în care interviul devine activ - sau interactiv, în cel mai bun caz - și de unde provin cele mai multe semnificații din viața unei persoane. Există diferite căi de a atinge niveluri mai profunde ale realității, de la tipuri specifice de întrebări la comentarii sau ascultarea empatică și receptivă: Nivelul de răspuns va fi cu atât mai profund cu cât vom manifesta mai mult interes, empatie, grijă, căldură și aprobare față de respondent. Când astfel de calități sunt prezente într-un interviu, acesta se poate transforma într-o căutare creativă a înțelegerii reciproce (Douglas, 1985). Întrebări cum ar fi "Cum ți s-a părut asta?" sau comentarii precum "Păreți să spuneți. ..", combinate cu manifestări sincere de uimire și apreciere față de ce s-a spus, care-l fac pe respondent să vă îndrăgească, vor conta destul de mult în asistarea persoanei care-și împărtășește povestea.

Este important să știți dinainte ce anume vreți să aflați despre acea persoană, dar, *cu cât interviul va fi mai puțin structurat, cu atât va fi mai eficient* în atingerea obiectivului de a obține povestea ei în maniera, forma și stilul în care vrea să o spună. Naratorul are control asupra a ceea ce e inclus în povestire, a modului cum este exprimat și cum va fi interpretat la final.

Întrebări posibile

Întrebările și exercițiile care urmează sunt oferite aici doar ca sugestii și *nu* trebuie, în mod cert, să fie utilizate precipitat, într-o succesiune rapidă, ceea ce ar semăna mai mult cu un interviu standard. Ele sunt întrebări posibile de la care să pornim și acoperă numeroase aspecte ale vieții indivizilor, oferind o direcție ce poate fi urmată, dacă și când respondentul epuizează un subiect. Nu trebuie să vă simțiți deloc constrâns de aceste întrebări. Le puteți folosi doar dacă aveți nevoie de ele. Unii oameni au nevoie doar de undă verde - cineva care să-i asculte - pentru a-și spune povestea vieții. Altora trebuie să li se spună din când în când întrebări pentru a-i încuraja să continue povestea. Cel mai adesea, cu cât puneți mai puține întrebări într-un astfel de interviu, cu atât mai bine.

Întrebările, sugerate acoperă întregul ciclu al vieții și sunt prezentate în ordine cronologică (de la copilărie spre maturitate), într-un cadru tematic (abordând în profunzime doar o singură temă o dată). În acest fel, interviul poate fi realizat urmând etapele vieții (cronologic). Structurarea a tematică vă permite să vă concentrați asupra oricărei teme veti dori să aprofundați. Spre exemplu, dacă sunteți interesat de rolul persoanei în istoria locală, puteți dezvolta această temă focalizându-vă pe ceea ce s-a întâmplat în lumea sau comunitatea sa. Dacă veți dori să asistați pe cineva în relatarea autobiografiei sale spirituale, puteți dezvolta această arie tematică acordând atenție gândurilor, sentimentelor și semnificațiilor vieții sale.

Abordarea generală sugerată aici presupune o trecere în revistă a întrebărilor pentru a vă familiariza, mai întâi cu ele; apoi, gândiți-vă la persoana aleasă pentru a fi interviuată și alegeți doar acele întrebări care pot fi folosite pentru a obține informațiile dorite despre respondent. Se poate ca unele întrebări să nu se aplice tuturor persoanelor interviuate. În alte cazuri, ar putea fi necesar să adăugați și alte întrebări care știți că i-ar trebui puse persoanei respective.

Este foarte recomandabil să vă creați propria listă cu întrebări pentru interviu, plecând de la cele enumerate aici. Un aspect esențial în cazul nostru e să avem o listă predefinită de întrebări și să fim capabili să le *adaptăm* situației și persoanelor cu care ne confruntăm și să fim flexibili pe măsură ce interviul evoluează. Propriul set de întrebări pe care vreți să-I folosiți pentru interviurile de tip povestea vieții poate

consta doar în vreo zece întrebări deschise, generoase, selectate atent, pe care le puteți suplimenta cu comentarii și întrebări de sondaj standard pentru a obține mai multe detalii despre problemele abordate, cum ar fi :

"Cum a fost această experiență pentru tine?", "Ce s-a întâmplat după aceea?", "Spuneți-mi mai multe despre aceasta". Aceste întrebări atent selectate, împreună cu cele de sondaj vor constitui baza abordării obișnuite a interviului fiecărei persoane.

Ca modalitate de a ajuta persoana intervievată să se gândească înainte la povestea vieții sale, ati putea să o rugați să facă un scurt rezumat al vieții înainte de realizarea efectivă a interviului. Acesta este un mod util de a începe interviul concentrându-vă asupra persoanei, indiferent de vârsta și experiența ei. Alte strategii utile pentru a-l pregăti pe povestitor ar fi acestea:

- creionarea evoluției în timp a vieții sale, subliniind și identificând evenimentele-cheie din fiecare an
- realizarea unui colaj ce reprezintă într-o manieră creativă, prin intermediul cuvintelor, simbolurilor sau imaginilor, pe un poster ori o coală de hârtie, principalele evenimente, experiențe și sentimente din viața individului.

Această formulă de început poate fi utilă pentru persoanele în vârstă, cu o viață plină de evenimente și complexă, care au nevoie să-și reamintească principalele evenimente înainte de a se lansa în relatarea povestirii. Alții, în schimb, își pot reaminti totul încă de la început.

Nașterea și familia de origine

Unul dintre lucrurile care fac ca fiecare dintre noi să fie special îl constituie circumstanțele specifice în care s-a născut. Moștenirea genetică primită de la fiecare dintre părinți are o mare importanță. Cine sunt părinții noștri are o mare influență asupra a ceea ce vom deveni noi. Zestrea noastră genetică influențează, mai mult decât ne-am imagina, modul în care reacționăm la realitatea din jur. Poate fi foarte important, pentru o autocunoaștere autentică, să știm anumite lucruri despre familia noastră de origine. Cu cât știm mai multe despre ceea ce se întâmplă în jurul nostru la naștere, cu atât vom înțelege mai multe despre ceea ce am devenit. Poate ceea ce ne reamintim din contextul în care ne-am născut influențează mai mult felul cum ne adaptăm la realitatea din jurul nostru decât realitatea a însăși. Iată câteva întrebări care ne-ar putea ajuta să înțelegem aceste lucruri.

*0 Ce se întâmplă în familia, în comunitatea ta și în lume în momentul nașterii tale?

*1 Ți s-a spus vreodată ceva neobișnuit despre nașterea ta?

*2 Există povestiri spuse în familie despre când erai bebeluș?

*3 Ți amintești ceva din primul tău an de viață?

*4 Ce caracteristici ale bunicilor tăi îți amintești cel mai bine?

Ce ti-a plăcut cel mai mult la ei ? Ce ti-a plăcut cel mai puțin ?

*5 Cum i-ai descrie pe părinții tăi?

Cum ai descrie personalitatea și calitățile emotionale ale mamei tale ?

Dar pe cele ale tatălui ?

Care ar fi câteva dintre lucrurile cele mai bune și cele mai rele pe care le poți spune despre ei ?

Ce crezi că ai moștenit de la ei ?

Ce sentimente te încearcă atunci când îți amintești de părinți?

*6 Care este cea mai veche amintire a ta ?

Tradițiile și contextul cultural

Poate că următoarea influență puternică asupra noastră, după zestrea genetică, o are moștenirea culturală. Deși unii sunt influențați în mai mare măsură de aceasta, cu toții avem un fundament cultural care ne-a fost transmis, în mod activ sau pasiv, când eram copii. Pentru unele familii, tradițiile culturale sunt mai importante decât pentru altele în viața de zi cu zi. Credințele, valorile și obiceiurile religioase ale familiei își au originea în aceste tradiții. De asemenea, primim mesaje directe sau indirecte de la propria familie, care-și

au originea în cadrele noastre culturale de referință. Cultura poate fi sursa unor puncte de vedere sănătoase sau nocive și a patternurilor de acțiune pe care le adoptăm și le urmăm în viață.

*0 Care este fundamentul etnic și cultural al părinților tăi?

*1 Există vreo poveste despre membri ai familiei sau strămoși care au emigrat în această țară?

*2 Ai perceput vreo notă culturală aparte în casa în care ai crescut?

*3 Cum a fost să crești în casa părintească și în cartier?

Cum li s-a părut acest context cultural ?

*4 Ce amintiri timpurii ai în legătură cu influențele culturale ?

*5 Ce sărbători, tradiții și ritualuri culturale sau familiale erau importante în viața ta?

*6 Era familia ta diferită de altele din cartier?

*7 Ce valori culturale ți-au fost transmise și de către cine?

Ce credințe și idealuri crezi că au încercat să îți transmită părintii tăi ?

Care a fost prima ta experiență legată de moarte?

Cum a fost aceasta pentru tine ?

A fost religia importantă în familia ta ?

Cum ai descrie atmosfera religioasă din casa ta ? Mergeai la biserică în copilărie, în tinerețe? Cum a fost această experiență pentru tine?

A fost religia importantă pentru tine în copilărie, în tinerețe?

Există vreo ceremonie religioasă pe care ai remarcat-o ? Este religia importantă pentru tine în prezent?

· Ce influențe culturale sunt încă importante pentru tine astăzi?

· Cât de mult simți că moștenirea ta culturală ți-a influențat viața?

Factorii sociali

Pe măsură ce sfera de influență din jurul nostru se mărește, noi elemente din comunitate, structura socială și cultura de masă încep să aibă un impact tot mai mare asupra noastră. Începem să experimentăm lucruri dintr-o arie mai vastă și, adesea, acestea nu sunt doar noutăți, ci ne zăpăcesc și chiar intră în conflict cu ceea ce am fost învățați acasă. Experiența pe care o dobândim în lumea socială poate fie să ne stimuleze, fie să ne inhibe dezvoltarea sau chiar să ne priveze de ea. Experiența este creatorul de, semnificații din viața noastră. Oricum am înfrunța viața, fie frontal, fie lateral, fie stând cu spatele spre ea, aceasta este maniera în care ea ne-a modelat. Experiența pe care o dobândim în lumea înconjurătoare e cea care ne schimbă.

*0 Ai simțit că ești ocrotit când erai copil?

*1 Erai încurajat să încerci lucruri noi ori simteai că ți se impun restricții?

*2 Ce îți amintești cel mai bine despre frații și surorile cu care sau fără care ai crescut?

*3 Te înțelegeai bine cu familia ta?

*4 Au petrecut părinții tăi suficient timp cu tine?

*5 Ce făceai împreună cu ei ?

*6 Vorbește-mi despre câteva dintre conflictele tale din copilărie.

*7 Care a fost cea mai tristă perioadă pentru tine?

*8 Cum stăteau lucrurile cu disciplina în familia ta?

*9 Care crezi că a fost cel mai semnificativ eveniment din viața ta până la vârsta de 12 ani?

*10 Îți făceai ușor prieteni?

Ce prietenii din copilărie sau adolescență au fost cele mai importante pentru tine ?

*11 Ce tensiuni ai simțit în adolescență și de unde proveneau acestea?

Ai avut tendința să fii la modă, să adopți stiluri noi ?

*12 Erai athletic?

*13 Ce cluburi, grupuri sau organizații frecventai?

*14 Îți plăcea să îți petreci timpul singur sau era prea plictisitor?

*15 Cum te distrai?

- *16 A fost clasa socială importantă în viața ta?
- *17 Care a fost cea mai mare belea în care ai intrat în adolescență?
- *18 Care a fost pentru tine cel mai semnificativ eveniment din perioada adolescenței?
- *0 Cum a fost să fii adolescent? Ce ți-a plăcut cel mai mult? Ce ți-a plăcut cel mai puțin?
- *1 Cum a fost prima dată când ai plecat de acasă?
- *2 Ce oameni deosebiți ai cunoscut în viață?
Cine te-a modelat și te-a influențat cel mai mult în viață?
Cine ți-a fost model, te-a ghidat și te-a ajutat în viață?
Cine te-a ajutat cel mai mult să-ți dezvolți înțelegerea de sine actuală ?
- *3 Ce presiuni sociale ai resimțit ca adult?
- *4 Ai făcut armata?
Cum a fost această experiență ?
- *5 Cum îți petreci timpul liber?
- *6 Este sentimentul apartenenței la o comunitate important pentru tine? De ce? În ce fel?

Educatia

Cei mai multi dintre noi primesc o anumită educație în familie - indiferent dacă sunt sau nu conștienți de acest fapt -, la școala din cartier sau din alte părți. Pentru unii, educația poate deveni un mijloc de a se realiza în viață și chiar de a avea o viață mai bună. Pentru alții, este doar o parte din ceea ce se presupune că, trebuie să facă. Oricare ar fi concepția noastră despre educație, contextul formal și informal în care o primim devine matricea multora dintre cele mai importante

experiențe de viață. Si fiecare, cat trăiește, învață. Iată cum continuăm să evoluăm să ne maturizăm și să devenim mai înțelepți. Experiența - felul în care o înțelegem, mai ales în ceea ce privește interacțiunile cu cei din jur - devine profesorul nostru permanent.

- Care este prima ta amintire din perioada frecventării școlii?
Ți-a plăcut școala de la început?
- Ce îți amintești cel mai bine din școala elementară?
Ai avut vreun profesor preferat în școala primară? În gimnaziu ? În liceu?
Cum te-au influențat aceștia ?
- Care sunt cele mai plăcute amintiri din școală?
- Care sunt cele mai neplăcute amintiri din școală? Care sunt realizările din timpul școlii de care ești cel mai mândru?
- Cât de departe ai mers cu educația formală?
- Care sunt amintirile tale cele mai vii din perioada facultății?
- În ce organizații sau activități ai fost implicat în școală?
 În facultate?
- Care a fost cel mai important curs pe care l-ai frecventat la școală sau la facultate?
Care a fost cea mai importantă carte citită ?
- Ce ai învățat despre tine însuși în toți acești ani?
- Care a fost cea mai importantă lecție de viață, în afara școlii?
- Care este viziunea ta despre rolul educației în viața unui om?

Iubirea și munca

Freud a afirmat că principalele două caracteristici ale adultului matur sunt capacitatea de a iubi și cea de a munci. Pe la mijlocul perioadei adolescenței începem să avem sentimentul că viața noastră are o logică și un

scop dincolo de grija părinților pentru noi. Avem nevoie, cu adevărat, să aflăm cine suntem în esență pentru a ști ce putem face cu viața noastră și de cine sau cum ne putem îndrăgosti. Astfel începe procesul de dobândire a independenței, astfel încât să se poată crea o interdependență între noi și ceilalți, în relațiile noastre intime și profesionale. Sunt lucruri care ne vor însoți tot restul vieții, într-o formă sau alta, pe măsură ce noi înșine ne schimbăm.

*0 Îți amintești prima întâlnire? Primul sărut?

*1 Ai avut o relație stabilă în perioada liceului?

*2 A fost un efort pentru tine, când te-ai maturizat, să-ți ajustezi propriile atitudini față de sex în funcție de cele ale societății?

*3 Care a fost pentru tine cel mai dificil lucru în ceea ce privește relațiile intime?

*4 Ești căsătorit?

Cum ai descrie perioada, în care îi făceai curte partenerului?

Ce anume te-a făcut să te îndrăgostești de partenerul tău ?

Ce înseamnă intimitatea pentru tine ?

Ai copii?

Cum sunt aceștia ?

Ce roluri joacă aceștia în viața ta ?

Ce valori sau învățăminte încerci să le transmiți ?

Care au fost cele mai bune și cele mai rele lucruri în căsnicia ta ?

Mai vrei să adaugi ceva referitor la căsnicia ta ?

*5 Aveai visuri sau ambiții când erai copil? Dar în adolescență?

Care era originea lor?

Ce doreai să devii când erai în liceu ?

Ai realizat ceea ce ți-ai dorit sau ambițiile tale s-au schimbat?

Care erau speranțele și visurile tale când ai devenit adult? . Ce evenimente și experiențe te-au ajutat să-ți înțelegi și să accepți responsabilitățile ca adult?

• Cum ai ajuns să lucrezi în acest domeniu?

Ai avut satisfacții în muncă sau a fost ceva în care ai investit timp ?

Ce este important pentru tine în profesia ta ?

Ce e cel mai ușor de făcut în profesia ta ? Ce este cel mai dificil în munca ta ?

De ce practici această meserie ?

• Când ai realizat că ai devenit adult?

• Se împacă munca și dragostea în viața ta ?

Evenimente și perioade istorice

Fiecare dintre noi s-a născut într-un anumit moment al istoriei. Unele perioade pot părea mai semnificative și mai notabile decât altele, dar fiecare moment are rolul și scopul lui. Unul dintre scopurile noastre poate fi să înțelegem epoca în care trăim, modul cum ne-au influențat evenimentele istorice lumea și viața, iar noi toți am avut o contribuție la evenimentele majore ce au avut loc. Fiecare dintre noi are un rol în această ecuație care face ca istoria să fie importantă în viața noastră.

*0 Care a fost cel mai important eveniment istoric la care ai participat?

*1 Îți amintești ce făceai în fiecare dintre zilele cu adevărat importante din istoria noastră (trecerea în noul secol, primul zbor al unui avion, scufundarea *Titanicului*, primul război mondial, acordarea dreptului de vot femeilor, zborul lui Lindbergh peste Atlantic, prohibiția, prăbușirea Bursei în 1929, criza economică, Pearl Harbour, lansarea bombei atomice, crearea vaccinului contra poliomielitei, mișcarea pentru drepturile civile, asasinarea președintelui Kennedy, războiul din Vietnam, asasinarea lui Martin Luther King, primul pas pe Lună, Watergate, Ziua Pământului, protestele împotriva înarmării nucleare, căderea Zidului Berlinului, războiul din Golf, sfârșitul Războiului Rece)?

- Care este cel mai important lucru pe care ți l-a dăruit familia ta?
- Care e cel mai important lucru pe care l-ai dăruit familiei tale?
Care este cel mai important lucru pe care l-ai dăruit comunității tale ?
- Îți amintești vreo legendă, o poveste sau un cântec despre persoane, locuri și evenimente din comunitatea ta?
- Ce este diferit sau unic în comunitatea ta?
- Cunoști vreun mod tradițional în care familiile își construiesc casele, își pregătesc mâncarea sau tratează bolile?
- Cum a contribuit munca ta la viața comunității?
- Cum ai contribuit la istoria comunității tale?

Pensionarea

Pensionarea înseamnă adesea un alt stil de viață și începutul unei noi etape. De regulă, avem mai mult timp liber și fie continuăm ceea ce făceam și înainte, fie găsim ceva care să ia locul activității pe care am încheiat-o. Este o perioadă în care încercăm lucruri noi, cu mai mult timp liber, ce duce fie spre diversificarea activităților, fie spre o rutină care poate deveni plictisitoare. În orice caz, această perioadă nu trebuie omisă din povestea vieții, ea reprezentând adesea un prilej de reflecție.

- Cum a fost pensionarea pentru tine?

Ți-a lipsit munca sau te-ai bucurat că ai încheiat activitatea ?

- Ce părere ai despre viața ta acum, când ești la pensie?
- Cum îți petreci timpul acum?
- Îți lipsește ceva anume din munca ta?
- Care este cel mai neplăcut lucru când ești pensionar?

Care e partea cea mai plăcută ?

- Au părăsit casa părintească toți copiii tăi?

Cum este să ai cuibul gol ?

- Ai nepoți?

Îți place să-ti petreci timpul cu ei ?

Ce iti place cel mai mult la nepotii tăi ? Ce iti place cel mai puțin ?

Ce dorești să le transmiți nepoților tăi ?

Viata interioară și conștiința spirituală

Pentru unii viața interioară este esența vieții. Ce se întâmplă în interiorul nostru e de multe ori mai important decât ce se întâmplă în jur. Adesea, reflecțiile, gândurile lăuntrice ne ghidează și ne direcționează în ceea ce urmează să facem și chiar în ceea ce privește modul cum se desfășoară viața noastră. Mulți oameni au senzația că poartă în ei un sine superior, el însuși ghidat de dragoste, înțelepciune, detașare, compasiune și curaj. Este important să exprimăm faptul că înțelegem și simțim și această parte din noi.

*0 Cum erai în copilărie?

*1 Crezi că ai avut o copilărie fericită?

Care este cea mai fericită amintire a ta din copilărie?

*2 Te-ai simțit iubit când erai copil?

*3 Aveai gânduri profunde sau visuri în adolescență?

*4 Cum a fost când ai împlinit 30, 40, 60 de ani?

*5 Care sunt tensiunile vieții de adult?

Prin ce momente de cotitură sau de tranziție ai trecut ca adolescent? Dar ca adult?

*6 Prin ce schimbări ai trecut după 40 de ani? Dar după 50 ?

- *7 Ce rol joacă spiritualitatea în viața ta?
- *8 Ce credințe majore îți ghidează viața?
- *9 Ai trăit vreodată o experiență spirituală?
- *10 Care este pentru tine cel mai important lucru referitor la viața spirituală?
- *11 Cum afectează valorile spirituale și credințele tale modul în care îți trăiești viața?
- *12 Ai simțit vreodată, în interiorul tău, prezența vreunei călăuze spirituale?
Cum te-a ajutat această călăuză ?
- *13 Ai vreo concepție proprie despre Dumnezeu sau altă forță superioară?
În ce constă aceasta?
- *14 A reprezentat imaginația sau fantezia o parte din viața ta ?
- *15 Simți că ai o putere interioară?
De unde vine aceasta ?
- *16 În ce sensuri te simți puternic ?
Cum îți reîmprospătezi forțele, dacă te simți stors?
 - Care sunt valorile în cazul cărora nu ai vrea să faci nici un compromis?
 - Care este scopul tău în viață?
 - Care e cel mai mare ideal spre care tinzi?
 - Simți că îți controlezi viața?
 - Care este experiența ce ți-a oferit cea mai mare bucurie?
 - Care e opinia ta despre existența suferinței în lume?
 - Ai avut vreodată îndoieli asupra atingerii scopului tău în viață?
 - Te simți împăcat cu tine însuși?*Cum reușești acest lucru ?*
 - Există lucruri pe care le faci zilnic sau în mod regulat?
 - Cum le-ai descrie?

Temele majore ale vieții

Este întotdeauna cel mai bine să încheiem interviul de tip povestea vieții cu câteva întrebări care ne ajută să reflectăm asupra vieții noastre ca întreg. O privire de ansamblu ne va oferi o mai bună înțelegere a temelor și a influențelor majore din viața noastră.

- Ce talente (tangibile sau intangibile) sunt încă importante pentru tine?
- Care au fost deciziile cruciale din viața ta ?
- Care au fost experiențele din care ai tras cele mai multe învățăminte în viață?
Ce ai învățat din acestea ?
- Au existat greșeli în viața ta?
- Cum ai depășit dificultățile și ce ai învățat din acestea?
- Cum faci față dezamăgirilor?
- Ești mulțumit de alegerile pe care le-ai făcut în viață?
Există ceva ce ai schimba în viața ta ?
- Care a fost cea mai fericită perioadă din viața ta?
Care a fost perioada cea mai puțin plăcută ?
- Care au fost relațiile sociale cele mai semnificative din viața ta?
Cum ai descrie aceste relații ?
- *Au facilitat sau au împiedicat acestea dezvoltarea ta spirituală ?*
- A existat vreo persoană specială care ți-a schimbat viața?
- Care a fost cea mai mare realizare a ta ?
- Ești sigur de vreun lucru ?
- Spune-mi câteva lucruri pe care speri să nu le uiți.
- Există ceva în experiența ta care conferă unitate, semnificație și scop vieții tale?
- Cum te simți la această vârstă?

- Care este acum cea mai mare grijă a ta?
- Ce schimbări suferi acum?
- Care a fost cea mai mare provocare a vieții tale până acum?
- Care a fost cea mai copleșitoare experiență pe care ai avut-o vreodată?
- Ce sentiment sau emoție te face să simți, în cea mai mare măsură, că trăiești cu adevărat?
- Ce contează cel mai mult pentru tine acum?
- Despre ce anume îți pui întrebări momentan?
- Ce perioadă a vieții tale ți-ar plăcea să se repete?
- Care este cel mai important lucru pe care l-ai învățat despre tine însuți?
- Cum te-ai descrie pe tine însuți în acest moment al vieții?
- Este maniera în care te percepi pe tine însuți în acest moment foarte diferită de cea din trecut?
- Cum ai descrie viziunea ta asupra lumii?

Viziunea asupra viitorului

Poate fi foarte important, chiar eliberator, să reflectezi cu atenție la ceva ce vrei cu adevărat de la viața ta și care nu s-a întâmplat încă. Poate fi o manieră de a da poveștii tale finalul pe care ți-l dorești cel mai mult. De asemenea, putem obține o perspectivă mai clară a ceea ce ți-a mai rămas de făcut în viață înainte de a fi prea târziu.

- Când te gândești la viitor, ce anume îți provoacă neliniște în cea mai mare măsură?
Ce anume îți oferă cele mai multe speranțe ?
- Este viața ta împlinită deja?
Ce anume ai dori să realizezi astfel încât să simți că ai o viață împlinită ?
- Ce crezi că te așteaptă în viitor, în următorii cinci, 15 sau 25 de ani?
- Care este viziunea ta asupra morții?
- Ce experiență îți dorești cel mai mult să ai înainte de a muri ?
- Cât de mult crezi că vei trăi?
- Cum ți-ar plăcea să mori?
- Spune-mi trei lucruri care ți-ai dori să se spună despre viața ta când vei muri.
- Ai vreun sfat sau vreo învățătură pentru generația tânără?

Întrebări de încheiere

Este bine să lăsați să se înțeleagă când simțiți că interviul se apropie de sfârșit. O întrebare sau două care-i arată povestitorului că vă apropiați de final și îi oferă posibilitatea să adauge câteva considerații finale la ceea ce s-a spus va facilita procesul.

- *0 Există ceva ce am omis din povestea vieții tale?
- *1 Crezi că ai oferit o imagine corectă în ceea ce te privește?
- *2 Care sunt sentimentele tale vizavi de interviu și de aspectele pe care le-am abordat?

Când ați epuizat toate întrebările și naratorul este mulțumit că ați acoperit toate aspectele vieții lui, puteți formula o concluzie finală asupra procesului de intervievare, spunând, cu propriile cuvinte, cât de semnificativă și de importantă a fost pentru dumneavoastră această experiență, că sunteți recunoscător pentru tot ceea ce vi s-a împărtășit, că dețineți o înregistrare definitivă a povestirii sale și că aceasta va avea o reală valoare și pentru alte persoane. De asemenea, îi veți reaminti povestitorului că, după ce caseta va fi transcrisă, va putea citi textul pentru a-și da acordul final și pentru a face unele schimbări sau corecturi, dacă e necesar.

Poate aspectul cel mai semnificativ este că, atunci când veți fi încheiat interviul de tip povestea vieții, veți ști, în mod nemijlocit, cum e această experiență și că este, într-adevăr, una dintre cele mai puternice

interacțiuni interpersonale posibile. E o experiență pe care amândoi o veți prețui, care vă va influența pentru mult timp de acum înainte.

4. Interpretarea interviului

Sunt mai multe lucruri de făcut după finalizarea interviului decât înainte de a-l realiza. Este important de știut ce trebuie făcut cu ceea ce am obținut dintr-un interviu, tot așa cum era necesar să știm, la începutul interviului, cum să obținem informațiile. Buna organizare e, poate, cea mai importantă componentă a întregului proiect. Dacă v-ați făcut un plan bun privind ceea ce va trebui să faceți după interviu, nu vor apărea surprize și veți intra fără probleme în etapa postinterviu.

Există două faze majore ale acestei etape: transcrierea și interpretarea interviului înregistrat în conformitate cu obiectivele predefinite. Dacă interviul a decurs bine, există șanse ca transcrierea și interpretarea să decurgă și mai bine, deși vor dura un pic mai mult. Ceea ce încercați să realizați acum este să utilizați interviul sau informațiile pe care acesta le conține pentru a obține, efectiv și eficient, beneficii personale sau cele de cercetare - ori ambele.

Transcrierea

Casetă pe care tocmai ați înregistrat-o este la început principalul material al proiectului, dar, după întoarcerea de pe "teren", aceasta e departe de a fi utilă. A transforma orele de interviu înregistrat, care ne pot părea o masă complexă de date încurcate, într-un document secundar, o narațiune lizibilă, ce nu numai că are sens, ci este și o lectură interesantă și plăcută de citit, e o sarcină descurajantă. Vestea bună este că tot ce vă trebuie pentru a face acest lucru se află deja pe casetă.

Partea care consumă cel mai mult timp din întregul proces este transcrierea. Deja ați făcut câte o scurtă introducere pentru fiecare casetă, identificând persoana interviuată, data și locul interviului, și ați etichetat fiecare parte a casetelor folosite. Etapa postinterviu poate începe prin refamiliarizarea cu caseta și prin realizarea câte unui rezumat scris al conținutului fiecărei părți a acesteia. Aceasta va ușura sarcina transcrierii interviului. Acest rezumat vă va puncta și principalele idei ale interviului, informații necesare pentru a completa formularul care însoțește transcrierea fiecărei povești a vieții (vezi anexa B).

Există diverse moduri de a utiliza informațiile de pe casetă. Unele proiecte de istorie orală implică transcrierea completă a casetelor, altele doar o schiță sumară, iar altele un catalog tematic complet care-i încurajează pe cercetători să asculte casetele și să facă ei înșiși transcrierea. Scopul acestor documente secundare este, în esență, facilitarea identificării materialului necesar de pe casetă (Ives, 1974).

Deoarece scopul Center for the Study of Lives e să redea povestirile vieții persoanelor interviuate cu propriile lor cuvinte pe baza a ceea ce s-a înregistrat pe casetă, abordarea Centrului presupune transcrierea completă a tot ceea ce s-a spus în timpul interviului. Un alt aspect al acestei abordări este că urmărim acuratețea semnificațiilor.

Liniile directoare în acest demers sunt claritatea, caracterul complet și concizia interviului, valabile și în cazul editării transcrierii. Orice transcriere care poate fi citită, orice narațiune cursivă de pe o casetă înregistrată vor implica un proces de editare. Cu cât mai puțin, cu atât mai bine în cazul nostru. Editarea transcrierii are în principal scopul de a clarifica sensurile și de a surprinde semnificațiile exprimate de cuvintele povestitorului. Un exemplu de clarificare a sensului ar putea fi faptul că pronunțiile specifice ale cuvintelor nu sunt uneori atât de importante ca utilizarea unui *hm* sau *ăăă* pentru a sublinia anumite idei.

A realiza o transcriere completă nu e neapărat o sarcină ușoară nici chiar dintr-o perspectivă teoretică. Transcrierea depinde de scopurile cercetării și de utilitate a pe care i-o dăm. Dacă scopul este lingvistic, nu veți dori să omiteți *hmmm-urile* și nici chiar pauzele și în mod cert nici dialectul folosit. E important să păstrăm intacte în transcriere orice utilizare a limbajului și orice idiosincrazie verbală.

Narațiunea cea mai lizibilă este scrisă la două rânduri, cursivă și are o structură clară a propozițiilor lor și a formei paragrafelor. Sarcina dumneavoastră e, în acest caz, să transcrieți povestea persoanei cu propriile sale cuvinte, hotărând unde este adecvat să folosiți paragrafele și semnele de punctuație. Pronunția și dialectele sunt aspecte care ridică probleme. Cea mai simplă manieră de a le evita este să fim consecvenți în folosirea transcrierii standard a ceea ce s-a spus, și nu așa cum se aude. E recomandabil pentru toți, dar în principal pentru cei care-și spun povestea, să utilizeze cuvintele întregi, și nu prescurtări ale acestora (*mergând*, și nu *mergân*, *piață*, nu *piați*). Regula generală este să folosim ortografia standard, chiar dacă interviueatul nu o face, dar nu e recomandabil să schimbăm integral utilizarea, ordinea și sensul cuvintelor.

Alte forme de editare au ca scop creșterea lizibilității de exemplu, adăugarea unui cuvânt sau a unei expresii, dacă răspunsul la o întrebare este incomplet (în cazul în care completați o propoziție cu propriile cuvinte, e potrivit să indicați acest lucru punându-le între paranteze), eliminarea unor cuvinte sau expresii care nu sunt necesare (*hmmm-urile* și *ăăă-urile* folosite ca filtre, starturile false, revenirile și completările și cele mai multe întrebări disjunctive: "Știi?") ori clarificarea unui cuvânt sau a unei expresii care poate fi confuză în forma orală prin folosirea ortografiei corecte, prin corecturi gramaticale ori prin adăugarea "indicațiilor de scenă", dacă există anumite sunete semnificative (râset, oftat) sau gesturi pe care reportofonul nu le surprinde (de asemenea, dacă intervenția este destul de semnificativă, ar putea fi necesare parantezele explicative pentru a indica modificările și adăugirile). Dacă după a treia ascultare a casetei există încă părți neclare și neinteligibile, veți lăsa un spațiu liber, cel puțin temporar, și veți reveni mai târziu pentru a încerca din nou să le descifrați sau îi veți cere altcuiva să facă acest lucru în locul dumneavoastră. Lucrul cel mai important de care veți ține cont în editarea interviului este că transcrierea are ca scop în primul rând surprinderea sensului.

Deoarece scopul nostru e acela de a obține o narațiune cursivă, redată în cuvintele povestitorului, formatul transcrierii va omite propriile dumneavoastră cuvinte și comentarii și veți transcrie doar cuvintele sale, pe care le veți structura în propoziții și paragrafe. Editarea poate consta și într-o schimbare minimală a ordinii anumitor fragmente ale interviului pentru a le pune la un loc cu cele cu un conținut similar și pentru ca firul narativ să fie mai clar și să aibă sens. Veți obține așadar o narațiune destul de finisată, care constă în propoziții clare, concise, complete și ușor de citit, mai degrabă decât o transcriere cuvânt cu cuvânt, întreruptă de fiecare interjecție, start fals ori inconsecvență gramaticală, și care, oricum, vă va lua o veșnicie să o citiți. În unele situații, dacă există numeroase ezitări, pauze și întreruperi ale ideilor, ar fi potrivit să includeți o notă la începutul transcrierii pentru a indica, pe scurt, ce s-a întâmplat și cum ați procedat pentru a rezolva problema.

Transcrierea constă, în esență, în omiterea întrebărilor pe care le-ați pus, folosirea ortografiei standard, crearea unor propoziții și paragrafe standard, eliminarea elementelor inutile, adăugarea celor care lipsesc și, dacă este posibil, reorganizarea anumitor secțiuni pentru a pune la un loc subiectele comune. (Vezi anexa C pentru un exemplu de transcriere a unei povești a vieții.)

Poate fi important să estimați cât va dura transcrierea.

Există o metodă empirică, și anume: în funcție de abilitățile dumneavoastră în ceea ce privește tehnoredactarea și operarea la computer, oricum va dura între trei și șase ore să transcrieți o oră de interviu înregistrat pe casetă. Desigur, când omiteți propriile întrebări și comentarii, precum și cele adiacente, inutile și repetitive ale povestitorului, timpul de transcriere se va reduce semnificativ.

Odată ce ați realizat o primă variantă a transcrierii dumneavoastră înșivă sau altcineva -, este important să ascultați din nou caseta în timp ce transcrierea, pentru a fi sigur că totul a fost transcris corect de prima dată și că au fost surprinse semnificațiile originale a ceea ce s-a spus. Aceasta este o transcriere care devine interpretabilă, deoarece, cu cât vă apropiați mai mult de text, cu atât sunteți mai aproape de sensul lui. "Despachetarea" textului frază cu frază, cuvânt cu cuvânt, pentru a doua oară, vă va ajuta să descifrați ambiguitățile din limbaj, să identificați categoriile interpretative ori să înțelegeți mai bine cum este spusă povestea, toate furnizându-vă chei ale sensurilor lor (Riessman, 1993).

Următorul pas în procedura de transcriere, după ce ați recitit-o dumneavoastră înșivă, este să i-o oferiți persoanei interviuate ca să se uite peste ea. Acest lucru se face în principal din politețe, dar poate deveni mult mai mult dacă persoana arată un interes real nu numai în ceea ce privește citirea transcrierii, ci și corectarea ei. Acesta este privilegiul sau chiar dreptul său, deoarece povestea îi aparține. Unii nu vor accepta această ofertă, caz în care corectura dumneavoastră dă forma finală a transcrierii narațiunii, chiar dacă

povestitorul poate avea, în orice moment, acest privilegiu. Dacă persoana intervievată va citi transcrierea și va face schimbări, eliminări, adăugiri, dezvoltări sau orice alte corecturi, atunci narațiunea a ce rezultă devine documentul primar al interviului, iar caseta rămâne varianta nefinisată (Ives, 1974). Returnarea povestirii comunității din care provine este, de asemenea, un act de profund respect. Acest gest protejează "onoarea" povestitorului, oferind povestirii ocazia de a fi împărtășită familiei și altor membri ai comunității (Myerhoff, 1992).

În sfârșit, este important ca și casetele, și transcrierea să fie păstrate într-un loc sigur, de preferat o arhivă. Aceasta va asigura utilizarea viitoare și disponibilitatea interviului pentru alții. La Center for the Study of Lives poveștile vieții care intră în arhivă (casete și transcrieri) primesc un număr de acces și o fișă în care sunt notate principalele idei ale narațiunii. Fișa servește ca plan al narațiunii, iar un index computerizat, detaliat, este disponibil pentru consultarea versiunilor electronice ale narațiunilor în cadrul Centrului. Dacă interviul urmează să fie publicat în format printat sau electronic, trebuie obținut acordul persoanei intervievate.

Interpretarea

La fel cum interviuarea înseamnă mult mai mult decât pornirea unui reportofon, interpretarea e mai mult decât un simplu raport. Scopul principal al investigării narative a vieții, conform opiniei lui Josselson și Lieblich (1995), este interpretarea experienței umane. Dar aceasta e o sarcină complexă, deoarece atât *interpretarea* cât și *experiența* sunt termeni cu un grad crescut de relativitate. Subiectivitatea este așadar în centrul procesului povestirii vieții, revelând semnificațiile prin interpretare, în contrast cu abordarea științifică experimentală, care caută să descopere legi (Geertz, 1973).

Interpretarea are foarte mult de-a face cu sensul și validitatea, dar acest lucru este complicat de faptul că ele pot fi diferite pentru cel care-și relatează povestea vieții și pentru cel ce o înregistrează. În plus, există un număr de factori importanți care vor determina cât de bine dumneavoastră (sau povestitorul) sunteți capabil să stabiliți sensul și validitatea poveștii înregistrate. Dintre acești factori amintim: a) calitatea relației pe care o aveți cu povestitorul (în unele cazuri, o relație de lungă durată poate contribui semnificativ la calitatea acesteia, în alte cazuri, o relație nouă poate funcționa la fel de bine sau chiar mai bine; secretul calității relaționării din timpul interviului este măsura în care respondentul se simte relaxat sau tensionat) ; b) interacțiunea specifică pe care o aveți cu povestitorul pe parcursul interviului (a fost totul complet și clar?) ; c) perspectiva teoretică pe care o alegeți pentru a interpreta povestirea sau poziția obiectivă abordată (care dintre numeroasele teorii ale interpretării se potrivește cel mai bine?) ; d) propriile dumneavoastră puncte de vedere subiective și structuri de referință experiențiale pe care le introduceți în povestire (care este impresia dumneavoastră subiectivă în ceea ce privește povestirea, există ceva în poveste care vă conectează cu propria experiență?). În esență, cele două aspecte ale interpretării sunt validarea povestirii și explicarea sensului său. Acesta este un proces de durată ce are loc de-a lungul etapelor de planificare, realizare și interpretare ale interviului. Un echilibru între obiectivitate și subiectivitate funcționează, de regulă, cel mai bine în interpretarea poveștii vieții.

Fidelitatea și validitatea narațiunii

Ce face dintr-o poveste a vieții un document fidel și valid? În general, *fidelitatea* are de-a face cu obținerea aceluiași răspunsuri la o întrebare oricând și oriunde e utilizată. *Validitatea* este măsura în care investigația obține răspunsuri "corecte" sau există o concordanță între informațiile primite ori observate și cele la care ne așteptăm (Holstein, Gubrium, 1995; Kirk, Miller, 1986). Chiar dacă nici un experiment - sau interviu - nu poate fi controlat perfect (și nici un instrument de măsură nu poate fi perfect calibrat), există totuși anumite modalități de a determina cât de fidele și valide sunt povestirile vieții.

Nu este necesar să încercați să interpretați povestea vieții conform standardelor de analiză cantitative. O poveste a vieții nu înseamnă doar cercetare calitativă, deși categoriile de analiză vor apărea chiar din text, fără să fie fixate de la început, ca în studiile cantitative (McCracken, 1988). Există o complexitate de patternuri și semnificații care apar pe parcursul studierii narațiunii și care depășesc orice set limitat de

categorii ce ar fi putut fi stabilite la început. Există puține întrebări cu răspunsuri predictibile într-un interviu de tip povestea vieții; obiectivul este să avem un povestitor care ne oferă detalii despre ceea ce s-a întâmplat despre ce a simțit el și încă mai simte după mulți ani -, despre un eveniment sau o împrejurare a vieții. Ceea ce căutați de fapt este perspectiva asupra vieții pe care o are cel ce o trăiește, Povestitorul ar trebui considerat atât expertul, cât și autoritatea supremă în ceea ce privește viața sa. Aceasta se bazează pe convingerea că el cunoaște povestea relatată și că ea este o reprezentare fidelă și completă a vieții.

Datorită naturii metodei, doi cercetători diferiți nu vor putea obține nicicând o poveste a vieții complet replicabilă, după cum nici analiza nu poate fi replicată, deoarece există numeroase modalități de analiză a datelor (Jackson, 1987). Și, chiar dacă pot exista indicații generale pentru realizarea interviului, două persoane diferite nu vor derula interviul în exact aceeași manieră, având în vedere faptul că fiecare poate prezenta transcrierea și propria interpretare într-un alt mod, pe baza alegerii, dintre multiplele criterii aplicabile, a propriei trăiri a procesului, care le poate schimba chiar viața (Goldstein, 1964), și a unei anumite perspective disciplinare sau teoretice.

În ultimă instanță, aceasta înseamnă că fidelitatea și validitatea nu sunt, în mod necesar, standardele de evaluare adecvate pentru o poveste a vieții. Acesta este un demers foarte personalizat; analiza poveștii vieții e foarte subiectivă și poate avea de-a face cu calitatea și profunzimea relației interpersonale și cu orice teorie care ar putea fi aplicată conținutului narativ. Aceasta este o relație creativă ce se dezvoltă între cele două persoane implicate în interviu și ar putea determina într-o anumită măsură ceea ce se spune și chiar maniera în care se spune. Se poate ca, pe cât o relație este mai amiabilă și mai de durată, pe atât documentul final să fie mai bogat și mai consistent. Există însă o multitudine de perspective posibile, iar narațiunile la care au ajuns diferiți cercetători vor fi reprezentative pentru o anumită poziție, la fel cum portretul este fidel, indiferent dacă e pictat dintr-o parte sau din față (Frank, 1980; Runyan, 1982).

În plus, o narațiune personală nu este menită a fi citită ca o înregistrare exactă a tot ceea ce s-a întâmplat în viața cuiva (Riessman, 1993). Adevărul istoric nu e principalul deziderat al narațiunii; a-ți spune povestea implică un punct de vedere personal, probabil unul singular. Povestea este spusă din perspectiva interpretativă cu care s-a început demersul. În fapt, poveștile pe care le spunem sunt dominate sau chiar conduse de valori; ele exprimă ceea ce valorizăm noi cel mai mult și furnizează cheia modului în care ne construim propriile semnificații. Probabil ceea ce contează cel mai mult într-o poveste a vieții e ca aceasta să fie credibilă, mai degrabă decât adevărată. Realitatea subiectivă este, de fapt, ceea ce căutăm într-o poveste a vieții.

Deoarece nu există un set de proceduri formale pentru determinarea validității narative, povestirea însăși este dominată de subiectivitate. Totuși, există anumite măsurători sau standarde care pot fi utile. Una dintre formele importante de control este consecvența internă. Potrivit lui Cohler (1982), maniera în care povestea e relatată în orice moment al vieții reprezintă interpretarea cu maximă consecvență internă a modului cum sunt înțelese momentan de acea persoană trecutul, prezentul trăit și viitorul anticipat. Cu alte cuvinte, ceea ce s-a spus într-o etapă a povestirii nu trebuie să contrazică tot ce s-a spus într-o altă etapă. Există inconsecvențe în viața oamenilor, care pot reacționa diferit la aceeași situație în două momente diferite ale vieții, dar în povestirea a ceea ce s-a întâmplat și a ceea ce au făcut ei trebuie să existe o consecvență.

Consecvența internă este primul mijloc de verificare care poate fi folosit atât de cercetător, cât și de povestitor, pentru a pune într-o lumină corectă sau pentru a limpezi comentariile inițiale în funcție de ideile apărute pe parcurs, dacă acestea par să fie diferite (McCracken, 1988). Se înțelege de aici că indivizii văd, în mod inerent, evenimentele vieții ca fiind legate între ele într-o formă sau alta, deoarece, în ultimă instanță, acesta e modul în care viața cuiva pare semnificativă. Aceasta se traduce printr-un sentiment de secvențialitate și direcționalitate care transpare din povestirea cuiva (Gergen, Gergen, 1984). Povestirea trebuie să aibă sens ca text de sine stătător, atât pentru cititori, cât și pentru cei care au creat-o. Referitor la ceea ce considerăm a fi consecvența externă, în care ceea ce s-a spus corespunde cu ce știi sau crezi că știi despre persoana care-și spune povestea sau despre tema ori problema discutată, aceasta nu este întotdeauna o unitate de măsură validă, deoarece nu căutăm neapărat adevărul istoric, ci doar experiența și punctul de vedere ale povestitorului asupra a ceea ce-și amintește el că s-a întâmplat. Studiarea vieților prin intermediul povestirilor se axează pe coerența internă a povestirii așa cum a fost trăită de narator, mai degrabă decât pe criteriile externe de adevăr și validitate.

Alte posibilități de control ale validității poveștii vieții pot include coroborarea și persuasiunea. Prima se referă la coroborarea subiectivă. Dacă îi oferim povestitorului transcrierea editată spre a o citi, va confirma

sau va susține acesta ceea ce a spus la început? Mai sună aceasta la fel ca povestirea inițială? Povestitorul este, de fapt, primul autor. Acesta e un aspect al considerațiilor etice menționate anterior. Orice modificare a povestirii de către narator nu-i afectează validitatea, ci mai degrabă confirmă rolul său principal pe parcursul întregului demers și-i oferă ocazia de a-i da o formă finală care să îi convină. O altă etapă a acestei măsurări ar fi să vedem dacă o rudă apropiată, cineva care este cât mai familiarizat cu viața naratorului, va confirma, citind povestirea, ceea ce s-a spus. Aceasta e. o formă importantă de coroborare, iar dacă amintirile diferite poate însemna că ei au perspective diferite asupra a ceea ce s-a întâmplat. Pentru analiza finală, povestirea îi aparține în primul rând persoanei care a spus-o (Riessman, 1993).

Persuasiunea este o măsură obiectivă prin care observăm dacă povestea vieții li se pare credibilă și convingătoare altor persoane. Pe baza experienței noastre, ne atinge povestirea sau o parte a ei vreo coardă sensibilă? Dacă nu este o experiență familiară, pare posibil sau plauzibil ca altcineva să se confrunte cu un astfel de eveniment sau o asemenea experiență (Riessman, 1993)? Un alt aspect al persuasiunii este acesta: ne constrânge, ne stimulează, ne încântă sau ne implică în vreun fel această povestire (Gergen, 1985)?

Acesta poate fi mai mult un aspect legat de capacitatea de a povesti decât de cea de a spune adevărul. Iar cea dintâi este un criteriu de validitate precum cea de-a doua în povestea vieții.

Standardul definitoriu e că naratorul are ultimul cuvânt asupra povestirii, chiar și după ce a fost transcrisă, deoarece el este cel care-și spune povestea și care decide cum se potrivesc elementele acesteia, ce sens are și dacă e sau nu validă. Naratorul determină ce se spune sau dacă anumite aspecte vor fi păstrate sau schimbate în transcriere.

Interviul de tip povestea vieții *este* un efort de colaborare, iar cercetătorul și naratorul ar putea avea o agendă de urmat. Va veni însă un moment când această agendă va trece în plan secund față de considerațiile menționate anterior, în principal cele de natură etică. Trebuie să înțelegem că persoana care își spune povestea este de interes pentru scopul cercetării, și nu povestea înregistrată. E important să nu lăsăm aspectele interpretării să aibă prioritate în fața celor etice. Întotdeauna este mai important să fim onești cu persoana care ne oferă informațiile decât să obținem informații. Interesul principal și strategia de tip câștig-câștig a povestirii vieții e să-i ajutăm pe alții să-și spună povestea vieții altfel, mai clar și mai complet, care le permite să-și vadă viața un pic diferit decât înainte, într-o manieră de care să fie mulțumiți și, în al doilea rând, să avem povestiri ale vieții care să ne ofere perspective unice asupra vieților și a anumitor subiecte de cercetare.

Crearea semnificatiei prin povestire

Interpretarea are ca principal punct de interes semnificațiile oferite de narator care însoțesc povestirea și felul cum o înțelege cercetătorul. Cum reușesc povestitorul, dar și cercetătorul să îi dea sens? Cum este înțeleasă povestea însăși? Reacția cercetătorului față de poveste e personală sau profesională, subiectivă sau teoretică ori există o distincție între cele două abordări ale interpretării? Principala întrebare care apare aici este: cum construim semnificația din textul unei povești a vieții?

Întrebarea referitoare la sens e vitală atât pentru cercetător, cât și pentru povestitor. În ambele cazuri, ar fi util să existe o modalitate de a afla dacă naratorul își extrage semnificațiile din povestire și dacă și el, și cercetătorul sunt conștienți, pe cât posibil, de sensul acesteia. Amândoi vor avea probabil ceva de pierdut, dacă povestea va fi o simplă raportare a faptelor de viață, fără conștientizarea deliberată a ceea ce înseamnă sau fără anumite reflecții asupra a ceea ce s-a întâmplat, inclusiv exprimarea sentimentelor și a atitudinilor față de eveniment.

Ținând cont, în primul rând, de scopul interviului, ar putea fi posibil ca un cercetător să folosească anumite abordări care să-i asiste pe narator în extragerea mai multor semnificații din povestea sa, în identificarea sensurilor profunde ale narațiunii, ce vor ajuta, de asemenea, la îndeplinirea scopurilor cercetătorului. La un nivel elementar și în cea mai directă abordare, dacă sensul unui eveniment sau al unei experiențe nu este clar ori evident din ceea ce spune povestitorul, cercetătorul l-ar putea întreba: "Ce a însemnat aceasta pentru tine? "

În cele mai multe cazuri, semnificația apare din relatarea faptelor. Simplul fapt de a relata povestea vieții este o modalitate de a crea semnificații. Povestirea expusă creează noi semnificații împărtășite de cei

implicați, fie că este vorba despre două persoane sau despre un întreg grup. Din relatare reies noi perspective asupra vieții personale sau a unui grup social, a problemelor vieții, a provocărilor și triumfurilor pe care le împărtășim (Denzin, 1989). Povestirea vieții este un proces de creare și recreare a propriei vieți. De fiecare dată când povestim, putem identifica semnificații noi ori suplimentare.

Secretul creării semnificațiilor prin intermediul povestirii vieții, pentru narator, este gândirea reflexivă. Dacă o persoană gândește, înțelege și e atentă la ceea ce se spune, semnificația va fi de obicei evidentă chiar și atunci când își relatează povestea. Dacă nu se întâmplă acest lucru, este necesar un efort suplimentar pentru determinarea sensului.

Ceea ce trebuie să facă un cercetător pentru a-l ajuta și mai mult pe narator să fie reflexiv, să se concentreze asupra poveștii pe care a spus-o și a modului cum o spune pentru a extrage semnificațiile este, de exemplu, să-i pună întrebări de genul: "Ce înțelegi atunci când îți asculți propria poveste? " Sau: "Ce semnifică povestirea ta pentru tine? "

Dacă un cercetător va realiza mai multe interviuri de acest tip pentru un anumit proiect, o modalitate de a-i ajuta pe naratori să aprofundeze semnificațiile fiecărei povești ar fi reflecția de grup, eventual și pentru coroborarea acestora. Putem apela la grupuri structurate, organizate în vederea analizei reflexive a povestirilor, la rememorarea în grup sau la ambele metode.

O altă manieră de a-l ajuta pe narator să creeze semnificații din povestea spusă este prin intermediul unui proces numit *crearea personalizată a miturilor* sau trecerea de la o poveste unică la una universală. Acesta este un proces prin care cineva își vede propria poveste într-o formă recognoscibilă, identificând în ea elementele universale, motivele și arhetipurile ce se regăsesc și în modelul universal al monomitului (Campbell, 1949/1968), aplicabilă călătoriile eroilor din toate mitologiile lumii. Dacă este vorba despre o cercetare psihologică sau sociologică, crearea personalizată a miturilor poate fi o importantă variantă specializată a povestirii vieții. În astfel de situații, cercetătorul încearcă să stabilească ori să înțeleagă modul cum a evoluat sentimentul de sine în timp, probabil ca rezultat al experiențelor tranziționale cheie, cum interacționează schimbarea și continuitatea în viața unei persoane și cum se definește sinele în relație cu colectivitatea. Procesul de creare personalizată a miturilor este explicat într-o altă lucrare a mea, *The Gift of Stories*, capitolele 3, 5 și 6 (Atkinson, 1995), și ar putea fi folosit atât pentru scopuri precise de cercetare, cât și în asistarea creării semnificațiilor într-o poveste a vieții.

Pentru narator, secretul este deci să fie suficient de reflexiv și să dea un sens poveștii sale, în mod spontan și intuitiv sau printr-o reflecție ulterioară asistată. Adesea, sensurile comune, descoperite de indivizii care-și compară și își intersectează poveștile, sunt cele care fac ca propriile semnificații să devină și mai puternice. Ceea ce oamenii consideră semnificativ în viața lor este adesea exprimat prin metaforele, comparațiile și limbajul specific pe care le folosesc pentru a vorbi despre experiențele lor. A-l ajuta pe narator să ajungă la nivelul emoțional al poveștii ar putea fi cea mai mare provocare pentru cercetător. Acest lucru nu este, întotdeauna posibil, întrucât semnificația la care s-a ajuns prin interpretarea unei povești a vieții nu e niciodată cu adevărat completă, deoarece viața însăși nu s-a încheiat (Kenyon, 1995).

Următorul pas pentru cercetător ar fi să extragă propriile semnificații ale unei povestiri. El va dori să poată răspunde întrebărilor: "Acum, când am obținut-o, ce fac cu povestea vieții altcuiva?", "Cum o «citesc»? ", "Cum o înțeleg?", "Ce înseamnă pentru mine povestea altei persoane?". Se pune astfel problema diferenței fundamentale dintre cercetarea cantitativă și cea calitativă. Cercetarea cantitativă standard are scopul de a limita rolul interpretării personale, în timp ce abordarea calitativă este concepută astfel încât să implice judecățile subiective, conștiința și experiența unei anumite persoane. Studiile cantitative sunt structurate astfel încât să limiteze investigația la căutarea câtorva relații specifice între un număr redus de variabile. Studiile calitative au, de regulă, final deschis și caută structuri mai profunde, chiar neanticipate (Stake, 1995).

În abordarea de tip povestea vieții, accentul cade pe acceptarea poveștii înseși ca text care ne spune ceva despre viață în general și despre o anumită viață în particular. Interpretarea unei povești a vieții e o problemă foarte personală, intuitivă și empatică în același timp, întrucât fiecare narațiune este văzută cel puțin ca fiind unică.

Interpretarea particulară la care am ajuns poate fi o parte la fel de importantă a procesului de interpretare

ca și metoda însăși. Interpretarea cercetătorului ar putea rezulta la fel de mult din experiență ca și din conținutul povestirii. Prin împărtășirea unei povești a vieții s-ar putea stabili conexiuni bilaterale semnificative, la fel de importante pentru narator ca și pentru cercetător sau mai importante pentru unul decât pentru celălalt. S-ar putea produce, de asemenea, o legătură complicată de tip transfer-contratransfer care să influențeze direct ori subtil interpretarea poveștii. Probabil lucrul cel mai important de luat în considerare în acest caz este că astfel de legături strânse, rezultate din împărtășirea poveștilor; pot avea ca obiectiv sau potențial o creștere suplimentară a implicării amândurora.

• Cercetătorul joacă un rol foarte important în acest proces.

Atunci când îi ceri cuiva să-și spună povestea vieții, ți se oferă un moment sacru, iar subiecții redau ceea ce contează cel mai mult pentru ei ori semnificația a ceea ce li s-a întâmplat. În anumite sensuri, experiența seamănă cu legătura dintre credincios și duhovnic. Ceea ce ar putea rezulta seamănă foarte mult cu implicațiile dintr-o poveste japoneză a lui Genji, când personajul spune: "Deoarece mi-ai ascultat povestea, îmi pot elibera demonii". A numi sau a defini ceva, a exprima sub formă de poveste clarifică, adesea, acel lucru pentru întâia oară, făcându-l recognoscibil și inteligibil pentru narator. A ne spune povestea, a-i oferi o semnificație poate însemna a o conștientiza pentru prima oară.

Realizarea unui astfel de interviu are ca scop în primul rând aflarea unor lucruri despre viața altcuiva, dar și despre viață în general. A ajuta o altă persoană sau un membru al familiei să-și spună povestea vieții, lucru secundar la început, poate deveni un obiectiv principal chiar mai important decât cercetarea însăși. Când se întâmplă acest lucru, rezultatul poate fi un răspuns foarte empatic. Chiar dacă ne gândim, poate, la noi înșine ca la niște cercetători, există momente când reacționăm dintr-o perspectivă foarte personală, deoarece spusele celui alt ne conectează profund cu anumite aspecte ale experienței noastre. Și aceasta este o interpretare la fel de importantă ca oricare alta. Acest transfer de la experiențele trăite de alții spre cele proprii este unul dintre cele mai clare moduri în care ne putem înțelege mai bine pe noi înșine (Dilthey, 1976). Într-o investigație de tip povestea vieții va fi greu, dacă nu imposibil, să ometem ori să ignorăm propriile experiențe sau sentimente cu privire la "datele" culese. S-ar putea întâmpla, de asemenea, să avem o reacție de indiferență sau chiar una negativă față de ceea ce am auzit povestindu-se. Dacă se întâmplă acest lucru, astfel de reacții trebuie notate, de asemenea, în orice discuție interpretativă.

Mai mult chiar, poveștile, inclusiv cele ale vieții cuiva, sunt ele însele interpretări. Persoanele care-și spun povestea își propun să ne clarifice despre ce a fost vorba în viața lor. Povestirile poartă în ele semnificațiile pe care trebuie să le transmită despre viețile la care se referă. Ele sunt deja interpretări ale acestor vieți, iar sensul lor este conținut de cuvinte prin care sunt spuse povestirile (Widdershoven, 1993).

Povestea unei persoane este, în esență, expresia felului în care se înțelege pe sine. Nu există o afirmare mai clară și mai puternică a modului în care o persoană își vede și își înțelege viața decât propria povestire. Până la etapa interpretării, rolul cercetătorului ar putea fi să identifice, pur și simplu, sensul implicit al poveștii. S-ar putea, de asemenea, ca poveștile însele să fie atât de reușite, încât să nu fie nevoie de o analiză sau de o interpretare ulterioară pentru a ne clarifica modul în care persoanele respective își înțeleg viața (Polkinghorne, 1995).

Indiferent dacă poveștile vieții sunt folosite ca material pentru cercetările din domeniul științelor sociale sau al psihologiei, ca sursă de informații istorice pentru familie ori comunitate, ca mijloc de încurajare a înțelegerii propriei persoane (Birren, Birren, 1995) sau pentru orice altă investigație științifică, interpretarea acestora - procesul de creare a sensului - este, de obicei, de două tipuri: a) cea fondată pe anumite principii teoretice; b) cea care rezultă dintr-un cadru de referință personal, subiectiv sau experiențial.

Totuși, este aproape imposibil să avem o interpretare care să nu rezulte dintr-o combinație sau contopire a acestor două tipuri de răspunsuri. Există numeroase situații în care trebuie să întrebăm: cum poate fi planul personal separat de cel profesional? Ne trăim viața pe mai multe planuri sau doar pe unul singur? Când anume sunt punctele noastre de vedere teoretice diferite de cele personale? Când este viziunea personală diferită de abordarea profesională? Se pare că în majoritatea cazurilor există un fel de suprapunere a teoreticului și subiectivului. Cu toate acestea, în toate situațiile, scopul interpretării poveștilor vieții este să examinăm maniera în care oamenii își înțeleg viața și văd diferitele lor relații cu ceilalți.

Interpretările teoretice

Teoria direcționează anchetele cantitative, indiferent dacă acest lucru se afirmă explicit sau nu. Există întotdeauna anumite ipoteze pe care încercăm să le susținem prin intermediul anchetei. Într-un studiu calitativ, în special într-un interviu de tip povestea vieții, este valabilă reciproca. Se pare că ar fi cel mai bine măcar să suspendăm supozițiile teoretice până la finalizarea interviului și să observăm atunci dacă și ce teorie de curge din poveste. Dacă vrem ca studiul să fie cât mai valid posibil, teoria potrivită unei anumite povești va de curge chiar din aceasta. De asemenea, cadrul de referință teoretic re apare la fiecare viață luată în considerare.

Adesea este util să avem o perspectivă mai largă decât cea proprie pentru a înțelege pe deplin o poveste sau o narațiune autobiografică. Un cadru de referință exterior sau o teorie ar putea folosi la obținerea unei mai bune evaluări a poveștii. Nici o teorie nu li se potrivește tuturor oamenilor, astfel că obiectivul interpretării poveștii vieții este de a cerceta datele acesteia. Cea mai bună teorie care poate fi aplicată ar fi aceea care ne ajută să înțelegem povestea mai bine și mai profund. Prin urmare, principala noastră responsabilitate este să căutăm direcția ori semnificația intrinsecă care decurge din poveste.

O teorie s-ar putea aplica unei povești a vieții numai dacă i se potrivește. Ca exemplu, dacă sunteți interesat de evoluția ciclului vieții sau de interacțiunile sociale și intervievați o persoană de 50-60 de ani care accentuează importanța relațiilor sale cu propriii copii și plăcerea de a le preda elevilor în sala de clasă, ați putea face referire la teoria dezvoltării umane a lui Erikson (1963, 1980), în care etapa maturității are ca principal conflict relația generare-stagnare.

Mai mult chiar, trebuie să fie clar că o poveste a vieții trebuie citită în primul rând ca întreg. Ea este o poveste în curs, o activitate în desfășurare, cu multe elemente importante și interesante, dar semnificația ei se află în întreg, nu în părțile sale. A aplica o anumită teorie unei povești a vieții înseamnă a observa dacă există o perspectivă teoretică ce identifică semnificația descoperită în poveste ca întreg. A înțelege fragmentele povestirii este important pentru recunoașterea unor patternuri și teme care conectează părțile și întregul. Astfel, rolul cercetătorului în considerarea unei perspective teoretice aplicată poveștii vieții ar consta în analiza alternativă a părților și a întregului pentru a descoperi semnificația generală. Cele mai multe experiențe individuale sunt înțelese și interpretate pe măsură ce naratorul povestește în contextul a ceea ce se știe deja despre sine. Astfel, părțile povestirii sunt spuse, de regulă, într-o manieră ce le contopește cu întregul care le preexistă (Polkinghorne, 1995).

Când aceste standarde sunt respectate, există numeroase abordări teoretice pentru analiza poveștii vieții. Dintr-o perspectivă psihologică, developmentalistă sau de studiere a vieții, merită să luăm în considerare *thema* ori abordarea unităților extinse pentru cercetarea vieții a lui Murray (1938), folosirea de către AUport (1942) a documentelor personale pentru studiul dezvoltării personalității adulților, abordarea psihobiografică a lui Freud (1910/1957) și Erikson (1975), teoria ciclului vieții a lui Erikson (1963, 1980, 1982), teoria adaptării a lui Vaillant (1977), teoria structurilor vieții a lui Levinson (1978), teoria transformărilor a lui Gould (1978), teoria adevărului narativa lui Spence (1982), abordarea vocii și a dezvoltării genului a lui Gilligan (1982), teoria povestirii personale și a cursului vieții a lui Cohler (1982), abordarea narațiunii ca metaforă-cheie a lui Sarbin (1986), abordarea modului narativ de cunoaștere a lui Bruner (1986, 1987) sau teoria scenariului a lui Tompkin (1987). Există, de asemenea, tehnici de codificare (Coffey, Atkinson, 1996; Stewart, Franz, Layton, 1988), o abordare hermeneutică, incluzând reconstituirea, dialogul și teoriile deconstrucției (Widdershoven, 1993), precum și o abordare narativă din perspectiva genului (Gergen, Gergen, 1993). Dintr-o perspectivă biografică, putem lua în considerare și o analiză tematică de ramură (Rosenthal, 1993).

Există multe alte teorii bazate pe anumite discipline care pot fi folosite pentru analiza poveștilor vieții. De exemplu, cercetările sociolingviștilor pot utiliza narațiunile autobiografice pentru analiza funcțiilor sociale ale poveștilor. Studiile literare pot explora unitățile formale folosite pentru a compune povestirile vieții. Cercetătorii care folosesc procedee de analiză calitativă pot lua în considerare poveștile vieții pentru: a) a construi anumite clasificări ale vieților (analiză paradigmatică); b) a identifica tipul de viață descris în fiecare poveste (moduri de viață, locul controlului, imaginea de sine, clasificarea tipurilor de povestire ori tipul de personalitate); c) a căuta elemente de consecvență în fiecare dintre aceste aspecte (Polkinghorne, 1995).

Coffey și Atkinson (1996), utilizând narațiunea antropologică, privesc povestirile ca pe niște discursuri morale sau cronici care identifică teme ale vieții (dificultăți covârșitoare, obținerea unor succese), personaje, evenimente, întâmplări esențiale, cariere, momente de cotitură esențiale, influențe importante. Aceștia sugerează, de asemenea, că explorarea semnificațiilor poveștii se face nu prin prisma a ceea ce s-a spus, ci a modului cum s-a spus. Oamenii transmit semnificații prin intermediul limbajului, prin folosirea cuvintelor cu sens figurat, a metaforelor, a analogii lor și a altor imagini care pot deveni surse ale strategiilor analitice. Fiecare disciplină este propriul punct de pornire în abordarea teoretică a înțelegerii și creării semnificații lor unei povești a vieții.

În fiecare dintre aceste abordări teoretice, trebuie luată în considerare în primul rând povestea. Aceasta înseamnă să recunoaștem felul în care structura poveștii și elementele sale (intriga, începutul - conflictul - restabilirea ordinii, personajele și rolurile lor) se îmbină și creează un întreg interactiv pe baza căruia putem înțelege povestea ca întreg, dar și părțile ei.

Chiar și atunci când se realizează o analiză teoretică, scopul principal al interpretării poveștii este să încercăm să identificăm punctele de vedere ale persoanelor care au trăit întâmplările relatate. Ar putea părea că există doi factori principali care determină perspectiva teoretică asumată: povestea însăși și perspectiva disciplinară a cercetătorului. Acestea două se îmbină, împreună cu perspectiva subiectivă, dacă și când ele sunt diferite, pentru a produce interpretarea particulară pe care cercetătorul o dă poveștii. Domeniul în care activează cercetătorul și educația sa vor determina modul în care este abordată interpretarea poveștii vieții. Un sociolingvist va aplica, în primul rând, teoriile din cadrul disciplinei sale și abia apoi teorii din alte domenii, care l-ar putea ajuta să elucideze anumite aspecte sociolingvistice.

Maniera în care cercetătorul va folosi, în orice circumstanțe, acea teorie pentru a interpreta o poveste a vieții ar putea depinde, în cele din urmă, de nevoile specifice ale proiectului de cercetare derulat în acel moment.

Ca o ilustrare a modului cum ar putea funcționa această abordare personală și teoretică de interpretare a poveștilor vieții, primul meu studiu asupra bătrâneții, bazat pe această metodă, își propunea să observe cum un grup restrâns de persoane vârstnice active, sănătoase, depășesc dificultățile vieții și sunt capabile să mențină un echilibru în tot ceea ce fac și sentimentul integrității spre sfârșitul vieții. După ascultare, înregistrare și reluarea poveștilor de mai multe ori, a devenit destul de limpede faptul că toți aveau seturi de valori destul de clare și puternice care le ghidau viața. Astfel, le-am căutat pe acelea care păreau să aibă cea mai mare influență asupra vieții lor și am identificat patru valori sau teme de viață principale ce ieșeau în evidență în fiecare poveste: continuitatea, angajamentul, scopul și semnificația. Am analizat aceste teme în relațiile cu poveștile spuse pentru a vedea cum ar putea influența ele viața naratorilor și pentru a identifica o perspectivă teoretică justificativă (Atkinson, 1985).

Folosind povestea vieții lui David Zinkoff (vezi anexa C) ca exemplu pentru acest studiu, observăm cum continuitatea este legată de valorizarea trecutului, de importanța acordată familiei și comunității, fiind legată intrinsec de ciclul vieții. Chiar dacă inițial tatăl său l-a descurajat să aibă o carieră în domeniul pe care el îl alesese, acest lucru a devenit pentru el principala sursă a continuității, deoarece a făcut timp de 50 de ani lucrul pe care și l-a dorit. Mai important chiar pentru el a fost modul cum și-a desfășurat activitatea. A fost capabil să încorporeze cea mai importantă lecție de viață a tatălui său în munca sa, "oferindu-le un pic mai mult" acelor mai puțin norocoși. A fost cunoscut ca un "Bob Hope local", deoarece le oferea bilete la evenimentele sportive multor grupuri de persoane care altfel nu și le-ar fi permis din punct de vedere financiar. A-i ajuta pe alții are legătură directă cu valorile etico-morale ale tradiției sale religioase. Chiar dacă nu era genul excesiv de zelos, el spunea că datorează "acest respect strămoșilor mei care au trecut prin chinurile iadului, mult mai mult decât voi îndura eu vreodată". Aceste afirmații pot fi comparate cu ceea ce Barbara Myerhoff (1978) a aflat de la unul dintre subiecții săi: "Toate acestea nu sunt doar pentru noi, ci pentru generațiile viitoare" (p. 39). Erikson (1964) explică astfel această dorință de continuitate: "Ego-ul unui individ poate fi puternic numai prin garanția reciprocă a puterii oferită și primită de toți cei ale căror vieți se intersectează" (p. 157).

* Bob Hope (1903-2003), actor de comedie american, s-a remarcat prin reprezentațiile susținute în afara țării pentru soldații americani (n.l.).

Există trei aspecte importante de luat în considerare în analiza subiectivă a poveștii vieții. În primul rând, noi nu judecăm, ci facem conexiuni. Mai degrabă decât a asuma o poziție "dincolo de sau împotriva" persoanei care-și spune povestea ori a-l analiza, a-l limita, a-l clasifica în vreun fel pe narator, căutăm să descoperim relevanța poveștii înseși.

Ne putem întreba: "Ce semnificație aduce în viața mea această poveste?", "Ce adaugă aceasta altor vieți?", "Există o temă centrală sau un pattern al poveștii vieții?". Facem aceste conexiuni în primul rând prin referire la propriile structuri de referință interne și ulterior, dacă e posibil, bazându-ne pe structurile de referință externe (teoretice), când acestea sunt relevante. Poveștile vieții ne oferă o modalitate unică de a înțelege dezvoltarea de-a lungul vieții. A vedea viața ca întreg este una dintre principalele moduri de a sublinia semnificația sa. În realizarea interviului, ca și în încercarea de a înțelege ce am obținut după aceea, trebuie să ne întrebăm *pe noi înșine*: "Pot eu să asist această persoană în descoperirea semnificațiilor generale ale vieții sale?", "Pot eu să ajut această persoană să accedă la ceea ce-i influențează sau îi ghidează viața?", "Pot eu să ajut această persoană să-și exprime adevărurile personale?". Este nevoie de o sensibilitate și o compasiune reale pentru ca povestitorului să i se pară firesc să-și sondeze profunzimea sufletului pentru a descoperi propriile semnificații și a-și face o idee despre ceea ce a dat sens vieții sale și a făcut-o să evolueze într-un anumit fel.

În al doilea rând, o poveste a vieții este un text. Ca document personal, e un text asemenea oricărui document sau oricărei narațiuni din alt domeniu. Este un text de sine stătător deoarece, ca și un roman sau o poezie, va evoca imediat anumite reacții individuale bazate pe experiența pe care o descrie sau pe perspectiva cititorului. Ar fi o idee bună să tratăm povestea vieții ca pe oricare altă poveste. S-ar putea ca semnificația ei să reiasă doar aparent din citirea sau ascultarea sa. S-ar putea ca aceasta să aibă sens pentru noi doar dintr-o anumită perspectivă și pe baza sentimentelor pe care ni le evocă, a amintirilor pe care ni le reactualizează sau a semnificației sale inerente pentru noi.

În mod asemănător, o poveste a vieții individuală ne-ar putea ajuta să înțelegem procesele sociale generale sau de dezvoltare. O anumită poveste a vieții este cea mai bună ilustrare pentru studierea relației dintre o acțiune particulară (din cadrul *acestei* povești a vieții) și lumea cu care naratorul interacționează și pe care o împarte cu alții. O poveste a vieții ne poate expune modurile în care cultura a format și influențat acea viață, oferindu-ne o imagine nu numai despre individul respectiv, ci și despre alții (Chase, 1995). Elementul de legătură dintre individul care-și spune povestea și alte grupuri sociale, în termenii unei posibile generalizări, este cercetătorul. Pe măsură ce ascultăm o poveste a vieții, dacă vreun fragment al acesteia ne conectează profund cu o parte a experienței noastre, vom ști că nu este o experiență unică, ci, cel mai probabil, genul de experiență pe care și alții o împărtășesc.

În al treilea rând, fiecare are de învățat câte ceva de la celălalt. Asemenea unui roman sau unui poem, o narațiune ne spune ceva despre viață - și despre viața noastră în particular. Adesea învățăm ceva din poveștile pe care le auzim sau le citim. Ele ne învață ceva despre viață, ne validează propriile experiențe ori subliniază diferențele față de experiența noastră. Persoana ce-și povestește viața este profesorul, iar cea care ascultă e elevul.

A aborda povestea vieții cuiva este ca și cum ai avea un mentor Te-ai putea întreba: "Ce am de învățat din această experiență?", "Ce înseamnă *această* poveste a vieții pentru mine din perspectiva propriei mele experiențe?", "Ce anume din viața mea regăsesc în această poveste?", "Ce anume pot învăța pentru a-mi spune propria poveste mai eficient?". Reacția noastră față de povestea altei vieți depinde foarte mult de modul cum ne percepem propria viață, iar măsura în care avem de învățat din ea depinde de cât de deschiși suntem. Scopul, precum și tendința generală constau în descoperirea semnificațiilor în povestea altor vieți prin intermediul semnificațiilor pe care le purtăm în noi înșine.

În plus, dacă îl cunoaștem pe narator, una dintre cele mai importante maniere de interpretare subiectivă a poveștii vieții este să ne întrebăm: "Se potrivește povestea spusă cu ceea ce observ sau știu despre această persoană?". O poveste pe care o auzim poate să fie perfect coerentă ori să aibă o consecvență internă puternică. Dar este această poveste cea mai bună caracterizare a ceea ce se știe despre narator? O poveste coerentă și consecventă ar putea să nu fie adevărată dacă persoana care o spune nu a trăit-o, dacă li se spune

celorlalți ceva despre ei înșiși, și nu despre narator (Kenyon, 1995).

În această din urmă situație, întrebarea devine: și-a ales persoana povestea cu bună-credință pentru a se regăsi în ea și pentru a reprezenta ceea ce vrea să devină? Problema autenticității povestirii poate fi una complicată. Oamenii sunt într-un proces permanent de schimbare, dezvoltare și evoluție și se văd pe ei înșiși într-o manieră diferită. Viețile sunt construite permanent; povestirile pe care le compunem despre aceste vieți sunt, de cele mai multe ori, rescrise, remodelate și reformulate. Tocmai de aceea trebuie să existe o anumită deschidere, flexibilitate și o abordare a interpretării poveștilor vieții de tipul " analizează o singură viață într-un anumit moment".

Comentariul

Uneori, combinația dintre teoretic și subiectiv poate fi gândită în termenii unui comentariu. O interpretare potrivită ar putea consta în comentarea a ceea ce există deja în poveste, în crearea unui context preliminar, ca introducere la povestea vieții. Un comentariu al poveștii vieții, prin care cercetătorul oferă o introducere sau o notă explicativă la ceea ce s-a spus, poate servi pentru a atrage mai mult atenția asupra textului.

Un comentariu va furniza informații sau o perspectivă care nu sunt evidente din povestea vieții, dar care pot servi pentru a accentua temele ori aspectele importante ale povestirii. Un comentariu oferă un punct de vedere diferit, care poate formula lucrurile într-o altă manieră decât persoana care-și spune povestea. Ca și în cazul comentatorilor ce relatează sau analizează știrile TV, comentariul unei povești a vieții ne poate oferi o perspectivă obiectivă valoroasă asupra a ceea ce se întâmplă în povești sau a modului în care este relatată.

Comentariile poveștii vieții ne pot oferi informații importante care lipsesc, despre contextul istoric, social și cultural, sau o perspectivă asupra a ceea ce povestea descrie, dar nu spune explicit. Comentariile se pot referi, de asemenea, la experiența cercetătorului în realizarea interviurilor, modul cum a decurs întâlnirea cu povestitorul sau circumstanțele în care a avut loc aceasta, lucrurile interesante care s-au întâmplat ori experiența realizării interviului, în ansamblu. Un comentariu poate fie să ne ofere un context pentru ceea ce s-a întâmplat, fie să cosmetizeze acest context, fie să furnizeze o narațiune, dintr-o perspectivă diferită, privind ceea ce se întâmplă în anumite momente esențiale, fie o privire de ansamblu asupra poveștii ca întreg.

Un exemplu de comentariu succint asupra contextului și care servește ca introducere la o poveste a vieții este cel ce precedă povestea relatată în anexa C. Prin acesta se schițează parțial contextul, se oferă o perspectivă personală succintă asupra experienței derulării interviului și se spune câte ceva despre calitățile personale ale povestitorului. Alte comentarii ar putea oferi o trecere în revistă *in extenso* a evenimentelor istorice și a factorilor culturali care sunt incluși ori s-au desfășurat în paralel cu întâmplările relatate în povestea vieții. Acest tip de comentariu va umple golurile povestirii și va oferi un fir călăuzi tor care ar putea ajuta la crearea unei legături mai strânse între elementele poveștii atunci când perspectiva cercetătorului completează cuvintele naratorului. De fapt, un comentariu poate să identifice și să punteze motivele-cheie și chiar temele centrale ale poveștii într-o manieră în care naratorul nu o poate face, cu propriile cuvinte. Oferind astfel de comentarii, intervievatorul-cercetător devine un aliat al naratorului, ajutându-l pe cititor să obțină cât mai multe informații din poveste.

Unde ne conduce povestea ?

Uneori, o relatare sau o istorie personală poate fi atât de neobișnuită, interesantă, coroborativă și puternică, încât ne aduce la un nou nivel al înțelegerii, pe care nu ni l-am fi imaginat. O povestire personală este asemenea unei cărări sau călătorii care ne conduce într-un loc complet nou. Sau ar putea confirma atât de convingător ceva ce știm deja, încât să ne conducă la o concluzie nouă asupra unui lucru de care nu eram siguri anterior.

Când o poveste a vieții are acest efect, ne conduce dincolo de semnificația sa intrinsecă, spre un sens mai larg, aplicabil unora sau tuturor relatărilor. Acesta este, de fapt, unul dintre beneficiile oricărei cercetări: permite noi modalități de a analiza datele care ne-ar putea oferi posibilitatea de a vedea dincolo de narațiune pentru a dezvolta idei originale despre povestea sau viața respectivă. O poveste a vieții ori mai multe ne pot

conduce spre generalizare sau chiar spre construirea unei teorii a modului cum își percep oamenii propria viață, ce e important pentru aceștia sau ce ne poate spune o poveste a vieții (Coffey, Atkinson, 1996). Acesta nu trebuie să fie un factor descurajant. O teorie poate fi o simplă idee despre modul cum ar putea fi relatate alte idei (Dey, 1993). Dacă o anumită poveste ne oferă o idee despre felul cum sunt legate între ele lucrurile din viața noastră, cum seamănă experiența noastră cu a altora și cum ar putea oamenii să înțeleagă mai bine de ce fragmentele unei vieți sunt legate prin relatarea unei povestiri despre ele, atunci am putea face un prim pas spre generalizare, plecând de la o singură poveste.

Există numeroase idei și tradiții de interpretare care să ne ajute să documentăm teoretizările pe marginea poveștilor vieții. Ideile care ne vin atunci când interpretăm principalele puncte de cotitură sau momentele de criză din viața oamenilor pot fi de maxim interes, în acest sens (Denzin, 1989). Există numeroase posibilități de a formula ideea pe marginea vieților analizate și a povestirilor despre ele. Datele (și poveștile vieții) există pentru a avea ce să analizăm și despre ce să discutăm, întrucât, înainte de toate, suntem ființe umane care interpretează experiența altor oameni. Punctele noastre de vedere ar putea fi la fel de valabile ca și cele ale oricărei alte persoane. *Este* important să nu uităm că nici o interpretare a unei vieți nu e cea "corectă". Atât din punct de vedere teoretic, cât și subiectiv, există numeroase realități, dar noi avem nevoie de o interacțiune creativă și disciplinată cu datele poveștii pentru a dezvolta cele mai bune idei despre experiența umană și sensul acesteia (Coffey, Atkinson, 1996). Trebuie să analizăm în mod liber, dintr-o perspectivă subiectivă proprie, ce ar putea însemna o poveste a vieții și vom lua în considerare atât posibilele implicații teoretice, cât și ceea ce înțelege naratorul.

Unul dintre puținele aspecte în legătură cu care toată lumea e de acord în ceea ce privește analiza narativă este că interpretarea poveștilor vieții e foarte individualizată și subiectivă. Aceasta fiind situația, am face bine să ne focalizăm interpretarea pe ceea ce știe, simte și crede povestitorul. În același timp, esența relatării și efortul de a o înțelege solicită, într-o anumită măsură, și o perspectivă subiectivă a celui care interpretează povestirea. Semnificația, fie pentru povestitor, fie pentru interpret, este, în foarte mare măsură, o parte a procesului de înțelegere a vieții.

În mediul academic, s-a intrat în epoca poveștilor (Josselson, 1995). Acestea ne oferă o formă de cunoaștere care prezintă interes în aceeași măsură pentru istorie, literatură, psihologie, sociologie, pentru științe în general. Poveștile ne oferă experiențe trăite în cea mai pură formă și contextul real în care trebuie văzut un lucru pentru a fi înțeles cel mai bine. Semnificația nu este neapărat evidentă din însăși experiența noastră, dar poate deveni astfel dacă vom povesti câte ceva despre ea. Povestea furnizează elementele - motive, spațiu de acțiune, legături și trăiri - care construiesc înțelegerea și sensul. Este o formă esențială de cunoaștere, un sistem de creare a sensului, care ne ajută să învățăm ce este unic în anumite povești, universal în altele și cum cele două aspecte sunt părți ale unui proces dinamic, interactiv.

5. Concluzii

Povestirile vieții și istoriile personale sunt folosite, din ce în ce mai mult, într-o gamă largă de situații și discipline științifice. Indiferent dacă sunt folosite în scopul cercetării anumitor probleme sau pentru a afla mai multe despre perspectiva unei persoane asupra vieții oamenilor și a societății în general, povestirile vieții reprezintă un mijloc excelent de a înțelege cum își percep oamenii propriile experiențe, propria viață și interacțiunile cu cei din jur.

Se pare că există cel puțin trei aspecte esențiale care susțin considerațiile ulterioare serioase asupra studiului vieților și a povestirilor vieții, în particular. Acestea sunt vocea, complexitatea și etica.

Dacă îi cereți cuiva să-și spună povestea vieții, veți obține o înregistrare a vocii reale sau a uneia pe care naratorul crede că o căutați? Din nou, tipul și calitatea relației cu povestitorul ar putea influența ceea ce veți obține. O relație în care puterea face parte din ecuație poate sau nu să afecteze vocea povestitorului. Dacă factorul **putere** pune pe cineva într-o poziție vulnerabilă, aceasta ar putea afecta nu numai vocea care spune povestea, ci și impactul acestei acțiuni asupra naratorului. Dacă povestitorii încă nu și-au găsit "vocea", atunci ar putea manifesta tendința de a-și prezenta ideile într-o manieră în care consideră că ascultătorul sau cercetătorul și-ar dori să le audă. S-ar putea ca aceștia să fie incapabili să-și spună povestea dacă nu găsesc o

formă confortabilă de a face acest lucru. Însă, dacă povestitorul a descoperit forma cea mai potrivită, știe acest lucru și este obișnuit să-și expună ideile în acest fel, e greu să ne imaginăm că anumite circumstanțe i-ar putea influența în vreun fel modul obișnuit de prezentare a ceea ce știe că este povestea sa.

Mai mult decât atât, e adevărat că întrebările pe care le alegeți influențează forma povestirii relatate? Ar spune naratorul aceeași poveste dacă altcineva i-ar pune aceeași întrebare? Ar fi povestea asemănătoare dacă altcineva ar pune niște întrebări mai mult sau mai puțin diferite? Dacă obții o poveste diferită, înseamnă aceasta că povestirea nu e cunoscută până în clipa în care este relatată sau că nu i se dă o formă finală până când nu i se cere naratorului să o spună? Tind să cred că răspunsurile la aceste întrebări sunt mai apropiate de "depinde" decât de "da" sau "nu". Oamenilor li se întâmplă anumite lucruri, iar ei știu, mai mult sau mai puțin, ce reprezintă acestea. Dacă lucrurile ar sta astfel, probabil că oamenii ar relata aceste aspecte într-un mod plăcut și foarte asemănător, deoarece ei își cunosc îndeajuns de bine posibilitățile, indiferent de persoanele ce le-au cerut să povestească sau de modul particular în care le-au fost adresate întrebările. În ceea ce îl privește pe povestitor, acesta poate foarte bine să vorbească sau nu despre trecutul său, el fiind cel care îl cunoaște cel mai bine. În ambele cazuri, acesta va fi consecvent cu sine însuși. Referitor la cercetătorul-ascultător, indiferent de întrebările adresate, acesta caută în permanență să descopere istoria *naratorului*.

Ajungem astfel la următorul aspect important ce trebuie luat în considerare: complexitatea a fiecărei povești a vieții. O formă de interpretare a poveștilor vieții este să încercăm să înțelegem modul în care oamenii organizează, sintetizează și prezintă evenimentele, circumstanțele și percepția vieții lor. Se percep pe ei înșiși clar sau vag? Poveștile lor ne spun cine cred ei că sunt? Ne spun cuvintele, tonul, starea de spirit și stilul ceva despre povestitori? Poveștile exprimă clar sensul pe care li-l dau naratorii? Reușesc oare poveștile lor să ne spună nu numai ce s-a petrecut?

Aceste întrebări ne sugerează complexitatea întreită a fiecărei povești a vieții. Mai întâi avem conținutul poveștii, care răspunde la întrebările "Cine sunt eu?" și "Ce s-a întâmplat pentru ca eu să devin cine sunt?". Al doilea aspect este construcția poveștii, ce răspunde întrebărilor "Ce fel de om sunt eu?" și "În ce manieră este spusă povestea?". Al treilea aspect e semnificația poveștii, ce răspunde întrebărilor "Pentru ce trăiesc?" și "Ce înseamnă aceste lucruri pentru mine?" (de Vries, Lehman, 1995). Fiecare poveste a vieții este complexă în felul ei, abordând într-un mod diferit fiecare dintre aceste întrebări importante, spunându-ne câte ceva despre complexitatea fiecărei vieți și despre structurile, percepțiile și procesele care contribuie la înțelegerea vieților de-a lungul timpului.

În cele din urmă, o altă întrebare importantă este: deoarece le cerem oamenilor să ne spună poveștile lor reale, încercând să-i asistăm ori să colaborăm cu ei în acest demers pentru a le prezenta unui public mai larg, ce este prudent să facem, din punct de vedere etic, pentru ca povestea vieții să fie reciproc avantajoasă pentru ei și pentru scopul cercetării noastre? Cum putem fi siguri că există o corespondență între intențiile inițiale și rezultatul final și că acest lucru e clar pe tot parcursul demersului nostru? Acestea sunt întrebări la care nu este ușor să răspundem dacă le vom cere oamenilor să ne relateze poveștile lor și apoi vom scrie despre ei fără a folosi propriile lor cuvinte (Josselson, 1996).

În orice caz, maniera de realizare a interviului de tip povestea vieții propusă aici ar trebui să evite multe dileme uzuale legate de cercetare și publicare, dacă sunt luate în considerare anumite valori fundamentale. Dacă vă propuneți să-i ajutați pe oameni să-și spună povestea cu propriile cuvinte și scopul vă este foarte clar, la fel va fi și rezultatul obținut. Dacă intenția inițială va fi aceea de a obține poveștile spuse cu propriile lor cuvinte, acesta va fi și rezultatul.

Poveștile vieții, spuse în mod serios și conștient, cu vocea povestitorului, sunt eterne; locurile și circumstanțele se modifică, dar motivele și semnificațiile pe care le conțin rămân constante de-a lungul timpului. Povestirile vieții sunt instructive deoarece clarifică legăturile dintre trecutul și viitorul nostru sau al altcuiva. Ele regenerează, ilustrând modul cum lucrurile ar putea fi diferite față de cum au fost cândva. Ele surprind înțelepciunea vieților trăite și ne arată tendințele dezvoltării umane și posibilele căi de urmat. Poate cel mai important lucru este că ne conduc spre spiritul uman, sentimentele noastre cele mai profunde, valorile după care ne ghidăm și semnificațiile perene ale vieții.

Mulți dintre naratorii cu care am colaborat mi-au spus cât de mișcătoare este experiența de a-ți relata povestea sau a o asculta pe a altcuiva. Împărtășim darul poveștii noastre pentru confirmarea și claritatea pe

care ni le oferă și, mai ales, pentru legăturile umane durabile ce sunt create prin dăruirea unui lucru. Povestirile vieții și studiul narativa vieții au un viitor luminos. Fiecare poveste pe care o citim sau o ascultăm ne arată că nici un om nu trece singur prin viață. Indivizii sunt în foarte mare măsură interdependenți și, cu cât își împărtășesc mai mult povestirile, cu atât devin mai apropiați de ceilalți oameni.

Anexa A

Model de formular de consimțământ

Ca recompensă pentru munca desfășurată de Center for the Study of Lives, de la University of Southern Maine, pentru a înregistra și a pune la dispoziția publicului povești ale vieții unor persoane aparținând tuturor categoriilor de vârstă și pentru a promova o mai bună înțelegere a dezvoltării umane de-a lungul vieții, aș dori să îi încredințez, pentru uzul propriu, articolele care apar sub numărul de acces de mai jos.

Această casetă (sau casete) și transcrierile aferente sunt rezultatul unuia sau al mai multor interviuri voluntare, înregistrate de mine. Trebuie să menționez faptul că aceasta este transcrierea cuvintelor mele vorbite, nu scrise, și caseta, nu transcrierea, reprezintă documentul principal.

Se înțelege că Center for the Study of Lives le va permite cercetătorilor, cu aprobarea directorului, să asculte casetele, să citească transcrierile și să le folosească pentru studiile lor sau în scopuri educaționale. Se înțelege, de asemenea, că nici un fragment din materialul reprezentat de casete sau transcrieri nu poate fi folosit pentru publicare (tipărită ori în format electronic) decât cu permisiunea scrisă a Directorului Centrului.

Semnătura:

Data:

Înțeleg și sunt de acord cu :

Cercetător:

Director:

Număr de acces:

[Acest formular poate fi adaptat, cu ușurință, pentru aplicațiile personale sau instituționale specifice.]

Anexa B Pagina de gardă

Nume: (Respondent)	Număr de acces transcriere:	Sex:
Cercetător:	Casetă audio nr. :	Casetă video nr. :
Data de naștere a respondentului :	Vârsta la care s-a realizat interviul:	Locul nașterii:
Reședința actuală:	Etnie:	Religie:
Evenimente și experiențe menționate în povestea vieții:		
Copilărie: - primele amintiri - experiențe traumatizante	Tinerețe: - pubertate - mentor	Maturitate: - căsătorie

- relații sociale	- relații sociale	- relații sociale
Tradiții culturale :		Studii:
- ceremonii		- liceu
- ritualuri		- facultate
- sărbători		- studii
		- școală profesională
		- școală comunitară
		- facultatea tehnică
		- altele

Muncă/ Ocupației Carieră:	Realizări și activități comuni tare :
Etape de trecere și schimbări ale vieții:	Gestionarea pierderilor:
- mutat	- moarte
- slujbă	- divorț
- părăsirea casei părintești	- boală
	- accidente
Teme majore ale vieții/Direcții importante (motive care au ghidat viața) :	
Alte informații importante:	

Anexa C

Exemplu de poveste a vieții

Aceasta este o poveste a vieții realizată în 1984 cu Dave (Zink) Zinkoff, care era, în acel moment, crainic sportiv pentru Philadelphia 76. L-am întâlnit în două ocazii în biroul său din centrul orașului. Era aproape de pensionare, oarecum gânditor și își amintea multe povești plăcute din viața sa. Era o plăcere să-l asculti.

El a acoperit punctele principale din toate etapele vieții sale, dar nu a simțit nevoia de a oferi amănunte. Alte povești ale vieții s-ar putea să fie mai extinse și chiar să contină referințe la problematice mai variate. Toate ar trebui să poată fi ușor de citit, cursive și, dacă este posibil, să includă conversații sau dialoguri.

Această poveste debutează cu o scurtă prezentare a situației sale curente, se întoarce spre trecut și apoi revine în prezent; alte persoane pot să înceapă cu trecutul și să evolueze spre prezent ori să folosească orice altă ordine ce ușurează povestirea.

Am fost onorat să fiu beneficiarul poveștii sale atunci, dar și mai târziu, când am aflat că a murit, în 1990, când am pierdut astfel o persoană de o mare onestitate și generozitate.

David Zinkoff: oferă un pic mai mult

Munca mea, pe care o fac de când, din '35? - de 50 de ani, mi-a oferit cele mai mari satisfacții. Să faci ceea ce îți place, timp de 50 de ani. Nu există prea multe persoane în această lume care pot face o astfel de afirmație.

Am fost întrebat: "Nu te plictisești niciodată de microfon?". Niciodată! Deoarece pentru mine nu există momente de plictiseală. Sunt chiar pe scenă, în direct, cu oameni care se deplasează cu mare viteză și, chiar dacă nu mă mișc și eu cu ei, eu sunt acolo. Să faci ceea ce iubești din toată inima, asta-i ideea.

Lucram de cinci ani și am întâlnit numeroase exemple de bărbați - și femei - care făceau ceea ce li se spunea să facă. Erau atât de mulți căroră nu le plăcea ce fac. Nu există prea multe persoane în această lume care să își facă meseria cu plăcere. A fost norocul meu să fac ce-mi place, an de an.

Tatăl meu, fie-i țărâna ușoară, întotdeauna m-a învățat:

"Ofere un pic mai mult". Lecția lui m-a însoțit mereu. Nu știu dacă știi acest lucru, dar, prin 1950, eram un fel de Bob Hope local. Le-am oferit multora spectacole în Valley Forge timp de 20 de ani, până s-a închis. Acum le țin la Coatesville, spitalele pentru veterani de război. Iau cu mine boxeri, câțiva cântăreți, câțiva dansatori și câțiva gimnaști. Nimeni nu mă refuză niciodată, ceea ce este mulțumitor. Le place să facă acest lucru.

Tata a respectat întotdeauna sărbătorile, lucru pe care mi l-a transmis și mie. Respect ziua sfântă ori de câte ori pot. Vineri seara ori sâmbăta dimineața, merg la una dintre sinagogile de la intersecția străzilor 18 și Spruce sau la centrul evreiesc, de la intersecția străzilor Broad și Pine. Nu mă grăbi, că mă încurci. Simt în inima mea că datorez acest respect strămoșilor care au suferit cu mult mai mult decât voi suferi eu vreodată. Evreii, cred, au vreo genă pe care nimeni nu o mai are.

Părem, să trecem peste nenorociri și greutăți zâmbind și cu o anumită doză de umor. Ai văzut *Scripcarul de pe acoperiș*, nu-i așa? Ei bine, în esență cam asta e. Evreii sunt învinși de cazaci și de ruși și ei se întorc zâmbind. De aceea, cred că trebuie să avem vreo genă diferită, ceva în sânge. Sunt sigur de asta.

Aveam 1 an când am părăsit Kievul. Așa că nu am cunoscut direct ceea ce vă spun, știu lucrurile astea din povestirile pe care le-am auzit de la mama și de la tata.

Poveștile încep cu motivul plecării lor, persecuția religioasă. Exact ca în *Scripcarul de pe acoperiș*. Pe vremea țarului, toți evreii ar fi trebuit să treacă printr-un pogrom sau mai degrabă un masacru.

Și mă gândesc că într-o zi tatăl meu trebuie să fi decis:

"Am suportat destul. Voi pleca de aici".

El era contabil și avea, după standardele Rusiei, o slujbă destul de bună. Când am venit în Philly, el avea puși deoparte destui bani și a cumpărat o mică băcănie pe Strada, 7.

O dată pe săptămână trebuia să ne aprovizionăm de la Frankford Grocery. Nu am uitat niciodată, trebuie să fi avut vreo 7-8 ani, și sarcina mea era ca, atunci când sosea marfa, să verific dacă sunt două baxuri de supă de roșii Campbell, un bax de fasole prăjită, două cutii de *gingerale*' și altele, astfel că-i puteam spune tatei că totul era în ordine.

Mai întâi trebuia să cobor la parter, să scot lanțurile de la ușa pivniței și să dau jos o scândură mare. Șoferul era întotdeauna suficient de drăguț încât să descarce numai câte o ladă pe rând, iar eu puteam să le iau și să le așez frumos unele peste altele.

Ei bine, presupun că, având 7 sau 8 ani și fiind atât de doritor să-i fiu pe plac tatălui meu, poate că nu ar fi trebuit să ridic Iăzile mai grele. După ce a plecat șoferul, am mers sus și mă simțeam rău.

Tata m-a întrebat: "Ce s-a întâmplat?".

I-am răspuns: "Nu știu, tată, ceva nu-i bine".

"Ce este?"

I-am zis: "Stomacul meu, partea de jos a stomacului".

"Dă-ți jos pantalonii repede! "

Când mi i-am dat jos, am văzut că aveam o umflătură în partea dreaptă. Făcusem, cum se cheamă, hernie? Așa i se spune? M-a luat pe sus, m-a băgat într-o mașină, probabil a unui prieten, și m-a repezit la spital, la intersecția dintre Strada 20 și Girard. Eram speriat rău.

Doctorul i-a spus tatei: "Trebuie să-I operăm imediat". Încă mai am o cicatrice de aici până aici. O cicatrice de aproximativ zece inci are șase, șapte sau opt, poate chiar zece copci. În acea perioadă nu aveau așa o tehnică și o îndemânare. Dar totul s-a terminat cu bine.

Apoi tata a mai economisit niște bani și a cumpărat un magazin mai mare în vestul Philadelphiei, într-un cartier mai drăguț. El și mama au fost foarte pricepuți la făcut afaceri cu alimente. Ea făcea salată de cartofi, salată de varză, iar tata punea murături în butoaie. Vindea heringi vrac. Erau oameni de afaceri, care încercau să vândă tot ce voiau oamenii.

Aveam vecini irlandezi, germani și italieni. Îmi amintesc că unii irlandezi îi spuneau tatei: "Ia să vedem, aveți marfă nemțească, de exemplu cârnați afumați, dar cremă irlandeză aveți?".

Și tatal meu căuta oameni care importau aceste mărfuri.

Într-o zi a găsit și cremă irlandeză. Acum mă și amuz, doar pentru a mulțumi câteva persoane.

Anii '20 și începutul anilor '30 au fost foarte duri. Erau dificultăți economice și tata avea sub tețghea ceea ce el numea "Caietul". Niciodată nu am avut o casă de marcat, din aceea la care apeși pe buton și se deschide sertarul. Întrucât era un cartier cu oameni care munceau din greu, știa că situația economică nu era prea bună.

Îmi amintesc un incident, cred că era într-o luni, seara de pinade a tatălui meu, când juca cărți cu câțiva vecini blănarul, proprietarul magazinului de feronerie și farmacistul. Era rândul meu să stau la magazin până la 10 sau 11, când închideam. În această zi, ușa din plasă contra insectelor s-a deschis și a intrat o fetiță de vreo 7-8 ani, cu un bilețel. L-am citit, am tăiat un sfert de livră de pâine, un sfert de galon de lapte, o sticlă de *ginger ale*, le-am pus într-o plasă, am făcut calculul, am notat suma sub numele ei în "Caiet" și i-am dat punga.

Apoi am mers în spatele magazinului, unde mai învățam și mai citeam. După vreo 30 de secunde, am ridicat privirea și am văzut că fetița era tot acolo, cu punga în mână. Am crezut că poate am greșit eu ceva.

"Dragă, am pus tot ce era pe biletul mamei. Este în sacoșă. "

S-a uitat la mine și a spus: "Dar domnul Zinkoff mă trece strada", ceea ce am crezut că-i foarte drăguț. Strada Girard era destul de circulată. Așa că, vezi, nu îmi terminasem treaba. A trebuit să o ajut să treacă strada.

Aveam zeci de clienți care cumpărau pe credit. Dar nu cred că cineva - sau poate mă înșel, ar putea fi una sau două persoane -, dar nu cred că cineva l-a înșelat vreodată pe tata.

Am mers la Liceul Central și interesant e că acesta nu este în zona Străzii 52 sau Girard. Dar tata a aflat de prin vecini că Central era cel mai bun liceu din oraș.

Nu era nici o fată în școală, ceea ce cred că i-a plăcut tatei. Îi era teamă că aș putea să fug după vreo fustiță. Astfel, am mers la Liceul Central.

Dimineața, înainte de plecare, tata îmi dădea două bilete.

În acea perioadă două bilete costau 15 cenți. Cu unul trebuia să merg la școală, cu celălalt să mă întorc. Ca să nu-mi fie foame la prânz, îmi dădea o punguță de hârtie maronie care conținea o plăcintă Tasty, un sendviș și poate chiar un sfert de litru de lapte.

Îmi amintesc de un profesor care se numea Bill Disharoon.

El m-a făcut să mă îndrăgostesc de toate operele lui Shakespeare, Byron, Keats și alții. Unii dintre indivizii din clasă considerau că poezia este pentru, știu și eu, pentru oamenii slabi.

"Să nu credeți asta", spune el, 'unii dintre cei mai remarcabili oameni din lume au fost poeți' El a reușit să creeze o adevărată școală acolo. Într-o zi am primit un telefon de la Bill Disharoon, profesorul. Era la 12 ani după ce absolvisem.

"Ai dori să faci școlii noastre o mare onoare și să adresezi câteva cuvinte unui public? "

Acest lucru m-a dat gata. Am mers și le-am spus câteva mici minciuni pe ici, pe colo. Băieții m-au ascultat și părea să le placă. De fapt, presupun că oricine din lumea sportului are o atracție specială pentru

ei. Cam prin acea perioadă începusem să am o reputație, așa-zisă reputație, de fapt.

Dar, spre sfârșitul liceului, tata mi-a spus: "Ei bine, acum cam este timpul să începi să te gândești la o facultate".

"OK." Și astfel am început să mă gândesc la facultate.

Singura facultate a cărei taxă ne-o permiteam era Temple. Cred că la vremea respectivă taxa de școlarizare era de 100 de dolari pe an.

Tata și-a pus mari speranțe în mine. Eram singurul lui fiu. Voia ca eu să devin, în ordinea următoare: medic, reformator moral, om al legii sau contabil autorizat, astfel încât măcar să-i țin contabilitatea pe gratis.

Dar la școală au început să se întâmple lucruri interesante. Întotdeauna mi-am dorit să devin atlet, dar, după ce m-am uitat bine la mine, am știut că nu am prea multe șanse. Dar am iubit atletii și atletismul. Iubesc competițiile. Iubesc culorile. Iubesc încurajările. Iubesc strigătele.

Astfel, la Temple, dacă era un meci de baschet cu cel mult 22 de spectatori, eu eram la mijlocul terenului, prezentând echipele. Iar dacă echipa mergea undeva, eu eram în spatele autobuzului. Dacă echipa cu care jucam nu avea un prezentator, Doamne, apăream imediat! Strigând fără întrerupere.

Am reluat cursurile de comerț și, în acest timp, tata îmi spune: "Ei bine, ce se întâmplă? "

Și chiar ezitam să-i spun cât de mult iubeam microfonul și sportul, deoarece nu era încă momentul potrivit. Sporturile nu reprezentau absolut nimic pentru tata.

"Ce afacere e asta cu sportul? "

Și îi spuneam.

"Tu ce faci? "

I-am spus: "Eu sunt cel care prezintă".

"Și cine are nevoie de cineva care să țipe? Tu țipi. Noi nu avem nevoie de așa ceva în familie. Eu vreau pe cineva care să-și câștige pâinea. Nu-mi place asta."

În orice caz, prima mare ocazie pentru mine a apărut în 1935, când am însoțit echipa în autobuzul Greyhound, într-o excursie la New Orleans, când am jucat cu Thlane în primul meci din campionatul echipelor studențești.

S-a întâmplat exact cum îți spun. Cu o oră înainte de meci, Bob Geasy, reprezentantul **PR**, vine alergând spre mine împreună cu doctorul Earl Yeomans, organizatorul; erau negri de supărare.

"Ce este?"

"Zink, ai comentat vreodată meciuri de fotbal?"

"Da."

"Poți să comentezi acest meci? "

Am spus: "Desigur". Eram prea uimit ca să fiu speriat. Tulane credea că Temple au un comentator, iar Temple credea că Tulane au unul. Când faci ceva pentru prima dată, se scapă din vedere multe lucruri, iar asta a fost unul dintre ele.

Am comentat meciul.

Apoi, a fost o petrecere, întotdeauna există un banchet și li se oferă o minge de aur câștigătorilor. Huey Long era maestrul de ceremonii. El era senator sau guvernator, ceva de genul ăsta, în Louisiana. Foarte înfipt acest politician!

Dar, spre sfârșitul petrecerii, a fost auzit spunând: "A fost un blestemat de yankeu la microfon toată după-amiaza".

Știi cum vorbesc ei, fără nici o intenție de a jigni pe cineva.

"Blestematul de yankeu a fost la microfon toată după-amiaza; Era destul de ager la minte. Într-un fel ne-a făcut să râdem și ne-a gădilat simțul umorului. Mai ales în prima repriză, când Temple conducea cu 14 la 0. Dar cu toții știm că tot ce făceam era să le arătăm ospitalitatea celor din sud. Scorul final a fost 20 la 14, în favoarea puternicei echipe Tulane. Dar el este un personaj aparte. Avem ceva pentru tine. Vino înapoi. Ei îl numesc «Zink» sau «Duhoare» sau ceva de genul ăsta, un nume ridicol."

M-am dus și el mi-a dat mingea de aur - de aur! - pe care o câștigaseră cei din echipa Tulane. Și mi-a dat trei saci de 100 de livre cu zahăr Gireaux, o pereche de mocasini, o pălărie de paie și o jachetă făcută de indieni. M-a încărcat cu o mulțime de daruri.

A doua zi, cronicile mi-au fost foarte favorabile. "Cine-i această voce? Este special. E așa. Este pe

dincolo." Aceasta a fost prima mea apariție la nivel național.

Un lucru interesant: când s-a terminat meciul, am început să transpir. M-am trezit când am văzut acea mulțime. "Ce am făcut? " Ți s-a întâmplat vreodată? "Am făcut eu acest lucru? Chiar am fost eu acolo? "

Am fost destul de isteț - înveți în acest domeniu - să am în stânga și în dreapta mea persoane care să mă ajute un pic dacă nu observ ceva din joc. Dacă te poți înconjura cu astfel de persoane care nu știu doar scorul, ci au și ochi extraordinari de buni, atunci vei părea un geniu.

În 1935, puțin după acest meci care a ținut capul de afiș, Eddie Gottlieb, care era antrenor și, în acea perioadă, cred că era și coproprietar al echipei SPAH - Asociația Evreilor din Philadelphia de Sud -, a dat de veste că este în căutarea unei voci.

Unul dintre jucătorii săi, Howard "Red" Rosan, jucase la Temple în sezoanele '28-'29, iar atunci juca pentru Eddie Gottlieb la SPAH, i-a spus lui Eddie, îmi închipui: "Ei, am avut un astfel de personaj la Temple care are două picioare stângi. Nu e un jucător, dar are o voce peste medie. El ar putea fi ceea ce cauți".

Eddie trebuie să-i fi spus: "Trimite-I la mine".

M -a dus pe Market 509, etajul al doilea al magazinului cu produse sportive Passons. M-a pus să fac câțiva pași. Îmi spunea, spre exemplu: "Mergi în acel colț! Întoarce-te spre perete! Spune 30 de cuvinte fără întrerupere! Mergi în colțul celălalt! Uită-te spre mine! Spune 35 de cuvinte fără întrerupere! Vino în fața mea! Mai tare! Mai încet! "

Ei bine, știi, încep să îmi spun: "Trebuie s-o șterg de aici".

Dar vezi ce deștept era?

Am debutat ca crainic pentru el spre sfârșitul anului 1935 la Broadwood. Mi se dădeau patru dolari pe seară, ceea ce era o sumă bunicică în acea perioadă. Presupun că jucătorilor le dădea 35 de dolari, poate 40 sau 50 de dolari, ceea ce reprezenta, de asemenea, o sumă bună. Dar ei reușeau să aducă 2 500 de spectatori pe stadion. Nu rămâneau niciodată locuri libere.

Când am început să lucrez cu Eddie Gottlieb și cu SPAH, era, în acea perioadă, un ziar numit *The Record, The Philadelphia Record*. Lucram deja de doi ani cu Eddie când mi-au oferit o rubrică permanentă care ocupa jumătate din prima pagină.

Știi, tatăl meu era un mare iubitor al muzicii liturgice, pe care o cântă cantorii și rabinii. Ori de câte ori avea ocazia, el mergea până la Academie când veneau cantori deosebit de talentați.

În acea perioadă tot ce își putea permite el era un loc de 75 de cenți sau de un dolar, la balcon.

Îmi amintesc, cu o astfel de ocazie tata a venit acasă supărat. Îi spunea mamei: "Am așteptat la rând timp de două ore și, când am ajuns la ghișeu, mi s-a spus, ca și altora, că s-au epuizat".

Chiar îmi amintesc numele cantorului, Rosenblatt; era foarte faimos în cercurile evreiești, pentru că vocea lui era ca o trâmbiță, lucru cel mai apropiat de Dumnezeu pe care-l puteau simți când acesta atingea tonalități înalte.

Iar tata voia foarte mult să-I audă, ca multe alte persoane care nu au putut intra. Am auzit această conversație între el și mama pentru că ne aflam în spatele magazinului.

M-am gândit: "Oare nu aș putea face ceva?". Și am mers până la Academie.

La vremea aceea, eram destul de cunoscut. Am intrat, am mers la ghișeu și tipul din spatele gemulețului mă cunoștea.

"Cu ce treburi pe-aici, Zink?"

"Aș vrea un bilet la spectacolul cantorului Rosenblatt."

"Tu?! "

"Nu, tatăl meu."

Atunci el a spus: "Uite ce, toate biletele s-au vândut, dar avem și noi metodele noastre. "

Și a luat o foiță de hârtie și a scris câteva hieroglifice pe ea. Spune: "Dă-i asta tatălui tău și spune-i să vină la concert. Vom găsi pe undeva un scaun rabatabil pentru el. " Așa că am luat hârtia, am împăturit-o și am pus-o în buzunar.

În acea seară tata și cu mine stăteam unul în fața celuilalt la masă. În timp ce mâncam, ușa magazinului s-a deschis și tata s-a ridicat pentru a servi clientul. Îi spun: "Tată, o să-I auzi pe cantorul Rosenblatt".

El zice: "Ce ai spus, fiule?"

Eu zic: "Îl vei auzi pe Rosenblatt".

"Ce vrei să spui? "

"Că urmează să-I ascuți."

"Ce vrei să spui? Am așteptat două ore la rând pentru un bilet. Vândute!"

Am luat bucățița de hârtie și i-am zis: "Dă-i asta unui portar când te duci la spectacol".

El s-a uitat pe hârtie, a aruncat-o jos și, lucru extrem de rar, m-a plesnit peste gură.

Spune: "Îți bați joc de tatăl tău?"

Știi, eram genul de tip îndărătnic. Iar el poate de două sau de trei ori în viață m-a lovit așa.

Și am mers la mama și i-am zis: " Uite, mamă, aceasta este o bucată de hârtie, nu e un bilet, dar îi va permite tatei să intre în clădirea Academiei. Mi s-a promis un scaun rabatabil pentru el, ca să-I vadă pe cantorul Rosenblatt".

"Ești sigur?"

"Da, absolut sigur."

Așa că, împreună, am mers din nou la tata. Nu a fost o sarcină ușoară să-I convingem să ia foiața de hârtie. A fost obișnuit cu bilete toată viața sa.

În regulă, a plecat spre Academie și îmi amintesc că s-a întors spre mine și mi-a spus: "Fiule, mă duc, dar, dacă este o glumă, ar fi bine să nu fii aici când mă întorc".

Trei ore mai târziu. Era ora 11. Eram în magazin cu mama. Închideam oricum pe la 11. Ușile s-au deschis și, cred că pot descrie perfect situația, tata a plutit înăuntru, nu mergea, ci plutea.

Merge spre mama și îi spune: "Nu ai să crezi ce s-a întâmplat. Nu o să-ți vină a crede, dar am să-ți spun. Mie încă nu-mi vine să cred".

Mama spune: "Ce s-a întâmplat, Jake? Spune-ne". "Stai jos, nu vei crede ce îți spun. Am mers cu bucățița de hârtie la intrarea din Locust Street. "

Aici erau locurile ieftine.

"Mâinile îmi tremurau, iar portarul s-a uitat pe hârtie și mi-a spus: «Dar sunteți la intrarea greșită. Mergeți la intrarea din Broad Street»."

Tata s-a dus la ușa cealaltă și a spus: "Nu am fost niciodată la intrarea din Broad Street". Portarul se uită pe bucata de hârtie și spune: "Veniți cu mine". "Am coborât pe coridorul central. Nu am mai fost niciodată pe acest culoar. Și am mers, și am mers, și am mers, și am ajuns exact la bara care separa instrumentele de suflat. Era un scaun rabatabil acolo și portarul mi-a spus: «Acesta e locul dumneavoastră, domnule»."

Și continuă: "Eram atât de temător, atât de speriat. Nu mi-am scos nici haina și pălăria. Doar am stat acolo".

Zice: "Și cantorul Rosenblatt era la fel de aproape de mine cum sunt eu de voi. Era chiar aici. Crezi că el cânta pentru ei? Cânta pentru mine! "

Zice: "În timpul pauzei, mi-a fost frică să mă ridic.

Credeam că cineva va lua scaunul. Așa că am stat acolo în timpul pauzei. Nu am avut niciodată așa un loc. A fost minunat, băiete".

Zice: "Nu știu cum ai reușit, *nu știu* cum ai reușit, dar ai reușit".

Aceasta a fost una dintre întorsăturile care m-au făcut extrem de fericit. Am fost capabil să-i dovedesc tatei că a fi crainic, a fi "țipător" nu era un lucru chiar atât de rău.

Așadar, am lucrat cu Eddie Gottlieb din '35 până a murit. A murit în 1979. Pe 7 decembrie. M-a îndrumat și mi-a dat numeroase sfaturi bune.

El îmi spunea: "Să nu spui niciodată ceva ce vei regreta.

Vei simți uneori că vrei să spui că un jucător a făcut un meci prost sau că o echipă e foarte slabă. *Să nu spui* ceva ce vei regreta! Și încearcă să fii cât de amabil poți fi cu echipa-oaspete. Pentru a fi campion trebuie să joci cu un număr grozav de mare de echipe. Încearcă să fii amabil. Fă lucrurile cum trebuie și întotdeauna lasă loc de «Bună ziua»".

Niciodată nu am mai avut un profesor atât de bun ca Eddie Gottlieb. S-a dovedit a fi *într-adevăr* un bun prieten.

Dar vremurile s-au schimbat. Orașele mari voiau o echipă proprie. 1946 a însemnat sfârșitul Basketball

Association of America. Anul următor a devenit NBA.

Când Philadelphia a realizat că va avea o echipă, un grup de oameni de afaceri, doi dintre ei arbitri, altul era Annenberg, l-au convins pe Eddie Gottlieb să devină antrenor.

Desigur, eu eram crainic.

Eram implicat și în alte proiecte mai mărunte. Comentam meciuri de box și lupte pentru echipa Philadelphiei. Ei te repartizau la o arenă. Câștigau cinci dolari pe spectacol, chiar șapte. Era o sumă destul de frumușică. Asta se întâmpla spre sfârșitul anilor '30, începutul anilor '40. Era atât de multă distracție în acele vremuri. Nu existau nici măcar jumătate din presiunile de acum.

Am făcut acestea și am muncit cât de mult am putut pentru Temple. Niciodată nu am cerut bani. Aceasta a fost școala mea!

Știi că am fost recent medaliat de ei? Asta *într-adevăr* mă mulțumește. Nu sunt sportiv, dar a fi pus, după 50 de ani, în rândul celebrităților Universității Temple cred că este o realizare uriașă.

Eddie Gottlieb și Abe Saperstein au fost întotdeauna buni prieteni, buni amici, activând în același domeniu, baschet și promovare. Abe Saperstein era proprietarul echipei Harlem Globetrotters, cu o popularitate extrem de mare.

Abe m-a auzit și i-a plăcut stilul meu. M-a abordat în 1950. Doi dintre proprietarii echipei m-au invitat la o friptură cu usturoi la Frankie Bradley.

La mijlocul mesei Abe Saperstein îmi spune: "Vreau să vii cu mine în Europa vara viitoare pentru a fi comentator. O să ai mult de lucru, dar vei avea timp și pentru viața ta".

Am scăpat din mână cuțitul și furculița. "Stai puțin, cum aş putea părăsi echipele A și Phillies?"

La momentul respectiv vara comentam meciuri de baseball.

Era o formulă de lucru perfectă pentru mine deoarece, când jucau cei de la Philly, cei de la A erau pe drum și invers. Iar în perioada iernii comentam pentru Warriors.

"Cum aş putea să plec? Nu pot face acest lucru."

"Vei pleca! UITĂ DE BASEBALL. Urmează să mergi în Europa și eu plătesc pentru asta. "

Ei bine, nu am dormit câteva nopți.

Agonizam și am mers din nou la prietenul meu, Eddie Gottlieb, Profesorul meu. "Ce să fac? "

El a spus: "Zink, ești destul de matur ca să decizi singur. Dar pot să-ti spun că se vede în ochii tăi că vrei să mergi în Europa. Dacă aş fi în locul tău, asta aş face. Dacă aceasta e decizia ta, repet ce ti-am spus, întotdeauna lasă loc de «Bună ziua». Mergi la echipa A și la Phillies și spune-le despre oferta pe care ai primit-o. Ai putea lua în considerare chiar și sfaturile lor. Fii istet. Întreabă-i ce ar face în locul tău".

Am făcut întocmai și am mers la Robert Carpenter, patronul celor de la Phillies și la Roy Mack, patronul de la A.

Drept urmare, ei mi-au spus: "Zink, ești tânăr, ești așa, ești pe dincolo, mergi. Dar trebuie să antrenezi pentru noi un crainic".

Ceea ce am și făcut. L-am instruit pe un bun prieten, Pete Byron, cu o voce solidă. Lucra acolo de 25 de ani.

După cum vezi, am făcut și alte lucruri. Întotdeauna am fost ocupat.

Și oamenii au dorit ca eu să fiu și aici, și dincolo. "Vino la biserica noastră." "Vino la sinagoga mea." "Dă-le un sfat acestui tată și fiului". "Mângâie copiii pe creștet. "

Sunt genul de tip prietenos. Am întâlnit persoane din clasa de jos și din clasele superioare. Nu am făcut nici o diferență, chiar dacă un bărbat era rege sau o femeie era printesă. I-am întâlnit pe toți. Trei papi. Nu e rău pentru un micut evreu.

Religia a jucat un rol constant în viața mea. Întotdeauna am știut că este prezentă. Așa cum am spus, nu am fost foarte zelos. De exemplu, dacă era o sărbătoare foarte importantă în timp ce călătoream, știam în sufletul meu că ar fi trebuit să fiu lângă o sinagogă, dar nu se putea întotdeauna. Când călătorești cu o echipă de baschet și ești lângă un oraș precum Lyon, nu există nici o sinagogă. Și chiar și Abe și Eddie Gottlieb, ca și mine, trebuie să fi avut ceva genetic, deoarece în orașele mari întotdeauna încercam să găsim o sinagogă. Am făcut acest lucru în Rusia, la Moscova, unde evreii se uită întotdeauna peste umăr pentru a vedea dacă nu sunt urmăriti. Dar noi căutam și le găseam.

Oamenii cred că sunt parte a unei tradiții. Alții cred că sunt cei mai tari. Dar toate astea trec pe lângă

mine. Eu *nu* am realizat niciodată că am o voce bună. Doar am făcut ceea ce a venit de la sine și oamenii au apreciat asta. Pur și simplu mi s-au întâmplat lucruri bune, extraordinar de bune.

Am făcut și multe activități caritabile. Când s-a terminat războiul, a trebuit să umblu, să fac și eu câțiva dolari. Era prin '49 sau '50. Am ajuns pe punctul de a-i suna pe Phillies să-i întreb: "Ce faceți cu spectacolele mai puțin importante?"

"Le eliminăm."

"Nu le eliminați. Mă voi ocupa eu de ele. Voi merge prin spitale."

Imediat eram la Phillies. "Pittsburgh urmează să joace într-o serie de cinci jocuri, crezi că vei avea o sută sau două sute de locuri neocupate? "

"Sigur! "

"În regulă, dati-mi biletele."

Nu a fost nici o problemă cu Warriors și cu Sixers, deoarece știam meciurile unde nu vor rămâne locuri libere.

Așa că a trebuit să merg la domnii respectivi și să le zic:

"Dati-mi o sută sau două sute de bilete și le voi expedia prin poștă".

Coatesville, Valley Forge, Fort Dix, Veterans Health Administration, Naval Hospital. Îi aduceau pe băieți. Și le plăcea.

Aviatia avusese un turneu de baschet pentru femei cu câteva săptămâni înainte. Mă înștiintaseră despre acest lucru. Le-am trimis 50 de bilete la un meci cu Sixers. I-au însoțit pe câștigători și pe echipa de pe locul doi.

La jumătatea reprizei am spus: "Cu noi în această seară se află echipa câștigătoare din Baza McGuire Air Force. Doamnele au câștigat titlul. FELICITĂRI! "

Am auzit un strigăt scurt în tribuna lor, așa că am știut că erau acolo și au apreciat gestul. Ei bine, astea sunt gesturile pe care le-am făcut. De ce nu? Cine altcineva face așa ceva? Nu mulți oameni.

Am avut grijă literalmente, de-a lungul anilor, de miile de persoane care veneau la meci. Asta m-a făcut să mă simt mai mare decât Wilt Chamberlain. E bine să fii capabil să faci câte ceva pentru persoanele care cred că merită, dar nu primesc.

Ieri la Spectrum s-a sărbătorit Ziua Salutului pentru Israel. Un copilaș a venit la mine și mi-a zis: "Mama a tricostat asta pentru tine".

Uită-te. Știi, este o *yarmulke*. Nu e drăguț? "Zink nr. 7." L-am purtat în partea a doua a meciului. Câțiva jucători au venit la mine și m-au întrebat: "Ce ai pe cap?"

Unora le-am răspuns: "Măi, ar trebui să fii evrei. Nu pot să vă explic". S-au amuzat.

Vezi ce mi se întâmplă? Un meci nu merge dacă nu fac ceva pentru plăcerea mea. Am primit plăcinte făcute în casă. Am primit prăjituri cu bucățele de ciocolată. Nu știu cum se întâmplă, ei veneau și lăseau câte ceva la picioarele mele. Spuneam și eu "Mulțumesc".

A fost o viață plină, o viață bogată. Cu câteva dezamăgiri pe care oricine le mai are, dar cele mai multe au fost întâmplări fericite care mi-au adus zâmbete.

Un lucru pe care îl regret este că sunt necăsătorit. Nu am și eu un băietel care să ducă mai departe numele Zink. Dar știi cum se spune? Nu le poți avea pe toate! Dar am obținut cea mai mare parte.

Mă uit la persoane care au 60, 65 sau 70 de ani și care merg în cârjă. Iar eu sunt chiar sprinten. Dacă vreodată simt vreo durere, îl sun imediat pe doctorul Stan Lorber.

Încerc să dorm cât mai mult. De câte ori mă simt un pic somnoros, mai iau un scaun și îl trag mai aproape. Îmi scot pantofii, îmi pun picioarele pe el, mă las pe spate și moțai. Am descoperit că, dacă moțai 10 sau 15 minute, este revigorant.

Și îmi place să fac și duș fierbinte. Sau, noaptea, închid dușul, las cada să se umple, pun capul pe o pernă pneumatică și stau în cadă 10 sau 15 minute. Simt că au un efect revitalizant asupra mea. Dorm mai bine, în primul rând, nu că așa avea probleme cu somnul.

Nu mai am prea mult. Am 74 de ani. Așa cum spuneam, îmi place să cred că am făcut ceea ce am dorit. A continua să fac ceea ce am făcut, asta îmi rămâne. Să împart bucurie și puțină fericire.

Dacă cineva mă sună și vrea să-i fac un mic favor și pot să-I ajut, o fac. Tinerii vor să calce pe urmele mele și să fie crainici sportivi. Ei bine, ce sfat așa putea să le dau? Chiar nu știu.

Lucrurile s-au schimbat radical față de perioada în care am debutat eu. Oportunitățile erau altele. Nu

trebuia să treci printr-o serie de interviuri, să scrii rapoarte, să treci pe la secretariat și apoi să mergi pe scările rulante înainte de a ajunge la șefi.

Am fost norocos, aveam acces direct la cei de sus. Iar dacă apăreau probleme, le rezolvam imediat!

Așa că le spun glumind acelor tineri studenți: "Ei bine, în primul rând, sper că tatăl vostru este proprietarul vreunui post de radio sau al vreunei televiziuni. Dacă e așa, atunci vă va fi mai ușor".

Dar copiii trebuie să lupte. Și eu am luptat o vreme. Am făcut multe comentarii sportive fără să fiu plătit. Cu toate acestea, se vede că pe termen lung am fost răsplătit.

Bibliografie

- Allen, B., Montell, L. (1981), *From memory to history: Using oral sources in local historical research*, American Association for State and Local History, Nashville, TN.
- Allport, G. (1942), *The use of personal documents in psychological science*, Social Science Research Council, New York.
- Atkinson, R. (1985), *Life outcomes: Elderhood in a bicameral culture*, University Microfilms International, Ann Arbor, MI.
- Atkinson, R. (1995), *The gift of stories: Practical and spiritual applications of autobiography, life stories, and personal mythmaking*, Bergin & Garvey, Westport, CT.
- Atkinson, R. (1997), *Keepers of tradition: What really matters in lives of America's National Heritage Fellows*, manuscris predat pentru publicare.
- Ben-Ari, A. (1995), "It's the telling that makes the difference", în R. Josselson și A. Lieblich (eds.), *The narrative study of lives*, vol. 3: *Interpreting experience* (pp. 153-172), Sage, Thousand Oaks, CA.
- Bertaux, D. (1981), *Biography and society*, Sage, Beverly Hills, CA.
- Birren, J.E., Birren, B.A. (1995), "Autobiography: Exploring the self and encouraging development", în J.E. Birren, G.M. Kenyon, J.E. Ruth, J.J.F. Schroots și T. Svensson (eds.), *Aging and biography: Explorations*

- in adult development* (pp. 283-299), Springer, New York.
- Birren, J.E., Kenyon, G.M., Ruth, J.E., Schroots, J.J.E, Svensson, T. (eds.) (1995), *Aging and biography: Explorations in adult development*, Springer, New York.
- Blanton, B. (1996), *Radical honesty: How to transform your life by telling the truth*, Delta, New York.
- Boxer, A.M., CoWer, B. (1989), "The life course of gay and lesbian youth: An immodest proposal for the study of lives", *Journal of Homosexuality*, 17, pp. 315-355.
- Brockeiman, R. (1985), *Time and self*, Crossroads, New York. Bruner, J. (1986), *Actual minds, possible worlds*, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Bruner, J. (1987), "Life as narrative", *Social Research*, 54 (1), pp. 11-32.
- Bruner, J. (1990), *Acts of meaning*, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Bruner, J. (1991), "The narrative construction of reality", *Critical Inquiry*, 18, pp. 1-21.
- Butler, R. (1963), "The life review: An interpretation of reminiscence in the aged", *Psychiatry*, 26, pp. 65-67.
- Campbell, J. (1968), *The hero with a thousandfaces*, Meridian Books, New York (prima ediție publicată în 1949).
- Campbell, J. (1970), *The masks of god*, vol. 4: *Creative mythology*, Viking, New York.
- Chase, S.E. (1995), "Taking narrative seriously: Consequences for method and theory in interview studies", în R. Josselson și A. Lieblich (eds.), *The narrative study of lives*, vol. 3: *Interpreting experience* (pp. 1-26), Sage, Thousand Oaks, CA.
- Coffey, A., Atkinson, P. (1996), *Making sense of qualitative data: Complimentary research designs*, Sage, Thousand Oaks, CA.
- Cohler, B. (1982), "Personal narrative and the life course", în P.B. Bakes și O.G. Brim (eds.), *Life span development and behavior* (vol. 4, pp. 205-241), Academic Press, New York.
- Cohler, B. (1988), "The human studies and life history", *Social Service Review*, 62 (4), pp. 552-575.
- Cohler, B. (1993), "Aging, morale, and meaning: The nexus of narrative", în T.R. Cole, W.A. Achenbaum, P.L. Jakobi și R. Kastenbaum(eds.), *Voicesandvisionsofaging*(pp. 107-133), Springer, New York.
- Comstock, G.L. (1995), *Religious autobiographies*, Wadsworth, Belmont, CA.
- Denzin, .,N.K. (1989), *Interpretive biography*, Sage, Newbury Park, CA.
- de Vries, B., Lehman, A.J. (1995), "The complexity of personal narratives", în J.E. Birren, G.M. Kenyon, J.E. Ruth, J.J.F.Schroots și T. Svensson (eds.), *Aging and biography : Explorations in adult development*, Springer, New York.
- Dey, I. (1993), *Qualitative data analysis: A user friendly guide for social scientists*, Routledge & Kegan Paul, Londra.
- Dilthey, W. (1976), "Introduction to the human studies: The relationship of the human studies to the sciences", în H. P. Richman (ed.), *W Dilthey : Selected writings* (pp. 163-167), Cambridge University Press, Cambridge.
- Douglas, J.D. (1985), *Creative interviewing*, Sage, Beverly Hills, CA.
- Erikson, E. (1958), *Young man Luther: A study in psychoanalysis and history*, Norton, New York [ed. rom.: *Psihanaliză și istorie. Tânărul Luther*, traducere de Dara Maria Străinu, Editura Trei, București, 2001].
- Erikson, E. (1963), *Childhood and society*, Norton, New York (prima ediție publicată în 1950).
- Erikson, E. (1964), *Insight and responsibility*, Norton, New York. Erikson, E. (1969), *Gandhi 's truth: On the origins of militant nonviolence*, Norton, New York.
- Erikson, E. (1975), *Life history and the historical moment*, Norton, New York.
- Erikson, E. (1980), *Identity and the life cycle*, Norton, New York. Erikson, E. (1982), *The life cycle completed*, Norton, New York. Frank, G. (1980), "Life histories in gerontology: The subjective side to aging", în c.L. Fry și J. Kieth (eds.), *New methods fram old age research: Anthropological alternatives*, Loyola of Chicago University Press, Chicago.
- Freeman, M. (1992), "Selfas narrative: The place oflife history in studying the life span", în T.M. Brinthaup și R.P. Lipka (eds.), *The self: Definitional and methodological issues* (pp. 15-43), State University of New York, Albany.
- Freud, S. (1957), "Leonardo da Vinci and a memory of his childhood", în J. Strachey (ed.), *The standard edition ofthe complete psychological works of Sigmund Freud* (vol. 11, pp. 59-137), Hogarth, Londra (prima editie publicată în 1910).
- Freud, S. (1958), "Psycho-analytic notes on an autobiographical account of a case of paranoia", în J. Strachey (ed.), *The standard edition ofthe complete psychological works of Sigmund Freud* (vol. 12, pp. 3-82),

- Hogarth, Londra (prima editie publicată în 1911).
- Geertz, C. (1973), *The interpretation of cultures: Selected essays*, Basic Books, New York.
- Gergen, K. (1985), "The social constructionist movement in modern psychology", *American Psychologist*, 40(3), pp. 266-275.
- Gergen, K., Gergen, M. (eds.) (1984), *Historical social psychology*, Erlbaum, Hillsdale, NJ.
- Gergen, M.M., Gergen, K.I. (1993), "Narratives of the gendered body in popular autobiography", în R. Josselson și A. Lieblich (eds.), *The narrative study of lives* (vol. 1, pp. 191-218), Sage, Newbury Park, CA.
- Gilligan, C. (1982), *In a different voice: Psychological theory and women's development*, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Goldstein, K. (1964), *A guide for field workers in folklore*, Folklore Associates, Hatboro, PA.
- Gould, I. (1978), *The writer in aU of us: Improving your writing through childhood memories*, Dutton New York.
- Helle, A. P. (1991), "Reading women's autobiographies: A map of reconstructed knowing", în C. Witherell și N. Noddings (eds.), *Stories lives tell: Narrative and dialogue in education* (pp. 48-66), Teachers College Press, New York.
- Hofer, M. (1991), "Studs Terkel: Hungry for stories", *Storytelling Magazine*, vara, pp. 12-15.
- Holstein, I.A., Gubrium, I.F. (1995), *The active interview*, Sage, Thousand Oaks, CA.
- Ives, E. (1974), *The tape-recorded interview: A manual for field workers in folklore and oral history*, University of Tennessee Press, Nashville.
- Ives, E. (ed.) (1986), "Symposium on the life story", *Folklife Annual*, pp. 154-176.
- Jackson, B. (1987), *Fieldwork*, University of Illinois Press, Chicago.
- Johnson, I. (1990), *Selecting ethnographic informants*, Sage, Newbury Park, CA.
- Josselson, R. (1995), "Imagining the real: Empathy, narrative, and the dialogic self", în R. Josselson și A. Lieblich (eds.), *The narrative study of lives*, vol. 3: *Interpreting experience* (pp. 27-44), Sage, Thousand Oaks, CA.
- Josselson, R. (ed.) (1996), *The narrative study of lives*, vol. 3: *Ethics and process in the narrative study of lives*, Sage, Thousand Oaks, CA.
- Josselson, R., Lieblich, A. (eds.) (1993), *The narrative study of lives*, vol. 1, Sage, Newbury Park, CA.
- Josselson, R., Lieblich, A. (eds.) (1995), *The narrative study of lives*, vol. 3: *Interpreting experience*, Sage, Thousand Oaks, CA.
- Kenyon, G.M. (1995), "The meaning/value of personal storytelling", în J.E. Birren, G.M. Kenyon, J.E. Ruth, J.J.F. Schroots și T. Svensson (eds.), *Aging and biography: Explorations in adult development* (pp. 21-38), Springer, New York.
- Kirk, J., Miller, M. L. (1986), *Reliability and validity in qualitative research*, Sage, Beverly Hills, CA.
- Klockars, B. (1974), *The professional fence*, Free Press, New York.
- Kroger, J. (1993), "Identity and context: How identity statuses choose their match", în R. Josselson și A. Lieblich (eds.), *The narrative study of lives* (vol. 1, pp. 130-162), Sage, Newbury Park, CA.
- Langness, L.L., Frank, G. (1981), *Lives: An anthropological approach to biography*, Chandler & Sharp, Novato, CA.
- Levinson, D.J. (1978), *The seasons of a man's life*, Knopf, New York.
- Lieblich, A., Josselson, R. (eds.) (1994), *The narrative study of lives*, vol. 2: *Exploring identity and gender*, Sage, Thousand Oaks, CA.
- Lieblich, A., Josselson, R. (eds.) (1997), *The narrative study of lives*, vol. 5, Sage, Thousand Oaks, CA.
- Linde, C. (1993), *Life stories: The creation of coherence*, Oxford, New York ..
- Marcia, J.E. (1966), "Development and validation of ego identity status", *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, pp. 551-558.
- McAdams, D. (1993), *Stories we live by: Personal myths and the making of the self*, William Morrow, New York.
- McCracken, G. (1988), *The long interview*, Sage, Newbury Park, CA.
- McRae, I.F.K. (1994), "A woman's story: E pluribus unum", în A. Lieblich și R. Josselson (eds.), *The narrative study of lives*, vol. 2: *Exploring identity and gender* (pp. 195-229), Sage, Thousand Oaks, CA.
- Mkhonza, S. (1995), "Life histories as social texts of personal experiences in sociolinguistic studies: A look at the lives of domestic workers in Swaziland", în R. Josselson și A. Lieblich (eds.), *The narrative study of lives*, vol. 3: *Interpreting experience* (pp. 173-204), Sage, Thousand Oaks, CA.

- Murray, H.A. (1938), *Explorations in personality*, Oxford, New York.
- Murray, H.A. (1955), "American Icarus" , în A. Burton și R.E. Harris (eds.), *Clinical studies in personality* (vol. 3, pp. 615-641), Harper & Row, New York.
- Myerhoff, B. (1978), *Number our days*, Dutton, New York. Myerhoff, B. (1992), *Remembered lives: The work of ritual, storytelling, and growing older*, University of Michigan Press, Ann,Arbor.
- Ochberg, R.L. (1994), "Life stories and storied lives", în A. Lieblich și R. Josselson (eds.), *The narrative study of lives*, vol. 2:
Exploring identity and gender (pp. 113-144), Sage, Thousand Oaks, CA.
- Olney, I. (ed.) (1980), *Autobiography: Essays theoretical and critical*, Princeton University Press, Princeton, NJ.
- Polkinghorne, D.E. (1995), "Narrative knowing and the study of lives", în J.E. Birren, G.M. Kenyon, J.E. Ruth, U.F. Schroots și T Svensson (eds.), *Aging and biography: Explorations in adult development* (pp. 77-99), Springer, New York.
- Riessman, C.K. (1993), *Narrative analysis*, Sage, Newbury Park, CA.
- Rosenthal, G. (1993), "Reconstruction of life stories: Principles of selection in generating stories for narrative biographical interviews", în R. Josselson și A. Lieblich (eds.), *The narrative study of lives* (vol. 1, pp. 59-91), Sage, Newbury Park, CA.
- Runyan, W.M. (1982), *Life histories and psychobiography : Explorations in theory and method*, Oxford University Press, New York.
- Sarbin, T.R. (1986), "The narrative as root metaphor for psychology", în T.R. Sarbin (ed.), *Narrative psychology: The storied nature of human conduct* (pp. 3-21), Praeger, New York.
- Spence, D. (1982), *Narrative truth and historical truth: Meaning and interpretation in psychoanalysis*, Norton, New York.
- Spradley, I. (1979), *The ethnographic interview*, Holt, Rinehart & Winston, New York.
- Stake, R.E. (1995), *The art of case study research*, Sage, Thousand Oaks, CA.
- Stewart, A.I. (1994), "The women's movement and women's lives: Linking individual development and social events", în A. Lieblich și R. Josselson (eds.), *The narrative study of lives*, vol. 2: *Exploring identity and gender* (pp. 230-250), Sage, Thousand Oaks, CA.
- Stewart, A.J., Franz, C., Layton, L. (1988), "The changing self: Using personal documents to study lives", în D.P. McAdams și R.L. Ochberg (eds.), *Psychobiography and life narratives* (editie specială), *Journal of Personality*, 56 (1).
- Terkel, S. (1972), *Working*, Avon, New York.
- Tillich, P. (1957), *Dynamics of faith*, Harper & Row, New York. Tilton, J. (1980), "The life story", *Journal of American Folklore*, 93/369, pp. 276-292.
- Tompkins, S.S. (1987), "Script theory", în J. Amoff, A.I. Rubin și R.A. Zucker (eds.), *The emergence of personality* (pp. 147-216), Springer, New York.
- Vaillant, G. (1977), *Adaptation of life*, Little, Brown, Boston. White, M., Epston, D. (1990), *Narrative means to therapeutic ends*, Norton, New York.
- Widdershoven, G. A. M. (1993), "The story of life: Hermeneutic perspectives on the relationship between narrative and life history", în R. Josselson și A. Lieblich (eds.), *The narrative study of lives*, (vol. 1, pp. 1-20), Sage, Newbury Park, CA.
- Witherell, C., Noddings, N. (1991), *Stories lives tell: Narrative and dialogue in education*, Teachers College Press, New York.

COLLEGIUM

Sociologie. Antropologie

au apărut:

- Elisabeta Stănculescu - *Sociologia educației familiale* (vol. 1, II) Traian Rotariu,
Petru Iluț - *Ancheta sociologică și sondajul de opinie* Gilles Ferreol (coord.) - *Dictionar de sociologie*
- Ion I. Ionescu - *Sociologii constructiviste*
Francois de Singly, Alain Blanchet, Anne Gotman, J.-C. Kaufmann - *Metode ale anchetei sociologice: chestionarul și interviul*
Ștefan Buzărnescu - *Sociologia civilizației tehnologice*
Francois Laplantine - *Descrierea etnografică*
Petru Iluț - *Iluzia localismului și localizarea iluziei. Teme actuale de psihosociologie*
Claude Riviere - *Socio-antropologia religiilor*
Gary King, Robert Keohane, Sidney Verba - *Fundamentele cercetării sociale*
Max Weber - *Teorie și metodă în științele culturii*
Ioan Mărginean - *Proiectarea cercetării sociologice*
Traian Vedinaș - *Introducere în sociologia rurală*
Petru Iluț - *Sinele și cunoașterea lui. Teme actuale de psihosociologie*
Marie-Odile Geraud, Olivier Leservoiser, Richard Pottier - *Notiunile-cheie ale etnologiei. Analize și texte*
Marian Preda - *Politica socială românească între sărăcie și globalizare*
Emile Durkheim - *Regulile metodei sociologice*
Albert Ogien - *Sociologia devianței*
Traian Rotariu - *Demografie și sociologia populației. Fenomene demografice*
Ioan Mihăilescu - *Sociologie generală. Concepte fundamentale și studii de caz*
W. Richard Scott - *Instituiții și organizații*
Irina Culic - *Metode avansate în cercetarea socială. Analiza multivariată de interdependență*
Petru Iluț - *Valori, atitudini și comportamente sociale. Teme actuale de psihosociologie*
Cătălin Zamfir - *O analiză critică a tranziției. Ce s'întâmplă după?"*
Gilles Ferreol, Guy Jucquois (coord.) - *Dictionarul alterității și al relațiilor interculturale*
Robert K. Yin - *Studiul de caz. Designul, analiza și colectarea datelor*
Richard A. Krueger, Mary Anne Casey - *Metoda focus grup. Ghid practic pentru cercetarea aplicată*
Ronald F. King - *Strategia cercetării. Treisprezece cursuri despre elementele științelor sociale*
Petru Iluț - *Sociopsihologia și antropologia familiei*
Dumitru Sandu - *Dezvoltare comunitară. Cercetare, practică, ideologie*
Cătălin Zamfir - *Spre o paradigmă a gândirii sociologice*
Mircea Agabrian - *Analiza de conținut*
Adrian Hatos - *Sociologia educației*
Cătălin Zamfir, Laura Stoica (coord.) - *O nouă provocare: dezvoltarea socială*
Marian Preda - *Comportament organizațional*
Mihai Păunescu - *Organizare și câmpuri organizaționale. O analiză instituțională*
Robert Atkinson - *Povestea vieții. Interviul*

în pregătire:

- Amia Lieblich, Rivka Tuval-Mashiach, Tamar Zilber - *Cercetarea narativă*
Traian Rotariu, Petru Iluț - *Ancheta sociologică și sondajul de opinie (ed. a II-a)*

www.polirom.ro

Redactor: Ioana Aneci

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Luminița Modoranu

Bun de tipar: octombrie 2006. Apărut: 2006 Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266 700506, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11 : (0232)21.74.40 (difuzare);

E-mail: office@polirom.ro București, B-dul LC. Brătianu nr. 6, etaj: 7, ap. 33,
O.P. 37, P.O. Box 1-728, 031174
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tipografia S.C. PRINT MULTICOLOR S.R.L. Iași
Sfr. Bucium, nr. 34, Iași 700265
tel. (0232)21.12.25, 23.63.88, fax. (0232)21.12.52

Sociologie

Antropologie

Robert Atkinson

POVEȘTEA VIETII ~~Interviul~~

Interviul de tip povestea vieții oferă un model ce poate fi aplicat în numeroase discipline: sociologie, antropologie, etnologie, istorie, psihologie, consiliere și terapie. Dintre metodele de cercetare calitativă, povestea vieții ne ajută să înțelegem mai bine traiectoria psihosocială a persoanei interviu. Cartea descrie modalitatea de pregătire a unui astfel de interviu, cum se transcriu și se interpretează informațiile obținute. Cercetătorul poate afla din analiza textului informații despre persoanele interviu pe care studiile cantitative nu le pot evidenția întotdeauna.

- Contextul și aplicațiile poveștii vieții
- Planificarea interviului
- Realizarea interviului
- Interpretarea interviului
- Colegium

Editura POLIROM www.polirom.ro

